CONSTANTIN PAPANACE

MIŞCAREA LEGIONARĂ ŞI MACEDO-ROMÂNII

EDITURA ELISAVAROS

CONSTANTIN PAPANACE

MIŞCAREA LEGIONARĂ ŞI MACEDO-ROMÂNII

EDITURA ELISAVAROS

-1999-

„De vor veni vremuri de deznădejde mulți mă vor părăsi, sunt sigur însă că macedonenii niciodată, pentru că, cu înalta lor sănătate morală, ei poartă concepția de viață legionară în sânge."

Corneliu Z. CODREANU

DIN PINDUL, SĂLAŞ de ARMATOLI

Din Pindul, sălaş de Armatoli,
Venim, Căpitane, mulți soli
Şi Gărzii i-aducem prinos
Tot ce-i pe la noi mai frumos.

Un suflet în lupte călit,
Un piept stăvilar de granit,
O inimă aprinsă ca stea,
Credință-n victoria Ta.

Strămoşii, ce-n sânge-i purtăm,
Ne-ndeamnă mereu să luptăm,
Ne-ndeamnă să fim ca şi ei,
Ai noştri străbuni semizei.

E. PAPAZISU

„Tuturor am dat din belşug sânge, avere, inteligenţă. Era deci cu atât mai firesc ca acest act de dăruire să se manifeste unanim atunci când CĂPITANUL a ridicat steagul pentru înălţarea întregului neam românesc".

Constantin PAPANACE

CONSTANTIN PAPANACE

Date biografice din viaţa lui zbuciumată

Constantin Papanace, personalitate marcantă nu numai în cadrul Mişcării Legionare, dar şi în cadrul ramurei macedo-române, e un exponent de seamă al năzuinţelor aromâneşti. În ciuda tuturor vicisitudinilor istorice, el s-a afirmat nu numai ca o mare personalitate politică legionară, dar şi ca gânditor, publicist, scriitor şi cărturar de înaltă ţinută morală şi intelectuală. Descinde dintr-o familie martirizată pe altarul românismului, cu o tradiţie în lupta naţională pentru apărarea şi salvarea fiinţei şi conştiinţei româneşti în Macedonia. Încă din cea mai fragedă copilărie deci, Constantin Papanace a respirat atmosfera familială de mare puritate şi austeritate morală, care se va imprima **adânc în structura lui sufletească, constituind axa existenţială ca sens şi finalitate.**

Iată cum relatează însuşi autorul, în însemnările sale, lupta bunicului şi a tatălui său pentru salvarea şi păstrarea conştiinţei româneşti pe meleagurile străvechi ale Macedoniei, cea dintâi ţară cucerită de Roma antică şi transformată, în mai puţin de două decenii (149 î. d. Hr.) în provincie romană:

„Viziune istorică integrală"

„Elementul romanic din Peninsula Balcanică era în primele timpuri ale evului mediu mult mai însemnat decât putea să fie în Dacia Traiană pe timpul năvălirilor. Acest element roman al ţărilor balcanice este, fără îndoială, identic cu cel roman şi istoria noastră se petrece la început mai ales în Peninsula Balcanică, de unde ea şi purcede mai întâi prin cucerirea romană a ţărilor traco-ilirice şi romanizarea acestora. Ar fi greşit a renunţa la această istorie şi a ne mărgini trecutul numai la Dacia Traiană, unde se pare că-l vom

căuta pentru acel timp în zadar, spre a-l cunoaște și înțelege." (D. Onciul).

„Românii nu sunt nicăieri coloniști, venituri, oamenii nimănui, ci pretutindeni unde locuiesc sunt autohtoni, populație nepomenit de veche, mai veche decât toți conlocuitorii lor... Daci sau Romani, Romani sau Daci: indiferent, suntem români și pământeni". (Eminescu, vol. I, pag.80).

„Am reprodus cele de mai sus spre a arăta care este viziunea integrală a istoriei românești ce corespunde adevărului istoric și interesului românesc. Faptul că unii istorici străini, interesați, au căutat și caută originea românilor <u>numai</u> la sud de Dunăre, nu trebuie să ne împingă în extrema cealaltă și a o căuta <u>numai</u> la nordul Dunării, fluviul pe care poporul român l-a considerat nu un hotar, ci „un drum fără pulbere".

Este o greșeală imensă de a se renunța cu atâta ușurință la o mare parte din istoria noastră, mai ales pentru prima fază a erei creștine, când Traco-Ilirii romanizați din sudul Dunării au dat Imperiului Roman din apus și răsărit peste 40 de împărați dintre care unii celebri ca Diocleţian, Aurelian, Constantin cel Mare, Justinian, etc. Deasemenea, și pentru Evul Mediu, când în sudul Dunării, înainte de întemeierea Principatelor Române, înfloreau atâtea Mici și Mari Vlahii, precum și Imperiul Anășeștilor, care au introdus pe români (Vlahi) în istoria universală. Viziunea integrală a istoriei românești trebuie să fie mereu prezentă în ochii românilor, mai ales în momentele grele actuale pe care le străbate Neamul Românesc". Și Constantin Papanace își continuă astfel mărturisirea lui autobiografică:

„O anumită gândire, atitudine și manifestare în lupta permanentă pentru păstrarea ființei și conștiinței noastre românești se constată încă de pe vremea bunicului meu, preotul econom stavrofor, Atanasie Papanace. Deși deținător al unor poziții avantajoase în ierarhia societății grecești – fiind mai mare peste 70 de biserici - și apreciat sub toate raporturile, oferindu-i-se chiar posibilitatea de a juca un rol important în viața social-religioasă, cărturar format în școlile grecești și un bun cunoscător al limbilor vechi latina și elina, precum și greaca modernă, bunicul meu a

renunțat la toate avantajele de ordin material și social, socotind că misiunea lui cea mai înaltă, ca purtător și propovăduitor al Dumnezeeștii Învățături, era să "predice credința în limba maternă, limba românească", deși știa că aceasta va avea pentru el consecințe fatale. El este primul preot român din Macedonia care citește liturghia în limba aromânească. **Este un act de profundă semnificație, dacă nu chiar istoric, prezența unei conștiințe puternice românești, cutezanța de a citi liturghia în limba românească într-o perioadă când încă în țară se simțea influența grecească.**

Reacțiunea grecească a fost violentă; preotul Atanasie Papanace a fost asasinat de către greci în toamna anului 1906: trei echipe grecești au tras asupra lui când mergea spre biserică - biserica Sfânta Maria -, unde îl aștepta toată suflarea românească din Veria, oraș a cărui populație de peste 20.000 de locuitori, cât avea la acea dată, era formată în **majoritate de aromâni.** Este o jertfă mare, conștientă, pe altarul românismului, în lupta dusă pe meleagurile Macedoniei împotriva înverșunatului dușman care, de peste un mileniu și jumătate, caută să deznaționalizeze elementul românesc.

Pe această linie de conduită și simțire românească, cu o **responsabilitate crescândă și amplificată** și pe alte direcții, a continuat lupta tatăl meu, Enache Papanace, care încă de pe băncile liceului, lua atitudine ori de câte ori profesorii greci ponegreau și minimalizau faptele istorice ale neamului românesc. Protestul lui i-a adus eliminarea de la liceul grecesc. Mai târziu s-a angajat cu și mai multă ardoare în lupta contra dușmanului de totdeauna, fapt pentru care prigoana a fost înăsprită, recurgându-se la acte mișelești, încercându-se să se dea foc casei noastre în scopul de a distruge întreaga familie. Prigoana s-a extins cu timpul asupra întregii comunități aromânești din Grecia, soldându-se cu închisori, persecuții și asasinate în masă. Aceasta se petrecea pe timpul Imperiului Otoman în plină descompunere.

După eliberarea Greciei de sub stăpânirea otomană, în 1912, persecuțiile au luat amploare și mai mare. Mulți fruntași aromâni au fost întemnițați, printre care și tatăl meu. După o perioadă de întemnițare, prin care se urmărea intimidarea elementelului

aromân, autoritățile grecești au pus în libertate pe toți cei arestați, afară de tatăl meu. El a fost **exilat** *pe o insulă și urma să fie* **executat,** *dar în urma demersurilor pe linie diplomatică, prin consulul român Conțescu, care a acționat energic, tata a fost eliberat,* **a venit imediat în țară și s-a înrolat voluntar în armata română pentru a lupta cu alți compatrioți din Macedonia în campania războiului balcanic din 1913** *(s. n).*

Reîntors în Grecia, după terminarea războiului balcanic, acțiunea tatălui meu a fost reluată, întrucât grecii nu renunțau la acțiunile lor oculte de deznaționalizare a elementului românesc.

În această perioadă de timp, dându-și seama de pericolul de care era amenințat elementul aromânesc din Grecia, mai ales după schimbul masiv de populație care a intervenit între Turcia și Grecia învinsă în războiul din 1921-1922, populația greacă fiind foarte numeroasă și în parte colonizată în ținuturile locuite de aromâni), situația economică a elementului nostru devenind și ea precară, tata a preconizat colonizarea aromânilor în Cadrilater, integrându-i în elementul românesc."

Constantin Papanace s-a născut la 15 septembrie 1904 în orașul Veria aflat atunci în imperiul otoman, azi în Grecia. Studiile primare le-a făcut la școala română din orașul natal, iar cele secundare la Școala Superioară Comercială Română din Salonic. În toamna anului 1925, după absolvirea școlii secundare, sosește în România, înscriindu-se la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București pe care o absolvă cu succes, iar în 1929 și-a luat licența, fiind unul dintre fruntașii generației sale.

Încă din timpul studiilor universitare activează în diferite instituții importante, deținând astfel funcția de casier central la Banca Românească, apoi, încă din primii ani de la licență, a fost numit în funcția de șef de serviciu la Administrația financiară a Sectorului Negru-București.

În timpul serviciului s-a impus ca un element de mare valoare în treburile financiare și a fost în mod deosebit apreciat de superiorii săi, printre care și marele economist, prof. univ. Virgil Madgearu, pentru **competența, cinstea și corectitudinea lui exemplară.** *Totuși, datorită unor împrejurări nefavorabile, pe motive politice, a*

fost destituit și transferat disciplinar ca administrator financiar în orașul Călărași.

Constantin Papanace a participat la Mișcarea Naționalistă, sub semnul generației de la 22, încă din timpul perioadei studențești (1925), activând în mod deosebit pentru cauza coloniștilor din Cadrilater.

În această perioadă de frământări și căutări, după Marea Unire din 1918, încep să se pună marile probleme de viață ale neamului românesc de pretutindeni, iar viziunea istorică a tinerei generații capătă noi dimensiuni, devenind integrală, pe linia marelui poet, și profet național, Mihai Eminescu. Marele sentiment de răspundere, de care era dominată această generație, făcea ca trăirea ei interioară să ia aspecte de o gravitate excepțională. S-a constatat, în tot acest zbucium, că „Răul își are rădăcinile înfipte în însăși adâncurile noastre ca oameni sau ca nație și numai extirparea lui radicală poate să aducă întremarea sufletească și energia care să scoată neamul românesc din marasmul în care era aruncat". Numai această întremare sufletească putea să deschidă perspective de afirmare în istorie. Într-un astfel de moment, de luptă și reînnoire sufletească, de făurire a unui nou și măreț destin românesc, bazat pe **primatul spiritual creștin și național**, *avea să cunoască Căpitanul, într-o dubă ce-i purta spre închisoarea Văcărești, pe acei tineri studenți aromâni, descendenți ai Pindului învolburat – acest străvechi sălaș de armatoli (luptători cu arma). Printre acești studenți se afla Constantin Papanace, Iancu Caranica-Nicadorul, Sterie Ciumetti, Grigore Pihu și alții. Acolo, în închisoarea Văcărești, gândurile și inimile lor se vor înfrăți pentru totdeauna. De atunci nu se vor mai despărți.*

Acesta a fost începutul înrolării lui Constantin Papanace, ca și al celorlalți studenți arestați, în apriga luptă a Mișcării Legionare. **A simțit prezența și chemarea omului providențial, menit ca, prin propria-i jertfă, să făurească marea cetate inexpugnabilă a românismului biruitor, după atâtea veacuri de lacrimi, de umilințe, de vânzări, de trădări și de întuneric.**

Zi de zi, clipă de clipă, Constantin Papanace a fost prezent la mai toate hotărârile și acțiunile importante întreprinse în cadrul

Legiunii, fiind unul din consilierii cei mai iubiți și mai apreciați ai Căpitanului.

În această perioadă, paralel cu studiile universitare, a avut o activitate intensă și continuă de publicist, fiind fondatorul a două ziare, "Buciumul" și "Armatolii", la care a colaborat, printre alții, și Iancu Caranica-Nicadorul. Amândouă periodicele aveau un caracter profund naționalist, apărând cauza românilor coloniști din Cadrilater și cultivând conștiința națională a tinerelor generații de aromâni care se perindau în țară pentru studii. Aspectul politic al vremii era mai pregnant în ziarul "Armatolii".

Tot în vremea studenției, pe lângă activitatea depusă la cele două periodice, mai colabora intens la ziarul local "Legionarii", care apărea la Bazargic, capitala județului Caliacra, sub direcția avocatului Cola Ciumetti, unchiul lui Sterie Ciumetti, cel viteaz, fidel și "curat ca lacrima", cum îl numește Căpitanul în cartea **Pentru Legionari**; *căci a preferat să moară decât să-și trădeze șeful al cărui adăpost îl cunoștea.*

Denumirea ziarului "Legionarii" nu provenea de la Mișcarea Legionară, ci evoca colonizarea Dobrogei de către legionarii romani.

În perioada 1940-1941, Constantin Papanace a publicat la periodicul săptămânal "Armatolii", al cărui fondator și director era, precum și la ziarul "Cuvântul", oficiosul Mișcării Legionare, ca redactor principal.

În aceste ziare, în timpul scurtei guvernări așa-zise legionare, cu toată munca enormă depusă ca subsecretar de stat la ministerul de finanțe, a găsit răgazul necesar pentru a publica articole substanțiale de doctrină și educație legionară, precum și de strategie politică, printre care unul intitulat "Desfanariotizare, desiudaizare, deșțiganizare", a stârnit senzație în epocă, prin profunzimea ideatică și claritatea cristalină a expunerii, așa cum cerea Căpitanul.

Constantin Papanace a militat deci, încă din tinerețe, în rândurile "Legiunii Arhanghelul Mihail" (Mișcarea Legionară), organizație de inspirație creștină, creată după primul război mondial (24 iunie 1927), cu scopul de a combate pe plan intern

corupția din viața publică și a înfrunta pe plan extern **primejdia bolșevică devenită amenințătoare la granițele țării, primejdie care avea să devină o realitate infernală nu peste mulți ani.**

În cadrul partidului "Totul Pentru Țară" – organizația politică a Mișcării Legionare – a fost ales deputat de Caliacra la alegerile generale din decembrie 1937, când legionarii au repurtat o mare victorie electorală, situându-se pe locul al treilea, imediat după național-țărăniștii lui Iuliu Maniu, cu care Corneliu Codreanu încheiase un pact electoral de neagresiune pentru ca alegerile să decurgă liber și corect, fără obișnuitele violențe guvernamentale, arestări, furturi și măsluiri de urne. În vara anului 1938, în timpul marei prigoane, el a deținut funcția de Șef al Comandamentului Legionar până la evadarea prof. Vasile Cristescu, căruia i-a predat-o în toamna aceluiași an.

În situația extrem de critică creată după asasinarea Căpitanului și, apoi și a lui Vasile Cristescu, o mare parte din conducătorii legionari, pentru a scăpa de la o moarte sigură, s-au refugiat în Germania, în martie 1939, printre care și Constantin Papanace.

În septembrie 1940, este numit, în guvernul condus de generalul Antonescu, ministru subsecretar de stat la ministerul finanțelor, pe care l-a condus efectiv (ministru fiind un figurant liberal) cu pricepere și iscusință, **reușind în mod miraculos să lase la acest minister cinci miliarde de franci ca activ, într-un moment de descumpănire economică fără precedent, și când țara era amputată și copleșită de povara milioanelor de refugiați români din teritoriile cedate în mod laș și criminal de către un rege scelerat și de o clasă politică coruptă și înstrăinată.**

După tristele evenimente din 21-23 ianuarie 1941, când generalul Antonescu, sprijinit de nemți, a provocat așa-zisa "rebeliune legionară", s-a deschis calea celui de al doilea exil. Pentru a nu fi manevrat de generalul Antonescu, care, de altminteri, îl aprecia și simpatiza, ca unul care era și el de **origine aromână, din comuna Boboștița (Albania),** *Constantin Papanace se refugiază pentru a doua oară în Germania, în februarie 1941. Dar de astă dată, aici, în loc să se bucure de ospitalitatea la care se așteptase, i se deschid larg porțile unui lagăr de concentrare,*

precedat de domiciliu forțat în satul Berkenbrück. Începe drumul calvarului, fiind arestat și încarcerat în faimoasa închisoare Spandau, apoi internat pe rând în lagărele de concentrare Buchenwald și Dachau, unde a fost privat până și de dreptul de a avea corespondență cu familia ca toți ceilalți deportați străini din Occident, care erau dușmani declarați ai Germaniei. Autoritățile naziste au justificat această absurdă și brutală măsură împotriva legionarilor care le erau prieteni, cu formula cinică de "Schutzhaft" – "arest de protecție". În realitate, era aplicarea doctrinei politice a lui Alfred Rosenberg, care preconiza slăbirea și chiar nimicirea elitelor naționaliste din țările ocupate sau aliate, care constituiau piedici virtuale pentru imperialismul nazist. Inspirația creștină a doctrinei legionare accentua pornirea acelora care se declarau anti creștini și cultivau miturile păgâne.

Cel de al doilea exil a fost mult mai apăsător și de durată. Pe lângă rigorile regimului concentrațional, i-a fost dat să resimtă totodată și durerea pierderii unuia din frații săi, Gheorghe Papanace, un element strălucitor, absolvent al facultăților de litere-filozofie și drept, omorât în timpul unui bombardament efectuat de aviația anglo-americană în dimineața zilei de 24 august 1944, asupra lagărului de la Buchenwald.

La începutul lui septembrie 1944, după căderea regimului Antonescu și ocuparea României de trupele sovietice, legionarii au fost eliberați din lagăr și duși la Viena pentru a participa la așa-zisul "Guvern Național". Constantin Papanace a avut o atitudine tranșantă. Iată cum explică el această luare de poziție: „O problemă de **demnitate** și **prevedere** impunea refuzarea unei colaborări cu cei care s-au purtat neloial cu Mișcarea, pe care vroiau acum să o folosească pe un plan meschin și minor.

În desfășurarea evenimentelor, contribuția unui asemenea guvern nu numai că era infimă, dar devenea chiar ridicolă;

Evitarea oricărui război fratricid, dat fiind că statul român declarase război Germaniei".

Apropierea frontului, descompunerea aparatului de stat, bombardamentele zilnice cu haosul creat, prăbușirea fiind

inevitabilă, în luna aprilie 1945, el s-a refugiat în Italia, în localitatea Tagliacozzo și, apoi, în Salò, pe malul lacului Di Garda.

După terminarea războiului, începe îndelungatul exil, curmat odată cu moartea sa.

Constantin Papanace și-a scris cea mai mare parte din opera sa în exil. A știut să prefacă condeiul în armă de luptă, nu numai de atac și apărare, ci și de creație efectivă, autentică, pe planul superior al ideilor, îmbogățind patrimoniul doctrinei legionare pe linia trasată de Căpitan.

A desfășurat o vastă și intensă activitate practică și publicistică, consacrată atât problemei Mișcării Legionare, în care credea cu toată ființa, cât și problemei macedo-române, atât de sensibilă lui ca aromân.

A acționat, cu dârzenie și competență, împotriva denigratorilor, a celor fără scrupule morale, vânduți sau perverși, care au ponegrit și persecutat cea **mai curată și mai idealistă mișcare naționalistă din istoria României, ale cărei principii moral-spirituale izvorăsc din Evanghelia lui Iisus Hristos, care de două milenii adapă sufletul românesc.**

A repudiat,fără menajamente, pe omul versatil, omul secătură, care, după concepția lui, nu poate oferi un punct de sprijin sigur și nici nu poate dezvolta acțiuni constructive. "Toată inteligența, toată învățătura, toate talentele, toată educația, nu vor servi la nimic dacă vom fi lipsiți de caracter".

Întreg scrisul politic al lui Constantin Papanace este străbătut de această idee: **formarea caracterelor,** *a unei elite capabile să-și asume responsabilitatea istorică și însănătoșirea morală a nației.*

Prezenta carte intitulată **"Macedo-Românii în Mișcarea Legionară",** *face o trăsătură de unire între cele două preocupări care l-au animat permanent pe Constantin Papanace în anii exilului.*

Înscriindu-se ca o mărturie de credință a generației sale, a acestei generații de sacrificiu și a rolului ei în istoria României, pe de o parte, dar și ca o analiză făcută peste ani, această lucrare a lui Constantin Papanace nu este un discurs "pro domo" în apărarea Mișcării Legionare, văzută ca o școală de adâncă asanare morală și trăire în spiritualitatea creștină, având ca scop prevenirea și

înfrângerea Răului, ci se constituie, mai ales, ca o explicație a resorturilor psihologice ale aderării spontane și masive a aromânilor, cu deosebire a tineretului studențesc la această mișcare.

O explicație mult mai adâncă și mai subtilă, dincolo de orice caracter conjunctural, efemer, a aderării acestui tineret aromân, proaspăt venit la studii în țară, constă în faptul că el se regăsea întocmai în fenomenul legionar. **Era consonanța** *între ideile de morală creștină ale lui Corneliu Codreanu, de* **"jertfă pentru credință și neam",** *și ecourile glăsuirilor interioare, ce veneau din adâncurile* **ființei lor etnice, de urmași ai armatolilor valahi, luptători în Pind și Macedonia pentru libertatea, credința și tradițiile aromânilor.** *Tinerii aromâni au văzut în principiile Mișcării Legionare întruchiparea propriilor lor aspirații, și în ideea românismului integral, extins din Carpați până în Pind, o poartă deschisă pentru aromânii din Balcani amenințați de naționalismele șoviniste din zonă cu desființarea graiului și culturii lor specifice.*

Constantin Papanace a fost una din personalitățile Legiunii înzestrată cu o înaltă sănătate morală - calitate indispensabilă unui șef și fruntaș legionar – cu vederi clare, și gândire profundă și subtilă, accentuând permanent **importanța factorului moral pentru concepția de viață legionară.**

Puternice motive de ordin politic impuneau **recurgerea la forța morală** *în circumstanțele date, după cum și astăzi se observă simptome de descompunere în viața noastră publică și socială, care anunță existența unei crize morale mult mai grave și mai greu de rezolvat decât cea de ordin economic. Or, în asemenea situații,* **numai forța morală, închegată și dezvoltată la maximum în cadrul unei organizații politice și spirituale, oferă, fără greș, posibilitatea de luptă susținută, eficientă, cu sorți de izbândă.**

Atât în țară, cât și în refugiu, Constantin Papanace, trăitor sincer și extrem de scrupulos cu sine, a apărat cu străşnicie **puritatea morală și esența doctrinară a Legiunii,** *opunându-se din răsputeri oricărei alunecări a ei „pe căi de compromis sau compromitere", cum însuși Căpitanul statuase în jurământul luat gradelor legionare la catafalcul eroilor – martiri Moța și Marin.*

Pentru integritatea și intransigența lui morală, unanim recunoscută, pe lângă celelalte calități și virtuți intrinseci, Constantin Ppapanace a făcut parte tot timpul din Consiliul de conducere al Mișcării Legionare.

Începând din 1978 până în 1985 – după Ilie Gârneață(1954-1966) și Vasile Iasinschi (1966-1978), el a exercitat funcția de Președinte al Consiliului Legiunii, timp de șapte ani, până în clipa marei despărțiri de cele lumești.

A fost o minte de o comprehensiune cu totul deosebită, dotat și cu o putere de sinteză impresionantă, apt pentru raționamente subtile, abordând cele mai gingașe probleme ale ființei, culturii și spiritualității românești, fiind totodată apt și pentru acțiuni practice.

Spirit pătrunzător, intelectual de rasă, cizelat de o cultură variată și temeinică, dar și fire combativă de luptător neînfricat, toate aceste însușiri native sau dobândite prin susținută și aleasă educație, **integrate armonios în conceptul suprem al moralului, ca cea mai înaltă valoare umană.**

Mai mult ca oricare altul, a crezut în **neam, ca entitate firească,** *ce-și prelungește viața și dincolo de zările pământești, s-a identificat cu el, l-a simțit în adâncime și l-a înțeles în misiunea lui istorică. Acest crez i-a dat arsenalul de gândire, scutul și truda neobosită de luptă. Stindardul Neamului Românesc, în viziunea lui, se întindea din Rarău și până în Pind, după cum a crezut cu aceeași tărie și în învierea morală a neamului românesc, numai și numai pe temelia creștină.*

După o viață zbuciumată, de pribeag fără tihnă, solitar, și-a ales ca locaș de odihnă acel orășel din Italia, din însorita Italie, Salò, la marginea lacului Di Garda, amintind și prin aceasta că suntem urmașii Romei, că "de la Râm ne tragem".

S-a stins din viață în Săptămâna Patimilor, Duminica Floriilor, 7 aprilie 1985, pe pământ latin, dar departe de Patria pe care a iubit-o atât de mult.

30 noiembrie 1998, București

Carol PAPANACE

LĂMURIRE

Pentru a putea desprinde sensul adânc al aderării *masive* a macedo-românilor în cadrul Mișcării Legionare, la început spontană, devenind în timp conștientă și integrală, am socotit necesar să redăm ca material introductiv o expunere făcută de Constantin Papanace la Berkenbrück în fața legionarillor în toamna anului 1942 sub titlul *„Câteva considerațiuni privind Concepția de viață și stilul de luptă legionar"*, în rezolvarea problemelor politice, sociale și morale.

Se va observa că integrarea elementului macedo-român în cadrul Legiunii era ceva firesc, era în consonanță cu însăși structura intimă a ființei lor etnice, la care toți luptătorii aromâni, care au jertfit atât de mult în luptele naționale din Pind și Macedonia, s-au regăsit în valorile și principiile de bază enunțate de Căpitan, încât acțiunea legionară însemna o continuare și încoronare a acestor lupte structurate pe valori comune.

Elementul macedo-român va deveni un factor propulsor în această aprigă luptă de regenerare morală a vieții publice românești promovată de Căpitan, aducând o imensă contribuție de jertfă in cadrul acestei lupte.

În componența acestei lucrări, pe lângă materialul introductiv privind „Concepția de viață și stilul de luptă

legionar" mai redăm o conferință ținută cu ocazia comemorării a trei decenii de luptă pentru Legiune și Căpitan, de la intrarea grupului studențesc macedo-român în Garda de Fier; precum și anumite fapte și întâmplări, discuții încordate, uneori contrastante, care redau momente de tensiune, desprinse din învălmășeala realităților istorice, venite atât din afară cât și din interior.

Sigur, extrase dintr-un cadru general, unde sunt redate mai amănunțit pe lângă alte probleme și discuții ivite în anumite momente de criză în evoluția Mișcării Legionare, care probabil vor fi redactate cu alt prilej, le face mai puțin comprehensibile.

Multe alte lucruri sunt legate de ele și necunoașterea lor nu redă exact atmosfera în care s-au zămislit și evoluat. Totuși, am considerat necesară redactarea lor, chiar sub această formă singularizată, desprinse din contextul general. Este bine ca ele să fie cunoscute pentru că se poate explica evoluția unor evenimente.

Unele din aceste texte necunoscute și nepublicate până acum, sunt luate după manuscrise greu descifrabile neîngrijite și nestilizate, de pe o hârtie îngălbenită de vremi, fiind rezultatul primului condei.

De aici unele repetări de idei și reproduceri, așa cum necesita reluarea și precizarea diferitelor probleme venite în discuție. Am păstrat forma lor originară, fără nici o ajustare, apreciind mai mult valoarea lor documentară, în contextul frământărilor adânci ale vieții publice românești, atât din interiorul mișcării cât și din afară.

În acest sens este elocventă discuția avută de Constantin Papanace cu Căpitanul în problema Criptostrăinilor – Cazul Polihroniade și Ziarul Buna Vestire – care dintr-o *problemă de tactică* devenise o problemă de fond, a cărei rezolvare dificilă rămăsese în suspensie, precum și disputa încordată avută cu mareșalul Ion Antonescu, în timpul regimului legionar, la președinție, în cabinetul conducătorului statului în prezența

unor fruntaşi ai macedo-românilor ca George Murnu, membru al Academiei Române, Nicolae Batzaria, personalitate marcantă atât pe plan politic cât şi pe plan cultural, Petre Papacostea, reputat om politic, deputat, secretarul particular şi politic al mareşalului Averescu, dr. Sterie Petraşincu, renumit chirurg şi preşedintele Societăţii de Cultură Macedo-Română.

Se include în prezenta lucrare, lista legionarilor aromâni asasinaţi de poliţia dictaturii politicianiste sau căzuţi în lupta de rezistenţă naţională. Lista este incompletă din cauză că lipsesc multe nume ale acelora care au murit în luptele de rezistenţă din ţară, dar totuşi foarte semnificativă ca număr. Sunt deasemenea redate episoade de luptă din copilăria petrecută acum o jumătate de veac şi mai bine la Veria (Macedonia) cu ocazia anexării acestei provincii de către greci, precum, se redau câteva amintiri în legătură cu audienţele avute în problema coloniştilor din Cadrilater, ca reprezentanţi ai studenţimii macedo-române pe la unii fruntaşi ai vieţii publice româneşti.

Am dat curs acestei publicaţii pentru a *lămuri* şi totodată a *risipi* toate minciunile, calomniile şi denigrările debitate pe seama acestui element românesc, prezentându-l în mod tendenţios de către unii adversari, atât din interior cât şi din afară, străini de neam şi dubioşi sub raportul originei, ca un element turbulent, destabilizator.

Oricum, un lucru trebuie reţinut, prin comportamentul şi ţinuta lor, în grelele lupte duse pentru Neam şi Legiune, şi-n marea suferinţă prin care au trecut, atitudinea în faţa vieţii şi a morţii, în promovarea credinţei lor, a fost demnă şi eroică ***acceptând jertfa şi martiriu.***

Legionarii macedo-români s-au identificat cu crezul lor, printr-o trăire autentică, sinceră, trezind stima adversarului care ştie ce înseamnă o credinţă.

Mai mult decât atât, politica în conceptul aromânesc *este o problemă de onoare,* este ceea ce a năzuit Căpitanul să aşeze

pe ***soclu onoarea ca virtute de sine stătătoare şi să facă din corectitudine şi cinste sufletească, condiţia primordială a vieţuirii împreună, împotrivindu-se cu înverşunare mişeliei şi trădării.***

Prin această publicaţie, inedită, sper să aduc o cât de modestă contribuţie de material mărturisitor pentru marea carte a jertfei legionare, martirologiei credinţei noastre, care într-o zi va trebui scrisă prin colaborarea tuturor legionarilor din toate ţinuturile româneşti din ţară şi exil.

În mod deosebit ca aromân, am vrut să scot în evidenţă, prin mărturisirile lui Constantin Papanace, martor avizat cu sinceritate şi cu scrupuloasă trăire creştină în adevăr, contribuţia adusă de elementul macedo-român pentru Legiune şi Neamul Românesc.

Căci zguduitor de tragic a fost destinul tineretului românesc de pretutindeni, în lupta de emancipare spirituală şi materială.

Carol PAPANACE

PARTEA I-a

MIŞCAREA LEGIONARĂ

- Trăsături esenţiale -

Actul care a consacrat acest eveniment epocal, înfiinţarea Legiunii Arhanghelul Mihail, este de o simplitate impresionantă:

„Astăzi, vineri, 24 iunie 1927, orele 9^{00}, seara, ia fiinţă sub conducerea mea «LEGIUNEA ARHANGHELUL MIHAIL».

Să vie cei ce cred nelimitat. Să rămână în afară cei care au îndoieli. Fixez ca şef al gărzii de la Icoană pe Radu Mironovici".

Şedinţa a durat un minut. Dar în acel minut s-a născut în lume o concepţie nouă de viaţă pentru neamul românesc.

În zbuciumul înfrigurat şi chinuitor în care se zbătuse vreme de 5 ani şi mai bine generaţia de la 22, al cărui merit istoric este imens, şi care a identificat cu precizia infailibilă a instinctului naţional, infiltraţiile străine care aduceau şi propagau molima comunistă, învolburată de speranţele începutului şi crunt decepţionată când mentalitatea politicianistă a început să-şi arate colţii, s-a zămislit convingerea şi a ieşit hotărârea de a merge pe un drum cu totul nou.

S-a constatat în tot acest zbucium că, ***RĂUL*** îşi are înfipte rădăcinile în însăşi adâncurile noastre ca oameni sau ca naţie şi numai extirparea lui radicală poate să aducă întremarea sufletească şi energia care să scoată neamul românesc din marasmul în care era aruncat.

Numai această întremare sufletească putea să deschidă perspective de afirmare masivă în istorie.

Orice altă măsură de îndreptare fără să fie precedată de o adâncă ***asanare morală*** era condamnată să rămână infructuoasă atât în ceea ce priveşte acţiunile pentru apărarea naţiei cât şi cele pentru înfăptuirile ei creatoare.

Am arătat cu alt prilej, mai pe larg, care a fost geneza acestui fenomen românesc şi urmările care le-a avut în viaţa publică românească şi chiar cea internaţională, când el s-a cristalizat în Mişcarea Legionară.

De aceea acum ne vom mărgini numai a releva unele din trăsăturile esenţiale şi poziţii de bază spre a vedea ce cadru măreţ şi perspective largi spirituale şi politice a deschis noua concepţie a Căpitanului şi cât realism temeinic şi riguros stă în acelaşi timp la bază în raport cu situaţiile de confruntări ale momentelor istorice pe care le parcurgem.

În vârtejul marilor răsturnări (surpări) care se iniţiaseră odată cu declanşarea primului război mondial, s-au continuat cu cel de al II-lea şi poate se vor desăvârşi cu cel de al III-lea, în cazul când va urma, *intuiţia politică a Căpitanului a dat anumite certitudini de bază care oferă posibilitatea neamului românesc să ancoreze temeinic în spaţiul atât de expus pe care îl ocupă,* asigurându-i în acelaşi timp o mare flexibilitate de adaptare pentru a nu se lăsa depăşit.

1. ***Certitudinea materială a Autochtonismului*** prin mistica „pământului strămoşesc al tracilor" unde neamul românesc a răsărit şi crescut odată cu stejarii.

Spune Căpitanul - „Suntem legaţi de acest pământ prin milioane de fire nevăzute pe care numai sufletul nostru le simte şi rău de acei ce vor încerca să ne smulgă de pe el." (C. Z. C. P. L. pag. 93).

Această înrădăcinare materială se reflectă într-o mare siguranţă sufletească care măreşte încrederea în faptele proprii.

2. ***Certitudine spirituală prin mistica tracă a nemuririi sufletului*** pe care s-a altoit organic spiritualitatea creştină.

Această înrădăcinare în infinitul absolut al cerului dă linişte sufletească şi o mare seninătate care te înalţă cu mult deasupra meschinăriei cotidiene.

Din concepţia în nemurirea sufletului se naşte cultul morţilor care te face să simţi la spate, mai ales în momente grele, întreaga forţă sufletească a şirurilor de generaţii care ne-au precedat.

Ea se încoronează prin ţelul final al Învierii care depăşeşte ca putere de atracţie şi frumuseţe morală orice alt ideal.

3. ***Stabilirea unor scări de valori care sfărâmă lanţurile egoismului individual, de grup, clasă sau naţional, cuprinzând ideia de bine pe un plan uman cât mai larg şi în funcţiune de ţelul final al Învierii.***

În felul acesta se poate evada din legea junglei şi năzui spre o eră care să fecundeze o înaltă cultură şi înfăptuiri pozitive, şi creeatoare.

4. ***Cultivarea cu intensitate şi stimularea numai a părţii bune din om din care să se alimenteze forţa pentru înfrângerea puterii celui rău.***

O ruptură deci totală de concepţia amorală că scopul scuză mijloacele care de veacuri cangrenează viaţa omenirii.

5. Revoluţionare în profunzime determinată nu de constrângeri ***exterioare,*** ci de un adânc proces de transformare interioară garantat într-un climat de largă toleranţă şi libertate desăvârşită pentru toţi.

6. Folosirea de arme în sensul cel mai larg pozitive şi creatoare ca ***dragostea, ideea de jertă permanentă şi apoteoza ei seninătatea martiriului*** care poate da victoriile cele mai durabile.

7. Lupta permanentă dusă pe toate planurile pentru ***descătuşarea cât mai mult de absorbitoarele preocupări materiale şi tirania instinctelor.***

Numai această descătuşare poate permite selecţionarea unei elite conducătoare – aşa cum prevedea jurământul Moţa –

Marin, care să ridice neamul pe culmi de prosperitate şi de nepieritoare glorie.

În acest cadru, astfel fixat, să se poată naşte şi prospera omul cu adevărat nou, acel năzdrăvan, cu picioarele înfipte adânc în realităţile pământului strămoşesc şi cu capul în seninătăţile cerului conceput de tracii nemuritori, care să fie în stare să dea sensuri superioare evoluţiei noastre istorice. Numai de pe o asemenea axă, cu un pol înfiptă în pământ şi cu celălalt în infinitul cerului, se pot ramifica diferite acţiuni organice şi durabile în toate domeniile vieţii.

Luate izolat s-ar putea ca principiile enumerate mai sus să se găsească şi în alte sisteme politice, morale sau religioase. Aşa însă cum sunt articulate, dozate şi contopite în concepţia şi sistemul de organizaţie a Căpitanului, ele formează o sinteză genială de realism şi idealism cu o putere de propulsiune excepţională.

Datorită tocmai acestui fapt ele sunt vii atât pe plan spiritual cât şi pe plan politic.

Întreg dinamismul politic al Mişcării şi irezistibila ei forţă de atracţie pe care nici adversarii cei mai înverşunaţi nu o pot contesta, purcede din această inepuizabilă sursă morală. Şi tocmai acest caracter spiritual propriu o deosebea esenţial de fascism sau naţional-socialism, mişcări în fond ireligioase care se mişcau pentu atingerea ţelurilor lor pe aceiaşi linie amorală ca şi *totalitarismul ateu de pură esenţă marxistă.*

Concepţia Căpitanului purcede la o adâncă prelucrare a sufletului românesc pentru care purifică de toată zgura sedimentată de veacurile triste ale împilării şi ale iobăgiei şi a reda naţiei respiraţia istorică.

Crearea a cât mai multor elemente de caracter care să formeze elita conducătoare şi ridicarea morală a maselor – aşa cum făcuse cu două milenii în urmă marele rege Buerebista – era singura soluţie de a remedia din rădăcină toate cauzele răului în care se zbate neputincioasa societate românească.

Căci este pe deplin verificat că orice plan de înfăptuire, oricât de genial ar fi conceput, el riscă să rămână infructuos atâta timp cât va fi dat să-l aplice oameni incorecţi, egoişti sau lipsiţi de caracter.

Răul fundamental de care suferă societatea românească a fost precis diagnosticat de Căpitan:

Înainte de a fi o criză economică, financiară, socială etc., este o ***criză morală.*** Niciuna din aceste crize nu se poate soluţiona dacă în prealabil nu se remediază criza morală.

Aşadar pentru societatea românească însănătoşirea morală nu este un simplu deziderat de „moralism", ci este o ***premiză de vitală politică*** realistă. Numai ea poate scoate – cum am spus – neamul românesc din marasmul sufletesc şi material în care a fost aruncat.

Secând miazmele cuibărite în sufletul nostru, luăm în mod definitiv orice posibilitate agenţilor patogeni (externi) să prospere în sânul naţiei şi să o ameninţe cu descompunerea.

Aşa cum este concepută şi arhitectonizată, educaţia Căpitanului poate face să dispară toate acele secături de pişicheri pe care politicianismul le cultivase în toate sectoarele vieţei publice româneşti.

Ea dă putinţa de a creşte generaţii de adevăraţi Arhangheli care să înfrângă puterea răului şi să dea pe plan spiritual o mare misiune neamului românesc.

Acest lucru l-a intuit instinctiv neamul românesc şi chiar alte neamuri străine. De aceea adeziunea – după ce a rupt zăgazul scepticismului caracteristic popoarelor care au suferit impilări – a devenit masivă, iar ascensiunea Mişcării, vertiginoasă. Toate prigoanele dezlănţuite de cei stăpâniţi de duhul răului sau de duşmanii neamului nostru, n-au putut înăbuşi această creştere tumultoasă. Dimpotrivă, o oţeleau mai mult prin martiriul îndurat şi îi măreau avântul.

PRINCIPII DE BAZĂ

a. Ţelul final al neamului

„Ţelul final al neamului nu este viaţa ci învierea" spune Căpitanul. Din acest principiu proiectat în transcendent – aşa cum nu-l are nici o mişcare politică - trebuie să reţinem pentru viaţa pământească în cadrul căreia se desfăşoară acţiunea politică, permanenta preocupare de a ne scăpa de ***tirania materiei*** şi a dezvolta un ***mediu spiritual care să înobileze neamul românesc în aşa măsură încât la Judecata de Apoi să se bucure de înviere, adică de viaţă veşnică.***

Din acest principiu derivă şi sensul imperialismului românesc care, spre deosebire de imperialismele altor popoare care sunt terestre şi se dezvoltă în lung sau în lat, tinde spre a III-a dimensiune care este înălţarea spre cer, spiritualizarea. În această tendinţă el nu are de luptat cu alte popoare decât pentru a-şi creia o bază terestră de plecare, în schimb are cu ***propriile sale păcate*** care îi îngreunează ca un balast ascensiunea sa spirituală.

Aşadar, după această concepţie, şi dominaţia nu va fi o dominaţie de ***suprafaţă*** ci una de ***înălţime.***

Evident, o asemenea acţiune supra idealistă este foarte greu de dus -, atât ea în sine cât şi din cauza conjuncturii din lume unde alte popoare se luptă nu pentru ***înviere,*** ci pentru viaţă, întrebuinţând o tehnică mai cruntă de atac şi apărare decât a „fiarelor din pădure şi a peştilor din mare".

De aceea, ar părea că un asemenea ţel este eminamente ***religios*** şi deci impropriu pentru o mişcare care trebuie să aibă ţeluri politice dacă nu vrea să se transforme într-o sectă religioasă.

Căpitanul, când a fixat un asemenea ţel, a cunoscut bine unele realităţi permanente:

a) Veşnica năzuinţă a sufletului omenesc spre un ideal cu care să evadeze din viaţa meschină de toate zilele care nu-şi schimbă esenţa oricâte bucurii materiale ar satisface-o.

b) Predispoziţia sufletului românului spre transcendent, izvorâtă din adâncul mileniilor „Tracilor nemuritori" şi continuată de spiritualitatea creştină, din care cauză pare impropriu pentru viaţa mecanizată a zilelor noastre.

În acelaşi timp însă, pentru a-i da acestui ţel, conjunctura şi forţa politică, a fixat o serie întreagă de pricipii şi legi de luptă, care să asigure baza de plecare şi treptat, în etape, să pregătească drumul nesfârşitului efort pe traiectoria veşniciei spre înviere.

b. Neamul

În concepţia legionară neamul are un înţeles mult mai adânc decât înţelesul curent. El înseamnă toţi ***„morţii, toţi vii şi toţi acei ce se vor naşte din aceiaşi carne şi sânge şi care au credinţa în Dumnezeu.***

El este ***instrumentul*** pe care trebuie să se realizeze misiunea pe care i-a dat-o Dumnezeu pe acest pământ pentru a se putea bucura apoi de ***înviere.***

Din această concepţie organică rezultă perspective mult mai largi în ceea ce priveşte problemele de ordin politic, astfel:

a) Spre deosebire de concepţia democratică - materialistă, unde *„morţii erau cei muriţi"*, în concepţia Legiunii ei trăiesc şi pot participa la lupte aducând o inepuizabilă forţă morală dacă îi chemăm prin rugăciuni. Aşadar, în acest caz, forţele care intră în luptă nu sunt numai cele prezente, materiale, ci şi şirul întreg de buni şi străbuni care ne inspiră şi ne însufleţesc cu forţa lor morală.

b) Carnea și sângele vehiculează, în decursul veacurilor și al mileniilor, năzuințele inițiale ale neamului care nu sunt altceva decât *misiunea* încredințată de Dumnezeu pe acest pământ. Prin ele se asigură plămădirea nesfârșitelor generații viitoare.

c) Credința în Dumnezeu arată atitudinea inițială a rasei românești care purcede de la Tracii nemuritori și este un atribut inseparabil. Cei lipsiți de acest atribut esențial înseamnă că s-au despărțit de destinul neamului românesc.

Pe plan politic rezultă ca o necesitate practică și de guvernământ:

c) Profilaxia și purificarea rasei

Și deci în consecință:

a) Evitarea de a introduce în corpul nației, fie chiar prin asimilare, *elemente eterogene;*

b) Eliminarea sau împingerea spre funcțiuni periferice a elementelor infiltrate deja în organism și încă incomplect digerate. În principiu orice element eterogen infiltrat în sânul unei rase este un element perturbator, indiferent de calitatea lui, fiindcă fiecare rasă are o tendință *originară* (un destin) **sau o misiune,** pe care intrusul o turbură din cauză că are alte tendințe.

Când infiltrația este în proporții mai mari, atunci se naște, din cauza tendințelor divergente care se autoanihileaza, ***sterilitatea,*** manifestată prin spiritul ***negativ*** sau ***apatie.***

Societatea românească de la orașele cosmopolite, trăiește acest fenomen al desfigurării rasiale, din care cauză a rezultat acea pătură conducătoare, apatică sau neînțelegătoare pentru tendințele destinului românesc, pe care mereu îl contestă și neagă.

- Acest element infiltrat rămâne și din punct de vedere moral, suspendat pe traiectoria istoriei neamului în care s-a întrodus, fiindcă el nu poate chema prin rugăciune pe străbunii săi, care cel mult l-ar mustra pentru rătăcirea lui și nici nu

poate simți organic – oricât s-ar strădui – năzuințele nației adoptive. Aceeași dramă va continua și cu urmașii săi până când aceste ingrediente se vor pulveriza nu asimila în noul organism.

Pentru a evita aceste perturbări și a reda neamului românesc unitatea în tendințele sale specifice, înmulțirea lui nu trebuie să se facă prin *asimilarea* altor popoare, ci printr-o ***prolificitate sănătoasă în lumea nealterată a satelor.***

În felul acesta se va putea îneca *cosmopolitismul bastard* al orașelor noastre, care astăzi dau în mare parte, pătura noastră conducătoare și nația își va căpăta sensibilitatea națională și rasială în toate straturile sale.

Neamul, fiind realitatea permanentă pe acest pământ care formează însăși baza de plecare spre țelul final, va forma centrul tuturor preocupărilor legionare.

d. Mijloace de luptă

Prin structura ei educativă, morală și prin *țelul* final pe care îl urmărește, mijloacele de luptă ale Mișcării Legionare nu pot fi cele *comune.* Ea nu poate adopta formula ***„scopul scuză mijloacele"*** pe care o practică popoarele și indivizii care luptă pentru *viață* și nu pentru *înviere.* Aceasta ar dezice însăși misiunea ei.

De aceea mijloacele de luptă ale Mișcării Legionare în esența lor sunt aproape identice cu acele întrebuințate de primii creștini.

Ideia de jertfă este esențialul – spune Moța – pentru răscumpărarea tuturor păcatelor neamului nostru. ***„Nici o biruință nu este mai durabilă decât aceia ieșită din jertfă sau în loc să învingi prin infamie, mai bine cazi în luptă pe drumul onoarei".***

Acest mijloc de luptă, care este „propria noastră cenuşe", este irezistibil, în faţa căruia întreg arsenalul de arme pământeşti, mitraliere, tancuri, etc., rămân neputincioase.

Dar, spre deosebire de primii creştini care se mărgineau numai la această armă defensivă, care era suficientă pentru a avea „viaţă veşnică" în ceruri, Mişcarea Legionară care trebuie să asigure neamului românesc o solidă bază pe pământ, dinamizează această ideie de jertfă dându-i şi *sensul ofensiv.* De aici rezultă forma activă a jertfei: vitejia sau voluptatea *dăruirii* în luptă pentru un ideal care este apanajul popoarelor tinere şi neobosite.

Această tendinţă este captată în sistemul de organizare al *unităţii,* disciplinei, etc., pentru a-i valorifica întreg potenţialul, iar, ca aspecte exterioare, are corectitudinea sufletească, loialitatea, cavalerismul, sentimentul răspunderii.

Seva, însă, care trebuie să alimenteze aceste forme de jertfă, este *dragostea.* Ea este cheia de boltă care va trebui să deslege toate problemele în sistemul legionar.

În acest sens va trebui format instrumentul *diriguitor care este elita legionară, selecţionată prin probele luptei.* În viaţa de toate zilele, stilul legionarului care râvneşte să aibă un post de conducere, va *fi sobrietatea, adică permanenta luptă pentru subordonarea materiei.*

Într-o societate ca a noastră, atât de inclinată spre bucuriile pământeşti, este necesar un exces în direcţia opusă pentru a reveni la un echilibru.

Din acest stil de viaţă, care va indica permanentul dezinteres material al celui care conduce, adică „ruperea de toate bucuriile pământeşti", cum spune jurământul legionar, va rezulta întreaga autoritate faţă de cei conduşi.

Evident, asemenea mijloace de luptă idealistă ar părea insuficiente pentru lupta feroce de toate zilele unde nu este cruţat nimic pentru ajungerea scopului.

Ele, valorificând numai partea bună din om, lasă în mâna adversarului întreg arsenalul de arme infame ieşite din părţile rele adânc înrădăcinate în om: ambiţia oarbă, sete de avere sau putere materială, corupţie, depravare, trădare, perfidie, etc.

Mai aproape toţi conducătorii politici au întrebuinţat, fără discriminare, armele necesare sau potrivite momentului politic, având în această privinţă concepţia „amorală" machiavelică, în sensul obiectiv al cuvântului. Politicienii, adică speţa degenerată a oamenilor politici, sub influenţa iudaismului, au avut chiar predilecţie pentru partea negativă a omului, fiindcă acestea erau mai uşor de aţâţat.

În esenţă, catechismul lor a fost făcut de învăţăturile ***scelerate din „Protocoalele Înţelepţilor din Sion" unde s-a colectat cea mai alambicată ură a ghetourilor milenare.***

Căpitanul iniţial a renunţat la armele infamiei, fiindcă spunea el, o ideie sau ideal, oricât de frumos ar fi el, care învinge prin asemenea arme chiar un adversar infam, în realitate nu învinge el, ci infamia care continuă să rămână mai departe stăpână.

Fără indoială, printr-o asemenea concepţie in ceea ce priveşte mijloacele de luptă, se îngreunează enorm de mult ducerea unei lupte pe terenul unor adversităţi atât de cumplite. Dar tocmai în această consta marea lui originalitate. El a creat o incontestabilă ***forţă politică*** **utilizând numai partea morală şi constructivă din om;** iar posibilităţile de energie care se pot trezi din acest fond sănătos al omului s-au dovedit imense. O asemenea încercare nu s-a încumetat să facă nici biserica catolică atunci când a vrut să organizeze în forţă politică pe credincioşii săi. Ordinul Iezuiţilor – acest SS al catolicismului – n-a exclus întrebuinţarea mijloacelor amorale şi cu timpul chiar s-a perfecţionat şi rafinat în ele.

Au fost situaţii cruciale pregătite diabolic de adversari – când Mişcarea a fost constrânsă ca „între moartea neamului şi aceea a asupritorilor săi", să aleagă pe aceea a asupritorilor.

Cazul Duca, Stelescu, Călinescu intră în această categorie. Dar nici aceste întâmplări inevitabile, n-au atins în esenţă linia morală a mijloacelor de luptă legionară. Ideea de jertfă a fost mai mult ca oricând şi aici prezentă. Toţi aceia care au trebuit să săvârşească fapta, determinaţi de conştiinţa că-şi apără neamul, au fost firi blânde şi capabile de mare dragoste omenească. De aceea hotărârea lor de jertfă a fost cu atât mai mare. ***Pentru a răscumpăra inevitabilul păcat şi a feri înalta linie legionară, ei au fost gata să ispăşească cu însăşi viaţa lor. Nimeni n-a schiţat cel mai mic gest de a se sustrage acestei ispăşiri cu toate că aveau atâtea posibilităţi.***

Aşadar, ideea de ispăşire (voluptatea suferinţei) este aspectul jertfei care dă posibilitatea Mişcării Legionare să poată face faţă exigenţelor luptei din actualul mediu fără să se altereze în esenţa ei.

În general, mijloacele de luptă legionară respiră însuşi ţelul spiritual urmărit. Şi aceasta este marea superioritate spirituală a acestei mişcări. Totuşi, pentru prima etapă este necesar, dacă nu să se practice – cu caracterul ispăşirei – dar cel puţin să se cunoască şi studieze măcar de organe calificate, întreg arsenalul infernal care ne atacă subteran, al forţelor adverse oculte şi să se judece la rece chestiunile care se pun. Pentru aceasta va fi nevoie de o seire întreagă de cadre să-şi jertfească candoarea angelică care caracterizează pe orice legionar adevărat.

Să fie deci şi o tendinţă de realism care să ducă la maturizarea absolut necesară pentru actuala fază şi conjunctură politică. În felul acesta se vor evita multe decepţii în lupta politică şi se va lua adversarilor şi ultima armă care, după ce au fost siliţi să recunoască dinamismul, spiritul lor de jertfă, temeinicia idealurilor lor, imputǎ lipsa de maturizare pentru problemele politice ale prezentului.

e) Afinităţi şi deosebiri cu celelalte Mişcări naţionaliste

Geneza Mişcării Legionare în România trebuie căutată în criza spirituală, politică şi socială care de mult timp frământă societatea modernă cu manifestări specifice în ţările de structură agrară şi pastorală din Sud-Estul-European.

Ca fenomen, s-a conturat imediat după primul război mondial, fiind o reacţiune a organismului naţional faţă de nihilismul rusesc care-şi găsise expresia cea mai violentă în revoluţia bolşevică din toamna anului 1917. A fost deci în primul rând ***un act reflex de conservare, o zvâcnire a instinctului naţional într-o societate condusă de o elită degenerată, anemiată în credinţă, roasă de corupţie, sceptică, frivolă, deşelată în concepţii şi cu resorturile sufleteşti relaxate, fapt care o făcea incapabilă de a trezi şi mobiliza energiile pentru a înfrunta primejdia Euro-asiatică.***

Sub acest aspect, corelaţia cu celelalte mişcări revoluţionare cu tendinţe de virilizare naţională şi întărirea puterii statale, cum era fascismul italian şi naţional-socialismul german, este evidentă, fiind expresia uneia şi aceleaşi necesităţi a momentului istoric.

Fără îndoială, în prima perioadă mai ales, gândirea italiană, în speţă concepţia politică mussoliniană care, prin cucerirea puterii, a început să se concretizeze în acte de stat, a influenţat şi fecundat în largă măsură celelalte mişcări naţionale; atât în ceea ce priveşte doctrina cât şi forma lor de organizare. Realizările regimului fascist pe plan politic, economic şi social, conduse într-un ritm neobişnuit de accelerat şi dinamic constituiau un element încurajator pentru celelalte revoluţii naţionale care încă nu cuceriseră puterea.

„Mussolini – cum scrie Codreanu – ne-a dat siguranţa biruinţei noastre". Adversităţile comune, care le întâmpina

făceau să se nască un sentiment de solidaritate. "Exista o legătură de simpatie între toți acei care, in diferite părți ale pământului, își servesc neamul, după cum exista o legatură de simpatie între toți acei care lucrează la nimicirea neamurilor." „Mussolini, viteazul care calcă balaurul în picioare, era din lumea noastră, de aceea toate capetele de balaur se năpusteau asupra lui, jurându-i moarte. Pentru noi ceilalți el va fi un luceafăr luminos care ne va da speranțe; ne va fi dovada vie că hidra poate fi învinsă. O dovadă a posibilităților noastre de biruință.

Acest curent de simpatie înlesnea vehicularea influențelor reciproce. Totuși, în evoluția lor, fiecare mișcare, nefiind o simplă imitație determinată de snobismul modei, și-a cristalizat concepții proprii de viață și a căpătat o fizionomie substanțială deosebită și nuanțată de celorlalte mișcări naționaliste.

La acest proces a contribuit atât caracterul specific al fiecărei națiuni care-i oferea suportul, cu stadiul evoluției istorice, impulsurile tradiționale, sensibilitatea și structura sufletească, cât și caracterul și concepția de viață a personalității care a inițiat, polarizat și potențiat fiecare din aceste mișcări.

Acest fapt este dealtfel recunoscut de cercetătorii străini care au studiat în mod obiectiv fenomenul legionar.

„În mod obișnuit, Garda de Fier este situată pe același plan cu fascismul și național-socialismul.

Ea nu a fost în nici un caz o imitație a acestor două mișcări politice, ci s-a născut din propriile ei rădăcini și s-a dezvoltat prin ele. Ea nu a avut nimic de a face cu diferitele copii ale fascismului sau național-socialismului din alte țări. Ea nu poate fi comparată pur și simplu cu manifestările italiene și germane paralele istoric. Categoriile politice ale Europei centrale și occidentale nu-i sunt sub nici o formă adecvate.

Ea nu era ***totalitară*** ci ***autoritară***, ceea ce este cu totul diferit. Ea nu era ***agresiv naționalistă*** ci ***național-conservatoare***,

aceasta chiar în sensul cultural al cuvântului, *nu era de extremă dreaptă în sensul unei reacțiuni politice* sau chiar de *adeziune la capitalism*, ci *social-reformatoare;* nu se sprijinea pe mica burghezie, pe salariați sau pe vechii husari ai infanteriei primului război mondial ca fascismul sau național-socialismul ci, în primul rând, pe populația rurală română și pe noul tineret intelectual, pe lumea studențească a instituțiilor învățământului superior. Se deosebea în mod particular de mișcările de stat italiană și germană printr-o religiozitate creștină care atingea misticismul.

Codreanu avea mai degrabă aparența unui profet religios decât a unui șef de partid și era venerat ca un sfânt.

Și totuși, principiul autorității nu a devenit o dogmă a Gărzii de Fier. Deciziile nu emanau de la Codreanu singur, ci dintr-un colegiu, de la „FOR", care era compus din comandanți legionari verificați".

Walter Hagen. Die geheime Front. Organisation, Personen und Aktionnen des deutschen Geheimdi-enstes, p. 277-278. Niebelungen Verlag. Linz und Wien, 1950.

Noutatea adusă de Corneliu Codreanu în gândirea, dar mai ales în practica politică, a fost eclectismul său etic și un adânc sens de omenie izvorât din sensibilitatea nației românești și fecundat de concepția creștină. Întregul său sistem pentru crearea forței politice și l-a axat **mai mult pe virtuțile morale animate de dragostea creștină.** Virtuțile formale (exterioare) ca ordinea, disciplina, etc., pe care totuși le-a combinat în acest sistem, au avut o funcțiune de complectare. Tendința lui permanentă a fost de a cultiva și folosi numai partea cea bună din om. Formulelor curente ca **„scopul scuză mijloacele"** sau **„succesul validează justețea în politică"**, el a opus cu hotărâre ideea **ca un scop bun rămâne bun numai dacă și mijloacele cu care a fost atins au fost bune, adică morale.**

Această încercare îndrăzneață, care rupea radical cu concepția "amoralistă" (machiavelică), dominată în gândirea și practica politică a lumii moderne pe care nici concepția mussoliniană și cu atât mai puțin cea hitleriană, n-a pus-o, în discuție, constituie în fond – cu toată aparența ei utopica - singura reacțiune adecvată și,poate eficentă ca să vindece din rădăcină răul care, în ultima analiză, cauzează toate crizele ce, în mod endemic, bântuie societatea contemporană.

Sub acest raport, legionarismul s-ar apropia mai mult de Biserica Creștină a cărei concepții și mistică și-a asimilat în structura organizației sale, decât de celelalte revoluții naționaliste, legate, cum am văzut, prin anumite forme de organizare sau de conjunctură politică, determinată de primejdia Euro-asiatică de care am amintit.

Acest lucru a făcut cândva pe Codreanu să caracterizeze - în felul său plastic – răspunsul la întrebarea ce i s-a pus în legătură cu diferența ce există între cele trei mișcări naționale, spunând: „Facismul se preocupă mai mult de *haină* (adică forma organizării statale), național-socialismul de *corp* (adică de puritatea și eugenia rasială) pe când *legionarismul* se ocupă de ceva mai adânc: de *suflet (adică întremarea lui prin cultivarea virtuților creștine și pregătirea în vederea mântuirii finale de care Biserica Creștină se ocupă în forma cea mai desăvârșită".*

În acest sens, el va scrie în Memoriile sale inedite: „Caracteristica timpului nostru: Ne ocupăm cu lupta dintre noi și alți oameni, nu cu lupta dintre poruncile Duhului Sfânt și poftele firii noastre pământești... Ne preocupăm și avem biruința asupra oamenilor, nu biruința asupra satanei și a păcatelor. Toți oamenii mari ai lumii de ieri și de azi: Napoleon, Mussolini, Hitler, etc., sunt preocupați mai mult de aceste biruințe. Mișcarea Legionară face excepție, ocupându-se – dar insuficient – și de biruința creștină în om, pentru mântuirea sa. Insuficient! Răspunderea unui conducător este

foarte mare. El nu trebuie să delecteze ochii armatelor sale cu biruinți pământești, fără a le pregăti în același timp în lupta decisivă, în care sufletul fiecăruia poate să se încoroneze cu biruința eternă sau cu prăbușirea eternă".

Așadar, combaterea crizei care a condiționat și legitimat fenomenul revoluțiilor naționale se va face paralel dar pe planuri deosebite, adecvat structurii intime a fiecărei mișcări. Ca să întrebuințăm o imagine plastică, fascismul va ataca *coroana* arborelui răului care trebuie doborât; Național-socialismul *trunchiul*, legionarismul, însăși *rădăcinile*, care alimentează răul, secătuindu-i sursa de alimentare.

f) Premizele acțiunii legionare

Premizele pe care își va întemeia acțiunea legionarismul vor fi deci impregnate în primul rând de preocupări morale și educative. „Poporul român, în aceste zile, - scrie Codreanu – nu are nevoie de un mare om politic, așa cum greșit se crede, ci de un mare educator și conducător care să biruiască puterile răului și să zdrobească tagma celor răi. Pentru aceasta însă, el va trebui să biruiască mai întâi *răul* din el și al lui. Țara aceasta piere din lipsă de oameni, nu din lipsă de programe. Aceasta este părerea noastră. Că,deci, nu programe trebuie să creiem, ci *oameni, oameni noi*... Acest *fel de om, care trăiește astăzi în politica românească,* l-am mai întâlnit în istorie. ***Sub domnia*** *lui au murit națiuni* și s-au dărâmat state".

„Noi porneam de la ideea de om ca valoare *morală*, și nu ca valoare *numerică*". „Legiunea Arhanghelul Mihail" va fi, prin urmare, mai mult o *școală* și o *oaste* decât un partid politic"... Principiul de la care pornea era: „Întâi trebuie să cunoaștem și să eliminăm defectele noastre,adică vrem să avem dreptul de a condamna și îndrepta pe cele ale altora".

Ca metodă de luptă recomanda legionarilor săi *loialitatea* cea mai *desăvârșită*, repudiind orice acțiune piezișe sau neonestă. „Mergi numai pe căile indicate de onoare. Luptă și

nu fii niciodată mişel. Lasă pentru alţii căile infamiei. Decât să învingi printr-o infamie, mai bine să cazi luptând pe drumul onoarei...

„Păziţi-vă pe voi şi pe copiii de azi şi de mâine ai neamului românesc şi ai oricărui neam din lume, de această racilă îngrozitoare: mişelia. *Toată inteligenţa, toată învăţătura, toate talentele, toată educaţia nu vor servi la nimic, dacă vom fi mişei.* Învăţaţi pe copiii voştri să nu întrebuinţeze mişelia nici în contra prietenului şi nici în contra celui mai mare duşman al lor. Căci nu vor învinge, ci vor fi mai mult decât învinşi, vor fi striviţi. Nici în contra mişelului şi a armelor mişeleşti să nu întrebuinţeze mişelia, pentru că de vor învinge, nu va fi decât un schimb de persoane. Mişelia va rămâne neschimbată. Mişelia învinsului va fi înlocuită cu mişelia învingătorului. În esenţă, aceeaşi mişelie va stăpâni peste lume. Întunericul mişeliei nu poate fi alungat prin alt întuneric, ci numai prin lumina pe care o aduce sufletul viteazului plin de caracter şi onoare".

Ca armă supremă recomanda *martirajul*, fiindcă numai el poate asigura victoria cea mai durabilă. "Ţelul final nu este viaţa. Ci *Învierea*. Învierea neamurilor în numele Mântuitorului Iisus Hristos". Mediul lui de respiraţie este un mediu *luminos*. Crede în puterea luminei pentru destrămarea întunericului. Terenul unde dă bătăliile îl alege pe înălţimi care sunt scăldate de cât mai multă lumină. Evită *„dedesubturile"* şi *ungherele tenebroase*. Fiindcă coborârea lui pe acest teren mişelnic, chiar dacă învinge, în realitate este un învins, tocmai prin faptul că a întrebuinţat arme satanice. Curăţenia sufletească până la candoarea de a nu putea concepe răul, ţinuta luminoasă, lupta dreaptă şi loială, sinceritatea absolută, iată cu ce arme ne-a indicat Căpitanul că trebuie să învingă legionarul. Să fie *„cu piept călit de fier şi sufletul de crin"* Spre aceasta trebuie să tindă. Şi orice ar schimba această direcţie, trebuie denunţat ca cea mai primejdioasă denaturare a spiritului legionar, care ar

face imposibilă naşterea omului nou şi a „lumii noi" în care Mişcarea Legionară crede.

Evident, pentru faza actuală de început, menţinerea unei asemenea poziţii întâmpină greutăţi foarte mari. Duşmanii atacă Mişcarea cu toate armele întunericului şi fac tot posibilul să o angajeze pe acest teren. Mişcarea Legionară, după cum am spus, trebuie să fie cu capul în cer şi picioarele înfipte în pământ, fiindcă este şi un organism cu ţeluri politice. Deci ea, ca organism *politic*, nu se poate retranşa în sfera **„purităţii absolute"** aşa cum o poate face sub raport educativ. Ea trebuie să stea în mijlocul *realităţilor* şi să menţină contactul luptei. Spatele şi forţa sunt asigurate de *poziţia morală* fără de care înfrângerea este sigură. Limitele până unde se poate angaja pe terenul adversar se pot desprinde din manevrele Căpitanului. În această inevitabilă **interpenetrare** însă nu trebuie în nici un caz pierdut conturul poziţiei proprii. Acest contur se poate preciza în capacitatea şi perspicacitatea elementului legionar destinat cu însărcinarea politică de a *putea descifra planurile mişelnice* ale adversarului şi de a le para sau întoarce în detrimentul acelui adversar pe cât mai mult posibil în stil legionar. În cazul când necesităţi inexorabile impun trimiterea unor echipe în subteranele duşmanilor noştri, elementele care compun acele echipe să aibă un mare echilibru *interior* care permanenţi conştienţi de păcatul care îl săvârşesc faţă de *linia purităţii legionare*, să sufere în permanenţă în intimitatea sufletului lor. Această *ispăşire* prin suferinţă constituie *jertfa* menită să restabilească echilibrul pierdut un moment pentru puritatea legionară absolută. Numai prin echilibrul interior şi prin această ispăşire dramatică interioară, se evită căpătarea acelei *voluptăţi satanice* de a amesteca cazanul tuturor răutăţilor şi de a infecta cu acestă mentalitate tenebroasă mediul legionar în puritatea lui. În termeni alegorici, aş aseamăna acest fenomen cu următoarea întâmplare: În drumul lor spre biruinţă şi înviere, legionarii sunt nevoiţi să treacă printr-o strâmtoare

(defileu) ocupată de duşmani. Din adâncul cavernelor tenebroase trag cu toate armele duşmanii! Atunci se desprind din masa legionară echipe de sacrificiu care să pătrundă în bezna cavernelor şi să dea bătălia acolo, cu armele potrivite acelui mediu. Dar aceste arme nu mai sunt armele luminei! Ei şi-au pirdut şi candoarea şi puritatea. Au trebuit să lupte cu armele întunericului. Dar datorită lor masele de legionari trec strâmtoarea neprihăniţi mai departe pe drumul destinului legionar. Ei n-au cunoscut lupta din întuneric şi cu frunţile în soare se înalţă biruitori! Camarazii lor intraţi fără întoarcere, în tenebrele cavernelor vor trebui să ispăşească. Vor duce dorul luminei pierdute şi vor suferi amar. Şi tocmai, această suferinţă le va da conştiinţa *jertfei* pentru Legiune şi îi va înălţa şi pe ei şi pe Mişcarea Legionară. Dacă se vor *simţi bine* în lumea întunericului, atunci o mare pată va fi pentru toţi. Deşi defileul a fost trecut,totuşi satana a biruit fiindcă a putut câtiga suflete de legionari.

Poate asemenea postulate morale au fost formulate şi de alţii mai înainte pe care însă realităţile vieţii i-au împins la periferie clasându-i în rândul utopiştilor vizionari sau a moraliştilor de catedră. Spre deosebire de aceştia, însă, Corneliu Codreanu nu numai că le-a dat un sens realist acestor postulate legându-le de momentul istoric, dar a găsit instrumentul şi tehnica care să dea forţa acestor idei morale, stârnind un curent de o excepţională vigoare a cărei intensitate se menţine şi după dispariţia sa fizică.

Identificarea articulaţiilor acestui instrument de acţiune credem că ar prezenta un interes atât din punct de vedere al tehnicii politice privită prin prizma istorică, cât şi pentru faza actuală a crizei în care se zbate societatea modernă.

Spre deosebire de trecut, când conflictele generate de cele mai multe ori de o mentalitate egoistă şi lipsită de orice scrupule se puteau soluţiona pe câmpul de bătaie cu arme cu putere distrugătoare limitată, astăzi ele trebuiesc să se înfrunte

cu forţe nimicitoare de proporţii apocaliptice. *Introducerea elementului moral în politică este o imperioasă necesitate a momentului istoric căci numai aşa s-ar introduce frâna care să oprească alunecarea spre abis.* Discrepanţa ce exista între progresul tehnic care pune la îndemâna omului contemporan armele cu puterea nimicitoare şi între scăzutul său nivel moral este alarmantă. *Dacă nu se stabileşte un echilibru corespunzător prin ridicarea acestui nivel moral, iar politica va continua să fie mai departe impregnată de concepţia „amoralităţii", însăşi existenţa omenirii va putea fi primejduită, ca o pedeapsă cerească, prin autonimicire.*

Dar pe lângă aceasta: ieşirea din actuala criză politică, socială şi morală nu se va putea face numai prin simpla continuare pe principiile vechi ale unei democraţii depăşite pe toate planurile de activitate care tocmai au determinat această criză, condiţionând şi legitimând chiar excesele regimurilor totalitare.

Absorbirea curentelor de idei şi sentimente sănătoase care, prin esenţa lor, depăşesc conjuncturile care le-au dat naştere, constituie o necesitate vitală. Este momentul mai ales când trebuie reconciliat principiul autorităţii cu cel al libertăţii aflate intr-un permanent conflict. Numai printr-o asemenea sinteză închegată, în *focul dragostei creştine,* s-ar putea creea o formă superioară de conducere care să soluţioneze pe toate planurile, cele mai grele probleme care astăzi par imposibile.

„Toată istoria socială a omenirii e plină de lupte, având la bază cele două mari principii care caută să-şi facă loc, unul în paguba celuilalt: *Principiul autorităţii şi principiul libertăţii.* A orienta o mişcare după unul sau celălalt din aceste două principii, înseamnă a continua linia istorică de turburări şi războire socială... Dragostea e împăcarea între cele două principii: autoritate şi libertate. Dragostea se află la mijloc, între ele şi deasupra lor, cuprinzându-le pe amândouă în tot ce

au ele mai bun şi înlăturând conflictele dintre ele. Dragostea aplicată înseamnă pace în suflete, în societate şi în lume".

Evident, prin asemenea concepţii legionarismul se distanţează substanţial de fascism şi naţional-socialism şi capătă o largă repiraţie umană care numai în creştinism s-ar putea întâlni. Cu toată disciplina riguroasă care o conţine sistemul de organizare legionară, totuşi, libertatea se trăieşte în toată plenitudinea.

Aceste trăsături, de profundă originalitate, le-au relevat toţi cercetătorii străini care au studiat cu obiectivitate fenomenul legionar.

„Revoluţia legionară - scrie publicistul italian Alfonso Panini Finotti - *este o revoluţie specifică românilor. În rapot cu fascismul şi naţional-socialismul, revoluţia legionară prezintă caractere cu totul speciale... Originalitatea lui Codreanu consistă nu asupra obiectivităţii conceptuale, în ideologie sau programe, chiar dacă părerile sale asupra acestor realităţi au câştigat atâţia aderenţi şi eficienţa maximă prin alt mijloc decât aspectul curat tematic; actul său revoluţionar consistă într-o **fundamentală existenţă ontologică** ale acestor realităţi, întâlnindu-se în acest mod şi cu ultimele tendinţe a celor mai avansate concepţii de viaţă europeană. Trebuie notat, în concluzie, caracterul uman al întregii sale revoluţii".*

În timp ce revoluţia fascistă şi naţional-socialistă se efectuiază cu o sforţare specifică de simplificare, chiar de drept, şi în fapt; de unilateralizare cu o finalitate determinată a naturii umane (extrema specializare, transformarea individului într-un instrument participant dar cu totul la dispoziţia statului) şi combat liberalismul, revoluţia legionară prezintă aspectul de o *intoarcere a omului către om* în sensul cel mai complet al cuvântului. În această privinţă e într-adevăr surprinzător *pathosul* uman, în multe afirmaţii, al lui Codreanu şi al umanităţii româneşti. Prin experienţa lui Codreanu şi a Gărzii, ***sensibilitatea românească dobândeşte un caracter de o şi mai mare dimensiune, monumentală: pe scurt, un nou stil de viaţă.***

*

Încadrarea tuturor acestor virtuţi şi sentimente nobile in sistemul de gândire şi mai ales de *acţiune* a fondatorului Mişcării Legionare pentru a fi promovate, formează partea cea mai interesantă a legionarismului românesc. Mai mult decât in noutatea ideilor afirmate, originalitatea lui Corneliu Codreanu constă în tactica sa politică sau mai bine zis în stilul de trăire şi luptă adoptat, care reflectează cu o desăvârşită mentalitate concepţia sa de viaţă. În fiece virtute legionară nu trebuie văzută numai *valoarea ei etică intrinsecă dar şi valoarea ei politică adică forţa de acţiune şi suflul cu care se articulează în dinamica luptei pentru combaterea răului.* Fiecare virtute preconizată constituie o piesă necesară în tehnica politică a lui Codreanu care este pusă în funcţiune în anumite momente. Orice înlăturare sau relaxare a ei poate provoca dezechilibrul şi perturbări în funcţionarea întregului sistem de luptă, deoarece pe lângă frumuseţea ei morală şi mai mult decât aceasta, trebuie să fie – apreciată însufleţirea irezistibilă pe care o radiază pentru trăirea acestor norme morale, într-o formă activă şi cu atât mai integrală cu cât şi mediul înconjurător este viciat şi mai infectat de o concepţie amorală sau imorală. ***Tehnica dată virtuţilor morale de a se valorifica în gradul cel mai înalt pe câmpul tactic şi strategic al politicii pentru combaterea răului constituie meritul cel mai remarcabil.***

g. Arme inedite în lupta politică

În toată acţiunea sa politică, Corneliu Codreanu, nu a angajat bătălii pe terenul care convenea politicienilor, folosind obişnuitele arme politice. Înzestrat cu un excepţional simţ psihologic, el a mânuit *arma contrastului* cu o dibăcie unică.

În opoziție cu o clasă conducătoare destrăbălată și lipsită de orice ținută morală, el a preconizat și a reușit să profileze ținuta impecabilă a legionarului, care punea în evidență fără a fi nevoie de explicații, diferența izbitoare între omul vechi și omul nou. "Normele etice de viață legionară, pe care noi trebuie să le respectăm cu severitate, să le afirmăm și în jurul cărora să se adune toți cei ce le prețuiesc: *curățenia sufletească, dezinteresarea în luptă, avântul, credința, munca, ordinea ierarhia, disciplina, dreptatea, energia și forța morală. Fapta, nu vorba.* Fă! *Nu vorbi!"*

Într-o țară unde se vorbea mult și se făcea puțin, el a impus adepților săi din ce în ce mai numeroși legea *tăcerii* și a *faptei.* *„Vorbește puțin. Vorbește ce trebuie. Vorbește când trebuie. Vorba ta este vorba faptei. Tu făptuiește. Lasă-i pe alții să vorbească".*

Cu acest scop educativ a înființat la 6 mai 1924 tabăra de muncă voluntară de la Ungheni (Iași), prima din lume din acest gen, care mai târziu s-au extins în tot cuprinsul țării și la care participau oameni de toate categoriile sociale și,cu deosebire, intelectuali, studenți, profesori, ingineri, medici, avocați. Din toate se desprinde o lege: acolo unde apare mâna și sufletul legionarului, dintr-un pustiu se face o grădină. Pe când oare miile de legionari vor face o grădină din pustiul care se întinde peste România?" Totul se făcea cu voie bună căci *„voia bună nu poate fi egalată în randament nici de simțul datoriei, nici de disciplină, nici de autoritate".* Tabăra legionară de muncă voluntară tindea să devină marea școală a națiunii: *„Era un îndemn pentru alte zeci de mii de tineri. Era o școală pentru marile mase populare care stau ani întregi cu podurile rupte, cu drumurile stricate, așteptând să vie statul ca să le facă, atunci când numai într-o singură zi, munca lor comună le-ar putea repara. Era un îndemn pentru toată țara și un îndreptar pentru acei care își pot imagina că o Românie puternică ar putea ieși din mila altora, și nu din munca noastră a tuturora".*

Dar această activitate constructivă nu s-a mărginit numai pe câmpul muncii manuale. Ea s-a extins și în sectorul comerțului ocupat aproape în întregime de străini. Codreanu și-a propus să sfarme mentalitatea „că românul nu e bun de comerț" și în acest scop a format „Batalionul comerțului legionar" în care au intrat tineri de toate categoriile (fii de țărani, funcționari, etc.) și în special studenți universitari. O mulțime de întreprinderi legionare (cooperative, băcănii, restaurante, croitorii, etc.) au luat ființă atât în București cât și în târgurile din provincie acolo unde invazia străină era copleșitoare.

Aceste întreprinderi erau însuflețite de un spirit nou care, cum spunea Codreanu „,se numește: ***comerțul creștin bazat pe iubirea de oameni, nu pe furarea lor, comerț bazat pe onoare".*** În masele românești ele trezeau mare entuziasm și fervoare de a le încuraja.

Această activitate constructivă, transpusă pe un teren cu totul inedit din punct de vedere politic, arunca într-o mare încurcătură pe politicieni. Criticile și calomniile lor nu numai că nu găseau ecou dar aveau un efect contrariu tocmai prin punerea în evidență și mai mult a contrastului între lumea nouă care vorbește *prin faptă* și cea decrepită care se macină în vorbăria ei pe cât de otrăvită pe atât de neputincioasă. Rămase fără răspuns,căci după legea sa „legionarul nu intră în polemică cu nimeni", ele ricoșau cu efecte nimicitoare asupra însuși acelora care le lansau.

Entuziasmul trezit în mase de această nouă concepție de viață a luat așa de mare amploare încât *linia legalității* era cea mai propice pentru prosperarea ei.

Din partea politicienilor se observa însă *„o tendință fermă de provocare a Mișcării Legionare".* Pentru ca aceasta să reacționeze și pe baza reacțiunii, să se poată lua măsuri contra ei. *„Ordon tuturor legionarilor* – scrie Codreanu - *în martie 1937, ceea ce necontenit am afirmat, să nu mai răspundă la nici o provocare".* Același îndemn făcea și studenților cu

ocazia închiderii Universităţilor cărora le recomanda „O purtare de mare corectitudine. O mare propagandă a credinţei legionare, dar nu prin scandal, bătaie, discuţii contradictorii, ci prin mărturisirea credinţei: „Cred, în învierea României, prin Legiune. Primesc orice lovitură. Îndur cu bucurie orice chin. Dar, cred în Biruinţa şi Mântuirea legionară a Neamului Românesc. Deci, nu cearta, nu războire, nu discuţii contradictorii, ci prin mărturisirea „Aşa cred eu", „D-ta poţi crede cum vrei!"

Şi aci legea contrastului punea în mare încurcătură pe politicieni. La toate provocările lor se răspundea cu un limbaj creştin de un calm exasperant pentru ei. Şi curentul pentru Mişcarea Legionară creştea într-un mod irezistibil.

Prima transpunere a lui masivă pe plan electoral s-a verificat în alegerile generale din decembrie 1937 când Mişcarea Legionară a obţinut 66 deputaţi.

Acest fapt a determinat pe Carol al II-lea şi Camarila lui să încerce o diversiune pentru derutarea şi captarea curentului legionar. În acest scop a fost adus la guvern partidul Naţional-Creştin al lui Goga şi Cuza, cu program antisemit, care avea misiunea să lichideze Mişcarea Legionară în noile alegeri care urmau să se facă întrucât parlamentul ales de alegerile precedente a fost dizolvat înainte de a se întruni. La această provocare care era vizibil îndreptată împotriva legionarilor, Codreanu a răspuns cu un calm şi o ţinută care tindea să întoarcă întreaga manevră a adversarilor. În declaraţiile făcute presei la 13 ianuarie 1938, a precizat printre altele în legătură cu guvernul lui Goga-Cuza:

„Oricum şi pe oriunde aţi venit fiţi bine veniţi. Sunteţi un guvern naţionalist. Eu nu am dreptul nici măcar să vă suspectez buna-credinţă, chiar atunci când unele lucruri nu le înţeleg sau mi se par greşite. Un om corect nu se poate năpusti asupra altui om din primul ceas înainte de a fi lăsat să-şi pună în aplicare gândurile sale...

„De asemenea, împins de vreo invidie plină de josnicie, nu mă veţi găsi strigând: Iată aceştia îmi iau şi execută programul meu şi eu ce mă voi face? Ci zic acum şi voi zice totdeauna: să vă ajute Dumnezeu să faceţi pentru neamul românesc tot ce vrem, tot ce am vrut, tot ce a visat mintea noastră că ar putea face".

În noua campanie electorală ce se deschide Codreanu cere legionarilor „o notă de ***mare demnitate***... o linie de ***mare corectitudine***... În general, in propagandă: Nu atacaţi pe nimeni. Nu veţi zice: Să ne votaţi pentru că ţărăniştii, cuziştii, vaidiştii, sunt răi. Ci veţi zice: ***Votaţi-ne pentru ce avem noi bun.*** Votaţi-ne pentru credinţa şi jertfele noastre. Pe legionarul care îl voi descoperi că merge şi începe să vorbească de rau pe alţii, să clevetească, îl voi scoate din luptă. Nu mai întunecaţi sufletele oamenilor, ci mergeţi cu voie bună, vorbiţi-le numai de bine, de nădejdi, de biruinţă, împărtăşindu-le bucurie şi lumină". „Nu răspundeţi la nici o provocare. Nu atacaţi guvernul naţionalist în nici o întrunire. Treceţi cu vederea peste greşelile lui, căci nu e nici o glorie să vezi întotdeauna greşelile altora".

Cu toate acestea, provocările guvernului cu deosebire prin ministerul de Interne Armand Călinescu, omul Camarilei, au mers până la asasinate. Codreanu însă nu-şi pierde cumpătul. „Nu poate nimeni – declară după şedinţa Senatului Legionar al Capitalei din 8 februarie1938 – să omoare atâţia dintre noi câţi suntem în stare să murim pentru credinţa noastră. Dar nu această dovadă trebuie să dea Mişcarea Legionară astăzi: a dat-o ieri, va da-o mâine. Ea trebuie să facă astăzi dovada **înţelepciunii şi dovada ordinei...**

„Mişcarea Legionară, cu inima însângerată şi îndoliată nu răspunde provocărilor nelegiuite, la care a fost supusă... Atacaţi cum vreţi, loviţi cât puteţi. Noi nu avem nimic de răspuns şi nu vă fie teamă de nici o reacţiune. Le faceţi toate acestea pentru voturi? Pentru 6 luni, un an, doi de guvernare? Ei bine, rog pe

toţi duşmanii noştri, pe cei ce ne-au ucis camarazii, să afle că ***Mişcarea Legionară s-a retras din propaganda electorală.*** Ea nu mai apare în luptă, deoarece nu vrea să facă umbră nimănui...

„Noi nu vrem să împiedicăm Guvernul în opera lui de guvernare. Iată noi ne dăm în lături. Calea vă este deschisă şi liberă. Nimeni n-o să vă facă nici un rău. Guvernaţi în pace...

„Puterilor vrăjmaşe din afara hotarelor sau din lăuntru, care-şi închipuie ca legionarii le pot face jocul printr-un început de răsmeriţă, le răspund că se înşeală".

Această stăpânire de sine a legionarilor, determinată de un mare sentiment de răspundere pe care nu-l avea vechea clasă conducătoare în frunte cu sceleratul rege Carol al II-lea, a dejucat întreg planul conceput de diversiunea guvernării Cuza-Goga, a determinat un curent de simpatie pentru Mişcare irezistibil. De aceea Carol al II-lea a concediat Guvernul, după o existenţă de abia 40 de zile, suspendând Constituţia şi dizolvând partidele. În această acţiune el a fost asistat de întrega pătură conducătoare coruptă care vedea o primejdie pentru existenţa ei parazitară în însănătoşirea vieţii publice româneşti.

„Deci, suntem aruncaţi – declara Căpitanul ziariştilor la 21 februarie 1938 – din raportul de Drept, în raportul de Forţă. Pe acesta, însă, noi nu-l primim. Noi am înţeles să acţionăm în cadrul legii, manifestândune credinţele noastre. Dacă aceasta n-o putem face, şi dacă orice manifestare de credinţă ne este interzisă, raţiunea de existenţă a partidului nostru a încetat. Nu voim să întrebuinţăm forţa. Noi nu voim să întrebuinţăm violenţa. Lovitură de stat nu voim să dăm. Prin esenţa însăşi a concepţiei noastre noi suntem contra acestui sistem. Ea însemnează o atitudine de bruscare, de natură exterioară, pe când noi aşteptăm biruinţa noastră de la desăvârşirea în sufletul naţiunii, a unui proces de perfecţiune omenească. Nu vom întrebuinţa aceste mijloace, pentru că tineretul de astăzi, are prea adânc înfiptă conştiinţa misiunei sale istorice şi a răspunderii sale, pentru a face acte necugetate, care să transforme România într-o Spanie sângerândă".

Pe lângă considerente de ordin intern mai era o situaţie externă cu totul specială care impunea lui Codreanu adoptarea acestei atitudini de non violenţă. Vecinătatea Rusiei bolşevice şi intenţiile acestei ţări de a folosi orice turburare din România pentru a o invada, mai ales că în acest timp, era liberă pe mişcările sale, a făcut pe Codreanu care avea un înalt sentiment de răspundere să nu se pună în raportul de forţă provocat de iresponsabilul Carol al II-lea.

De pe această linie nu se va clătina chiar când va fi convins că i se unelteşte moartea: „Nu să ne închideţi comerţul nostru – scria el la 26 martie 1938 – să ne înăbuşiţi avântul, ci să ne bateţi la tălpi, să ne trimiteţi în Insula Şerpilor, să ne ucideţi cu pietre, să ne spânzuraţi cu picioarele în sus şi să ni le bateţi în cuie, să ne supuneţi la cele mai mari umilinţi. Nu veţi întâmpina, toţi cei care v-aţi asumat răspunderea unei sângeroase şi nedrepte opresiuni, nu numai nici o violenţă, ci nici măcar o opunere".

h. Calvarul

Poziţia pe care s-a aşezat Codreanu, atât în ceea ce priveşte ţinuta morală cât şi acţiunile constructive (tabere de muncă, cooperative, etc.) desfăşurate în cadrul celei mai depline legalităţi, precum şi atitudinea de non-violenţă la toate provocările, era atât de superioară, încât exaspera pe regele tiran şi Camarila sa care umbla după pretexte. Lupta între principiile binelui şi a răului, a sublimei forţe morale şi a brutei forţe materiale, se angajase în aşa fel încât amintea parcă toate fazele pe care le-a îndurat Mântuitorul din partea ***Sinedriului Jidovesc*** de acum două milenii. Aceeaşi rea credinţă.

Guvernanţii români, în frunte cu *Patriarhul Miron Cristea,* au ordonat fără nici o justificare arestarea lui Codreanu şi a

tuturor fruntaşilor legionari, în noaptea spre duminica Floriilor, 16 aprilie 1938. Şi calvarul Căpitanului începe cu săptămâna Patimilor.

A fost o coincidenţă a destinului său, un calcul satanic a celor fără Dumnezeu. A fost aruncat în subteranele fortului Jilava unde, după expresia a însuşi Patriarhului Miron Cristea, *„constituţia şubredă a lui Codreanu nu va putea rezista mai mult timp"*. Dar, pentru a-l distruge şi din punct de vedere moral, i s-a inscenat şi un proces de „înaltă trădare!" Fără nici un fel de probă, este condamnat la 10 ani muncă silnică. Întreg tratamentul care i s-a aplicat însemna că i se pregăteşte o moarte la rece. În Însemnările sale de la Jilava publicate după moartea sa, Codreanu scrie:

Marţi, 19 aprilie 1938

„Intram în fort. Acolo pătrundeam prin nişte ganguri întortochiate şi lungi pline de întuneric. Mă izbeşte un miros rece şi umed de mucegai. Sunt introdus apoi într-un fel de boltă, lungă de vreo şase metri şi lată de vreo patru... Deasupra acestei bolţi sunt vreo patru metri de pământ... Plutonierul mi-aduce o rogojină şi două pături roase. Le aşează pe scânduri. Sub cap, nimic. Locotenentul vede că ceva lipsit de cea mai elementară omenie. Se simte jenat şi se scuză că aşa e regimul. Mă întreabă dacă nu am o basă pentru cap, c-o să-mi fie frig. De unde să am? Îmi spune câteva vorbe bune şi pleacă, încuind uşa cu lacăt. De jos, de sus, din pereţii groşi, de pretutindeni, săgeţi reci de umezeală îmi străpung trupul. Pare că aceşti pereţi străini, în care nu recunoşti nimic de al tău şi nu vezi pe nimeni dintre ai tăi, duşmănoşi, abia aşteaptă o viaţă de om, pe care s-o mistuie, trimiţându-şi miile de săgeţi, ca nişte adevărate raze ale morţii pe trupul bietului condamnat. M-am culcat. O noapte lungă.

SF. PAŞTI, 1938, 24 aprilie

„Îmi intra umezeala în oase. Respir aerul de pivniţă. Îmi simt plămânul străpuns de ace, de gloanţe. Mă întind pe patul

de scânduri. Mă dor oasele. Stau câte 5 minute pe o parte, câte 5 pe cealaltă. Mă întorc pe stânga. Aud cum îmi bate inima. Sau picura picături de sânge din ea? Se scurge viaţa din istovitul trup. O, Ţară! Cum îţi răsplăteşti tu fiii tăi!... Doamne, mă rog în noaptea aceasta a Învierii, primeşte-mi jertfa. Ia-mi viaţa. Căci ţie, o! Ţară, nu-ţi trebuiesc puterile noastre. Tu vrei moartea noastră.

Duminică, 8 mai 1938

... Ieri seară a venit magistratul instructor maior Dan Pascu, şi mi-a adus la cunoştinţă că am fost trimis în judecată pentru „Trădare". Am rămas un moment uluit... M-am întors din nou în celula mea, cu inima străpunsă de săgeţi: eu, şeful mişcării naţionaliste legionare, să fiu judecat pentru trădare! N-am mai mâncat nimic. Am adormit târziu de tot, pe patul meu de scânduri, şi m-am zvârcolit toată noaptea. Dimineaţa m-am trezit strigând în somn: „auzi dragă Moţa, voi fi judecat pentru trădare".

Vineri, 3 iunie 1938

...„Biserica părintească", Biserica străbună", ne loveşte. Patriarhul e şi prim-ministru, în numele căruia se fac toate, de la care ne vin în fiecare zi atâtea chinuri. Doamne, Doamne, ce tragedie! Şi la ce chinuri ne pui sărmanul suflet. Ce frământare în piepturile a zeci de mii de tineri, ţărani, muncitori, studenţi!

Miercuri, 15 iunie 1938

...Când am terminat Evangheliile, am înţeles că stau aici în închisoare din voia lui Dumnezeu; că deşi n-am nici o vină sub latura juridică, El mă pedepseşte pentru păcatele mele şi-mi pune la încercare credinţa. M-am liniştit... A căzut liniştea asupra zbuciumatului meu suflet, cum se lasă seara liniştea peste zbuciumul, zvârcolirile şi încordările lumii. Oameni, păsări, animale, copaci şi ierburi, pământ muncit şi tăiat de fiarele plugurilor intră în repaos. Căci tare am fost zbuciumat!... Mult a suferit sărmana carne de pe mine. Nu cred să fi îndurat vreodată mai mult ca acum. „Credinţa" şi

„Dragostea" nu mi le-am pierdut, dar am simţit, că la un moment dat mi s-a rupt firul nădejdii. Chinuit fiziceşte ca un câine, sunt pline hainele de suferinţă; iată acum şi 60 de zile şi 60 de nopţi de când dorm îmbrăcat, pe scândura şi rogojina aceasta. 60 de zile şi 60 de nopţi de când oasele mele sug, ca o sugătoare, umezeala care ţâşneşte din pereţi şi din pământ. De 60 de zile nu schimb o vorbă cu nimeni, căci nimeni din cei de aici, n-are voie să vorbească cu mine. Şi atacat în acelaşi timp în fiinţa mea morală; acuzat de trădare, ca nefiind român, nici după mama, nici după tata. Arătat drept un duşman al statului; copleşit de lovituri şi legat cu mâinile la spate, adică neavând nici o posibilitate de apărare. Cu inima strânsă la gândul suferinţelor, jignirilor, maltratărilor celorlalţi ai mei, familie şi camarazi, am simţit că mi s-a rupt unul din cele trei fire nevăzute, care lega pe creştin de Dumnezeu, n ă d e j d e a. Mi s-a făcut negru înaintea ochilor. Simţeam că mă înec. Dar mi l-am legat la loc, luptând zi de zi. Cum? Citind cele 4 Evanghelii. Când le-am terminat am simţit că am din nou cele trei fire şi că ele sunt bune: Credinţa, Nădejdea, Dragostea.

Duminică, 19 iunie 1938

...Seara după închidere a venit doctorul închisorii şi m-a cercetat. O veste rea: m-a găsit cu plămânii la vârfuri şi în partea de jos, şi la spate şi în faţă, prinşi... Mi-a dat o reţetă, injecţii cu calciu, o alifie cu care să mă ung, şi ceva de poftă de mâncare. Sărmanii plămâni, nu mai pot de suferinţă!... După ce am fost atacat în fiinţa mea morală, după ce am fost cu barbarie tratat din punct de vedere fizic, acum vine peste mine un al treilea atac: mă atacă microbii!...

DAR DUMNEZEU VEDE ŞI VA RĂSPLĂTI!

Cu toate că, condiţiile în care era ţinut Codreanu duceau mai mult, dar în mod sigur, spre un deznodământ fatal, totuşi regele Carol şi Camarila lui vor să aibă cât mai repede capul acestui mare fiu al neamului românesc. Se vede că evoluţia situaţiei externe îi nelinişte mai ales după acordul de la München din

septembrie 1938. Sau poate trebuia să aibă loc asasinatul pentru ca oribila lor crimă să fie vizibilă pentru toţi.

Această crimă s-a consumat în noaptea lui 30 noiembrie 1938 pe când era transportat împreună cu alţi 13 fruntaşi legionari, Nicadorii şi Decemvirii.

Comandamentul Corpului II Armata a dat în ziua de 1 decembrie 1938 următorul comunicat oficial: „În noaptea de 29 spre 30 noiembrie crt. un grup de prizonieri politici urma să fie transportat de la Jila la Vălmişelu. În timpul călătoriei convoiul a trebuit să se oprească în mijlocul unei păduri la circa 30 de km. de la Jilava din cauza unui defect. Prizonierii au profitat de această ocazie pentru a încerca să se salveze în pădure. Jandarmii s-au văzut constrânşi să deschidă focul. Au fost ucişi: Zelea Codreanu, Constantinescu, Caranica, Belimace şi alţi zece tineri foşti membri ai Gărzii de Fier. O comisie militară care a descins la faţa locului a constatat că versiunea dată de Jandarmerie corespunde adevărului dând în consecinţă autorizarea pentru înmormântarea cadavrelor".

„În afară de acest comunicat s-a mai publicat şi un altul în care se spunea convoiul a fost asaltat de un grup de necunoscuţi şi că în învălmăşeală Codreanu împreună cu 13 legionari au folosit ocazia pentru încercarea tragică a fugii".

Nimeni n-a crezut versiunea oficială, căci ea nu corespundea liniei pe care s-a pus Codreanu. Consternarea a fost aproape generală cu excepţia clicilor corupte de politicieni şi a populaţiei jidoveşti care jubilau faptul ostentativ.

Adevărul însă nu putea fi pentru multă vreme ascuns. Mărturisirile făcute mai târziu de maiorul Dinulescu cel care *„a comandat asasinatul",* au aruncat deplina lumină asupra acestei oribile crime.

„Într-o zi – declara el – am fost chemat de către fostul preşedinte de Consiliu Călinescu; în cabinetul lui de lucru se găsea şi generalul Bengliu, comandantul Jandarmeriei. Călinescu mi-a declarat atunci, că, pentru motive politice,

Codreanu și 13 adepți ai lui trebuiau să fie uciși: aceasta ar fi fost și dorința regelui. În ziua de 29 noiembrie 1938, la orele 10 seara, Codreanu și camarazii lui au fost scoși din închisoarea unde erau închiși și au fost puși într-un camion. Legionarii au fost puși în așa fel ca să poată vedea numai înainte, fiind în același timp legați cu brațele la spate. Ei nu puteau face nici cea mai mică mișcare; erau chiar constrânși să stea continuu cu capul în sus. Înapoia fiecăruia din ei stătea un jandarm. Eu m-am așezat lângă șofer. Se călătorea pe strada dintre Ploiești și București când, în zorii zilei de 30 noiembrie, după ce am dat semnalul fixat, cu lanterna, jandarmii au scos din buzunare o sfoară (frânghie) pe care au strâns-o în jurul gâtului legionarului ce stătea în fața fiecăruia dintre ei. În felul acesta Codreanu și cei 13 camarazi ai lui au fost sugrumați în timp ce mașina continua în plină viteză. Puțin după aceia am ajuns la București de unde ne-am îndreptat către fortul de la Jilava, în interiorul căruia era săpată, deja de trei zile, o groapă mare. După ce camionul a intrat în Fort, asupra cadavrelor strangulaților s-a tras și câte un foc de revolver sau de pușcă, apoi, după ce medicul militar constata moartea tuturor legionarilor, cadavrele au fost aruncate în groapă. Eu, imediat am declarat celor 14 jandarmi că ceea ce făcuseră fusese dispus de către Curtea Marțială și că a fost o datorie patriotică importantă. S-a aruncat pământ în groapă, însă a doua zi cadavrele au fost dezgropate și purtate într-o altă groapă. Asupra lor s-au vărsat multe sticle de acid sulfuric, apoi s-a pus deasupra un strat de ciment peste care în sfârșit s-a aruncat pământ. Jandarmii, deși involuntar au trebuit să iscălească actele de deces în care se spunea că cei 14 legionari au fost împușcați în urma unei încercări de fugă. Fiecare jandarm a fost răsplătit cu 20 mii de lei".

*

Așa s-a pus capăt vieții pământești a lui Corneliu Codreanu la vârsta de 39 de ani când geniul său creator pășea în plină fază de maturitate. Personalitatea lui era fascinatoare:

„N-am întâlnit – scrie scriitorul francez Bertrand de Jůvenel – *nici o personalitate care să-mi fi produs cu o atât de puțină punere în scenă, o impresie mai vie. Închipuiți-vă un om foarte înalt, foarte subțire, a cărui față ar fi un model de frumusețe clasică dacă n-ar fi adâncimea orbitelor în fundul cărora scânteează ochi sfredelitori"* (Gringoire, 1938).

Călăii lui Codreanu, și forțele oculte care i-au pus în mișcare au crezut că prin moartea lui va dispărea și credința legionară. Ei, nu puteau înțelege că sistemul moral și politic creat de Codreanu este croit astfel încât își trage principala sursă de forță tocmai din jertfa supremă.

Întreaga lui viață a fost dominată de ceea ce el numea: ***a trăi cu gândul morții***. *„Spiritul de jertfă este esențialul. Nici mântuitorul n-a putut birui fără suferință și jertfă"*(Moța). *„Cine renunță la mormânt, renunță la înviere"*. *„Cred* – spune Codreanu - *în superioritatea nepieritoare a principiului Bisericii Creștine; biruința veșnică și adevărată este **biruința născută din martiriu**".*

Cu această credință, Codreanu și-a transformat însăși moartea sa în biruință, căci a dat legionarismului nimbul martirajului creștin singurul care poate să înfrunte vitregia oamenilor și a împrejurărilor.

Fără îndoială, pe planul acțiunii imediate, golul lăsat de personalitatea lui Codreanu s-a simțit adânc, nu numai în România, dar și în celelalte țări din Sud-Estul-Europei. În anumite conjuncturi politice favorabile, Mișcarea nu și-a putut valorifica întreg elanul său constructiv. Și nu este o exagerare dacă s-ar spune că popoarele din aceste părți care suferă sub jugul comunist, ispășesc poate crima de a fi lăsat să fie asasinat cel mai neprihănit luptător, adevărat **„Atlet al lui Cristos"**, împotriva Anticristului Bolșevic.

În aceste momente grele ele își găsesc puterea de rezistență în credința dată de Codreanu, singura care, prin fundamentul ei profund creștin și prin tradiția și tehnica de luptă, poate înfrunta valurile copleșitoare ale noilor hoarde barbare. Spiritul lui Codreanu însuflețește lupta și nu-și va găsi odihna până când „Oștile Crucii" nu vor zdrobi definitiv „Oștile Satanei", pentru ca toate popoarele să se poată dezvolta în pace și armonie după eternele principii creștine.

Camarazi,

Torțele credinței legionare stau în mâinile voastre. Păstrați-vă cât mai puri și mai neprihăniți. Purtați-le înainte și luminați zilele întunecate pe care le străbatem. Să nu vă descurajeze nici loviturile, nici ademenirile și nici dezertările. Să ascultăm porunca de foc a Căpitanului „Din adâncuri se înalță biruitor legionarul. Cu sufletul său de stâncă. Cei ce cred că-l pot învinge ca și cei ce cred că-l pot cumpăra se vor convinge în curând dar prea târziu că s-au înșelat.

PENTRU CE A FOST ASASINAT CĂPITANUL?

Căpitane, Căpitane,
Neamul plânge cu amar
Căpitane, Căpitane,
Țara mi Te cheamă iar.

În acele zile de sfâșietoare durere, când neamul românesc *„din Pind și până dincolo de Nistru"* care luptă cu moartea, plânge și-L cheamă pe Căpitan, ne întrebăm și întrebăm pe prigonitorii noștri de ieri: *pentru ce a fost asasinat Căpitanul?*

1. – El a fost acela care a desfășurat de la început, în plin haos social, steagul rezistenței antibolșevice *„ridicând o barieră de conștiințe care nu va permite ca acest virus al negației să se încuibeze în sufletul românesc căci bolșevismul lucrează din ură împotriva celor care au, noi din dragoste pentru cei ce n-au"* (Circ. p. 62).

2. – A afirmat cu tărie ***credința în Dumnezeu și în primatul spiritului asupra materiei, într-un moment când egocentrismul cel mai feroce, ateismul cel mai destrăbălat și materialismul cel mai grosolan, pustiau straturile noastre conducătoare,*** cerând intrarea în ordinea naturală: *„individul în cadrul și serviciul națiunii, națiunea în cadrul și serviciul lui Dumnezeu și al legilor sale* (P. L., p. 326).

3. A propăvăduit ca forță propulsoare a societății, ***principiul dragostei creștine*** căci ***„în afară de dragoste pe care Dumnezeu a semănat-o în sufletele oamenilor ca o sinteză a tuturor calităților umane prin însuși Mântuitorul Iisus Cristos,***

pe care a pus-o deasupra tuturor virtuţilor, nu există nimic care să ne poată da linişte şi pace" (P.L., p.246, Ed. Lt).

4. ***A preconizat toleranţa cea mai desăvârşită faţă de credinţa altora,*** îndemnând pe legionari numai să-şi mărturisească credinţa proprie fără să atace pe nimeni şi fără măcar să încerce *„a zdruncina în credinţa lor pe cei înfipţi în credinţă cu toată curăţenia inimii"* (Circ. p. 246). El aşteptând biruinţa *„de la desăvârşirea în sufletul naţiunii a unui proces de perfecţiune omenească"* (Circ. p. 271).

5. A cerut de la adepţii săi ***„viaţă aspră, severă, austeră*** *pentru că acesta este drumul înălţării, comodităţile, îmbuibarea, luxurile, trivialitatea indică drumul decăderii naţiunilor".* (Circ. ,p. 166), condiţionând ideia de elită *„de ideia de jertfă, de sărăcie, de trăire aspră şi severă a vieţii"* (Circ., p. 125).

6.- „În Ţara fugii de răspundere, sufocată de atâţia pişicheri şi paraziţi sociali, ***a făcut şcoala omului de caracter, omului de onoare, omului care nu minte niciodată, omului demn, corect, drept, voios, muncitor şi cu curajul răspunderii, întronând principiul că „nici o muncă nu e ruşinoasă"*** (Circ., p.58) şi înlăturând de la recrutare cu desăvârşire în organizaţie: *„pe omul haimana, fără căpătâi, pe omul secătură, fără sănătate interioară, pe omul lăudăros, pe omul vorbăreţ, pe cel cu scăderi în materie de corectitudine bănească, pe cel care n-ar putea trăi în armonie deplină"* (Circ., p.120).

7. – A luptat pentru ***„înfrăţirea între toţi fiii neamului, a tuturor claselor sociale,*** cerând pentru lumea muncitoare care are foame de pâine şi sete de dreptate ***„dreptul de a se simţi stăpână peste ţară, deopotrivă cu ceilalţi români".*** (Circ., p. 185), repudiind instalarea unei clase *„oligarhice şi tiranice pe spatele muncitorilor de toate categoriile pentru a-i jupui literalmente de piele, fluturând continuu în aer: Patria pe care nu o iubesc, Dumnezeu în care nu cred, Biserica în care nu intră niciodată şi Armata pe care o trimit în război cu mâinile goale" (P.L.)*

8. – A indicat ***linia loialităţii desăvârşite*** ca pricipiu de luptă de a merge numai pe căile onoarei, de lupta ,de a nu fi nicodată mişel, de a lăsa altora căile infamiei căci *„decât să învingi printr-o infamie mai bine cazi pe drumul onoarei"* (C.Z.C.).

9. ***A crezut cu tărie în neegalata armă a jertfei,*** singura care poate rupe cercul vicios al vendetei şi în *superioritatea nepieritoare a principiului Bisericei creştine că* ***biruinţa veşnică şi adevărată este biruinţa născută din martiriu"*** (Circ., p.110).

10. A năzuit să scoată din şcoala legionară ***„omul nou care*** *va şti să lupte şi să învingă duşmanii Patriei"* adică ***„tot ce mintea noastră poate imagina mai frumos, spiritual vorbind, tot ce rasa noastră poate să dea mai mândru, mai înalt, mai drept, mai înţelept, mai curat, mai eroic, iată ceea ce trebuie să creeze şcoala legionară"*** (P.L., p. 233, Ed. Lt.).

Asemenea gânduri şi sentimente înalte a propăvăduit Căpitanul. Şi lumea românească însetată de adevăr şi dreptate, a alergat cu entuziasm fără seamăn, spre aceste izvoare de viaţă nouă. Şi forţele întunericului s-au alarmat! Toţi cei fără Dumnezeu şi fără Patrie, fiii Satanei, cei mici la suflet şi slabi la gândire, paraziţii, veneticii, lumea interlopă a cafenelelor, cu un cuvânt toate „căzăturile morale" care vedeau în însănătoşirea morală a vieţii publice româneşti o primejdie pentru existenţa lor parazitară, s-au strâns şi i-au uneltit moartea. S-a format ***„coaliţia oamenilor cu păcate faţă de Neam pentru izbirea celor fără de păcate"*** (Circ., p. 130). Acesta a fost sensul adevărat al convulsiunilor interne din ultimele decenii, în România: lupta între ***moralitate şi imoralitate, între lumină şi întuneric, între Cristos şi Satana.*** Încercarea acestei lumi corupte de a se prezenta drept

apărătoare a principiilor democratice este falsă pentru că în România, cu furturile de urne cu schingiuirile și omorurile electorale, ***n-a existat nici un moment viață democratică,*** iar dictatura carlistă la care a participat întreaga clasă conducătoare coruptă, a fost gata să pactizeze cu dictatura nazistă pentru a-și continua stăpânirea tiranică asupra poporului român. Singurul mare democrat din ultimele decenii, Iuliu Maniu, mare prin ținuta lui morală și legalismul său desăvârșit, cu toată imensa lui popularitate, a fost ținut de aceleași clici corupte decenii de-a rândul în opoziție și a primit ***„sulițele acelorași uneltiri".*** *„Peste alte deosebiri* – *scria Căpitanul – noi credem că dl. Maniu este un om corect și de ținută morală, într-o țară care moare în fiecare zi din lipsă de ținută morală și de corectitudine interioară. Că pentru această ținută în contra sa se uneltește, după cum se uneltește ceas cu ceas și în contra tineretului"* (Circ., p. 133).

Și lupta împotriva acestor doi promotori ai moralei creștine în viața publică românească, a continuat abuziv, fără scrupule și fără nici un fel de preocupare de primejdiile care pândeau Țara la granițe. Numai marele sentiment de răspundere al Căpitanului, a evitat convulsiuni interne care puteau fi fatale pentru însăși existența Statului atunci. *„Puterile vrăjmașe* – scria Căpitanul – *din afara hotarelor sau din lăuntru, care-și închipuie că legionarii le pot face jocul printr-un început de resmeriță, le răspund că se înșeală"* (Circ., din 8 febr. 1938).

„.... Tineretul de astăzi are prea adânc înfiptă conștiința misiunii sale istorice și a răspunderii sale, pentru a face acte necugetate, care să transforme România într-o Spanie sângeroasă" (Circ., din 21 febr. 1938, p. 271). Și pentru salvarea Țării s-a pus pe linia martiriului. *„Vom dovedi acum* – scria El la 26 martie 1938 – *că nu vom reacționa în nici un fel la toate provocările voastre. Nu să ne închideți comerțul nostru, să ne înăbușiți avântul ci să ne bateți la tălpi, să ne trimiteți în insula Șerpilor, să ne ucideți cu pietre, să ne spânzurați cu*

picioarele în sus și să le bateți cuie, să ne supuneți la cele mai mari umilințí. Nu veți întâmpina... toți cei care v-ați asumat răspunderea unei sângeroase și nedrepte opresiuni, nu numai nici o violență, ci nici măcar o opunere" (Circ., p. 284).

Dar conștiința călăilor n-a tresărit nici la această totală abnegație pentru liniștea unei Țări amenințate. După ce i-au montat nonstruoase procese și l-au chinuit prin beciurile Jilavei, Doftanei, și altor închisori, a fost ștrangulat.

Și astfel prin martiriul său și al celorlalți legionari de elită, Căpitanul nu numai că a depășit forțele răului coalizate, dar a imprimat legionarului invincibilitatea și nimbul de esență creștină, care vor înfrunta vitregia vremurilor și a oamenilor ***„căci biruința veșnică este biruința născută din martiriu"*** (Circ., p.110).

În politica externă Căpitanul, animat de sentimente creștine, a avut previziuni liniare, clare și precise, care nu vor întârzia să se verifice integral. „Apropierea de Rusia", El o considera o mare greșeală. *„Este un gest de trădare* – scria El la 10 mai 1936 – *pe care poporul român îl face față de Dumnezeu și față de ordinea morală a acestei lumi și față de popoarele care stau în slujba acestei ordini, în războiul cu puterile nimicitoare ale răului.* ***Dacă vor intra trupele rusești pe la noi și vor ieși învingătoare, în numele Diavolului, cine poate să creadă, unde este mintea care să susțină, că ele vor pleca de la noi, înainte de a ne sataniza, adică bolșeviza?*** *Dacă însă vor ieși biruitoare armatele creștine, rezultatul va fi împărțirea noastră, desființarea Statului român, ca plată pentru trădarea noastră..."* (Circ., p. 79).

„Față în față stau numai două lumi. Sub presiunea lor, în clipa războiului, toate combinațiile diplomatice se vor nărui ca niște castele de carton. ***Aceste două lumi sunt: statele revoluțiilor naționale*** *care luptă pentru apărarea Crucii și a unei civilizații milenare și* ***Bolșevismul*** *cu anexele sale, care luptă pentru nimicirea neamurilor și pentru prăbușirea*

civilizației creștine. Aceștia din urmă bolșevismul și anexele sale, vor fi nimiciți de armatele Crucii și ale ordinei naturale a lumii" (Circ., p. 102).

Dar Statele revoluțiilor naționale nu și-au înțeles misiunea așa cum o vedea Căpitanul și cum era în firea lucrurilor. Prin pactul de neagresiune încheiat cu Sovietele la 1939 ele chiar au renegat-o. Aceasta a dus la prăbușirea bazei lor morale care le-a atras mai târziu prăbușirea materială fiindcă s-a pierdut orice încredere în sinceritatea principiilor etalate.

Aceiași eroare a apropierii de Rusia Bolșevică au făcut-o și Puterile Occidentale. Astăzi toată lumea și ele înșile ispășesc acestă eroare care dacă nu se va repara – așa cum se recunoaște în Anglia, America, Franța, Italia, etc. – va deveni catastrofală pentru civilizația creștină.

Dar pe lângă aceasta, previziunea largă a Căpitanului corespondea și cu interesul specific românesc care cerea existența unei rezerve politice pentru politica externă. Cu sprijinul de loialitate și obiectivitate care îl caracterizează, Iuliu Maniu a relevat că ***„orientarea în politica externă a Mișcării Legionare s-a făcut de către Corneliu Codreanu din necesitatea de a constitui o rezervă pentru Țară în eventualitatea că Puterile axei ar ieși biruitoare"*** (Vezi ziarul Alba Iulia, sept. 1944).

Tragica situație a Poloniei, împărțită între naziști și bolșevici la 1939 și acum ocupată de ruși, justifică această prevedere. Oricum, cât timp a trăit Căpitanul politica internă și externă a Mișcării ***s-a orientat numai după interesul românesc.*** Acest lucru îl recunoaște cu toată loialitatea Ministrul Angliei la București în acea perioadă, când declară: „Je dirais seulement qu'à cette date (non pas en 1939) – adică după asasinarea Căpitanului, Nicadorilor și Decemvirilor) – la Garde de Fer n'était pas dirigèe par L'Allemagne et elle demeurait une formation pré-nazie... "

Așadar, ne întrebăm și întrebăm pe asupritorii noștri de ieri: pentru ce a fost asasinat Căpitanul? Această întrebare o va repeta mereu istoria noastră națională, căci asasinarea Căpitanului a fost una din cele mai oribile crime săvârșite împotriva viitorului neamului nostru. Ea nu va putea fi niciodată uitată și Făptuitorii acestei crime vor rămâne pentru totdeauna stigmatizați atâta timp cât va subzista simțul moral în lume.

Am amintit aceste lucruri nu pentru a ne întuneca sufletele, în aceste zile întunecate când se cere unirea tuturor pentru biruirea răului care ne copleșește Țara. Le-am amintit pentru a sublinia că pricipiile morale fixate de Căpitan sunt mai mult ca oricând necesare. Ele n-au fost deci de conjunctură. Căci omul corect, omul drept, omul loial și de onoare, omul cinstit și muncitor este necesar în toate regimurile.

Tenebrele satanice nu pot fi biruite decât de luminile veșnice ale Moralei Creștine. Cu aceste torțe ale adevărului moral în mână, vor păși **„armatele Crucii"** pe care le-a prezis Căpitanul – pentru nimicirea tiraniei roșii. Numai cu ele se poate ieși cu adevărat biruitori. Și numai dacă aceste torțe vor fi purtate de mâini curate, lumea setoasă de libertate și de o viață demnă și înobilată de morala creștină, va alerga spre ele. Căci dacă ar fi să revină iar aceleași clici tiranice de paraziți sociali, de afaceriști, fără Dumnezeu și fără scrupule morale, adică aceiași tagmă de jefuitori ai banului public care au huzurit pe spinarea oamenilor muncitori de toate categoriile și care au chinuit pe Căpitan, pe Iuliu Maniu și pe toți aceia care au vrut ridicarea morală și materială a poporului român, la ce folos ar fi jertfele ce s-ar face pentru alungarea actualilor tirani? Ce speranțe s-ar deschide pentru obiditul nostru neam?

De aceea, pentru viitorul neamului românesc, mai mult ca oricând se impune în aceste clipe, când pomenim 25 ani de la marea jertfă a Căpitanului și a celorlalți martiri legionari să ne amintim jurământul legionar Moța-Marin:

1. - „Să trăim în sărăcie, ucigând în noi poftele de îmbogăţire materială.
2. – Să trăim o viaţă aspră şi severă cu alungarea luxului şi a îmbuibărilor.
3. – Să înlăturăm orice încercare a exploatării omului de către om.
4. – Să ne jertfim permanent pentru Ţară.
5. – Să apărăm Mişcarea Legionară, cu toată puterea noastră împotriva a tot ce ar putea să o ducă pe căi de compromisuri sau compromitere; sau împotriva a tot ce ar putea să-i scadă măcar înalta linie morală".

În aceste momente grele,când neamul nostru de pretutindeni se luptă cu moartea,să evităm zarva unde clocotesc patimile, se ţes intrigile şi se destramă caracterele într-un spectacol dezolant. Să ne reculegem în noi şi să ne pregătim sufleteşte pentru ora decisivă care ne va scoate neamul din robie.

Camarade, din fundul temniţelor, din desişul codrilor, din îndepărtate exiluri unde te-au aruncat asupritorii de ieri şi de astăzi, adu-ţi aminte că pentru asemenea momente de cumplite prigoane, Căpitanul recomanda postul şi rugăciunea, căci „nu este vrăjmaş care să lupte şi să biruiască în contra postului şi rugăciunei" (Circ., p. 267).

„Chemă morţii să se roage totdeauna alături de tine".
„Cheamă-L pe Căpitan. În singurătatea Ta,roagă-te lui Dumnezeu, în numele morţilor noştri, pentru ca să ne ajute, să suferim toate loviturile, până la biruinţa (Circ., p. 50) *a neamului nostru".*
„Din înălţarea cerului Sfântul Arhanghel Mihail ne ocroteşte, ne conduce şi ne face învingători" (Circ., p. 13).

Din înălţimea cerului Căpitanul ne îndeamnă la luptă.
El este şi va fi veşnic cu noi!

PARTEA II-a

*MACEDO - ROMÂNII ÎN MIŞCAREA LEGIONARĂ

Iată, se împlinesc astăzi 30 de ani de când primul grup de luptători aromâni a cunoscut pe Căpitan şi a aderat la acţiunea lui. Împrejurările vitrege pe care le trăim şi actuala tensiune internaţională nu permit comemorarea acestui eveniment într-un cadru mai larg şi cu toată amploarea cuvenită. Totuşi, aceasta nu trebuie să ne împiedice ca măcar într-un cerc mai restrâns, să ne amintim de această zi care a însemnat un punct de plecare pentru o întreagă generaţie de luptători aromâni şi poate pentru multe alte generaţii care vor urma.

* – O conferinţă a lui Constantin Papanace, ţinută cu ocazia comemorării a trei decenii de luptă pentru Legiune şi Căpitan, de la intrarea grupului studenţesc Macedo-Român în „Garda de Fier"; care dă şi titlul cărţii.

În cele ce urmează vom încerca - atât cât va permite timpul rezervat acestei conferinţe, să evocăm prima întâlnire cu Căpitanul, să desprindem sensul adânc al aderării noastre spontane pe drumul de foc al „Legiunii Arhanghelul Mihail", să ne amintim de camarazii care au căzut urcând Golgota legionară ce premerge marea Înviere a Neamului românesc şi să ne pătrundem adânc de sfânta misiune ce revine elementului aromânesc atât în cadrul Mişcării Legionare cât şi în sânul întregului neam românesc, în raport cu popoarele din spaţiul Peninsulei Balcanice, unde, de la începuturile istoriei, ne-a aşezat Destinul.

Fără îndoială, asemenea comemorări, prin amintirile răscolite, sunt şi un prilej de melancolie. Nu este uşor să constaţi că mulţi dintre cei care au pornit acum trei decenii, nu mai sunt, iar cei care, prin minune, au scăpat din viforul cumplitelor prigoane, au tâmplele încărunţite iar pe frunţi poartă urme adânc brăzdate de încordările luptelor purtate zi de zi, în tot acest interval de timp.

Treizeci de ani de lupte înseamnă, în viaţa unui om, intreaga tinereţe. Noi am dăruit cu drag această tinereţe pe care am îngropat-o prin întunecoase beciuri de poliţie, prin închisori jilave, în dezolante lagăre ale morţii şi prin amare exiluri. De aceea, nu înţelegem să o bocim. Dimpotrivă, suntem mândri să constatăm că toţi cei care au pornit acum trei decenii, au dovedit eroismul de durată pe care Căpitanul îl considera cel mai greu. Vremuri de mari încercări ne mai aşteaptă şi perspective noi se vor deschide după ce ele vor trece. De aceea, în acest popas de luptă, vom încerca, în loc de evocarea amintirilor duioase, să desprindem cât mai multe adevăruri în legătură cu resorturile istoriei ramurei noastre aromâneşti, pentru a putea contura mai clar misiunea ce-i revine în viitor

I. ÎNTÂLNIREA DIN DUBĂ

Pe Căpitan l-am cunoscut acum treizeci de ani, în „duba" închisorii Văcărești. Poate să fi fost o întâmplare. Noi însă, am văzut un semn al Destinului. Și într-adevăr, din cele povestite de Căpitan în cartea sa „Pentru Legionari", acest fel de întâlnire este cu totul singular. Unii luptători l-au cunoscut pe Căpitan încă din anii studenției și dinamismul său de conducător înnăscut, dublat cu o putere de atracție excepțională, i-a antrenat într-o luptă ale cărei finalități sublime nici nu le bănuiau pe atunci. Alții s-au apropiat de Mișcare, după ce mai întâi au dat târcoale de sondare pe la sediu, cu calcule sau din snobismul modei, când Mișcarea a reușit să străpungă complicitatea tăcerii ce o învăluia și să înfrângă primele prigoane cu întreg cortegiul lor de calomnii, afirmându-se ca un factor politic „cu viitor". În sfârșit, au fost și dintre aceia care s-au îmbulzit în ea în vremurile bune pe care le considerau de lungă durată.

În afară de aceștia, erau elementele tinere care an de an creșteau în Mișcare așa cum puieții răsar în falnica pădure verde.

Luptătorii aromâni s-au pomenit în Legiune aduși de vârtejul luptei, într-un moment greu, atât pentru cauza aromânească, cât și pentru Căpitan. Forța aceluiași destin pare că ne-a apropiat. Fără a ne fi cunoscut de aproape, Căpitanul a sărit în ajutorul nostru când ne găseam în luptă cu

anumiți politicieni, care, pentru interese meschine, prigoneau pe coloniști și încercau să zădărnicească acțiunea de românizare a graniței de Sud. Noi, la rândul nostru, ne-am alăturat Căpitanului într-un moment când era singur - cu cei câțiva tovarăși de închisori (văcăreșteni) și un restrâns grup de luptători inimoși - calomniat și atacat din toate părțile și mai ales pe la spate de foștii săi tovarăși de luptă, așa zișii „cuziști". Era tocmai momentul când Căpitanul după ce a văzut „fiara din om", vedea acum și „mișelul din om" adică „racila îngrozitoare a mișeliei" (P.L.pg.280).

Era firesc ca lupta împotriva aceluiași om, *„sub domnia căruia au murit națiuni și s-au dărâmat state"*, să ne arunce pe aceleași baricade și să ne vâre în aceiași dubă de închisoare - carul destinului românesc - care ne va purta apoi, rând pe rând, prin atâtea lagăre și închisori. Aici, în duba întunecoasă, într-o noapte sufocantă de iulie (24 iulie 1930), am strâns pentru prima dată mâna Căpitanului. Tușul infamant care ne umezea încă degetele de la mâini, în urma luării amprentelor de la serviciul de antropometrie al tribunalului, s-a imprimat reciproc și pentru totdeauna, ca un simbol al unității indestructibile ce se realiza în acel moment în cuget și simțiri. Și astfel, a fost dat ca încă de la început, când curentul legionar își făcea cu greu drum printre adversitățile de stânci, să conflueze în albia lui, un curat și spumos torent care purcedea tocmai din îndepărtatul Pind armânesc, aducând cu el ecoul atâtor lupte și o aprigă voință de a învinge toate aceste adversități care se pun de-a curmezișul înălțării românești.

Scrie Căpitanul în legătură cu acest eveniment:

„Chemat din nou la instrucție am fost arestat. Iată-mă așadar, din nou în dubă spre Văcărești. În aceeași dubă mai erau încă șapte tineri cu care fac cunoștință: Papanace, Caranica, Pihu, Mamali, Anton Ciumeti, Ficata și Ghițea. Făcuseră un manifest de solidarizare cu Beza. Am pășit din nou pe sub aceleași porți, ca și acum 7 ani în urmă, cu ceilalți 5

camarazi și printr-o întâmplare am fost dus în aceeași celulă în care stătusem atunci. A doua zi, am intrat în biserică și am vizitat icoana Sfântului Arhanghel Mihail, de la care am pornit acum 7 ani, când eram copii.

Aici în închisoare, am cunoscut bine pe acești tineri aromâni, plecați din munții Pindului. Cultură aleasă, o înaltă sănătate morală, buni patrioți. Construcție de luptători și de viteji. Oameni de jertfă.

Aici, am cunoscut îndeaproape marea tragedie a macedo-românilor, această ramură românească, ce de mii de ani, singură, izolată în munții ei, își apără, cu arma în mână, limba, naționalitatea și libertatea.

*Atunci l-am cunoscut pe Sterie Ciumetti, pe care Dumnezeu l-a ales, pentru sufletul său bun și curat ca roua, să fie, prin tragica sa moarte și chinuire, cel mai mare martir al **Mișcării Legionare, al României legionare.***

Acolo gândurile și inimile noastre s-au înfrățit pentru totdeauna. Vom lupta împreună pentru neamul nostru întreg din Pind și până dincolo de Nistru. Nici plângeri, nici petiții, nici intervenții pe la toate guvernele, surde pentru românii de peste hotare sau de aici, ci numai o nație românească puternică și stăpână va rezolva toate problemele românești de pretutindeni. Atunci, acești Români, răsleți în lumea largă, vor fi aduși în țară. Căci este nevoie de sângele lor al tuturor aici, unde Românimea se luptă cu moartea. Și e bine să se știe că în această luptă au putut exista guverne care au deschis porțile țării pentru miile de jidani și care în același timp, au interzis intrarea în țară a românilor de peste hotare" (P.L. pg..362-363).

Timp de o lună și jumătate, cât am stat cu Căpitanul în închisoarea de la Văcărești, a fost pentru noi un prilej de mare reconfortare sufletească. Toți cei crescuți în toiul luptelor naționale din Macedonia cu imaginea unei Românii Mari și imaculate, așa cum numai de departe se poate vedea, ajunși în țară, încercam mari deziluzii. Nu numai vitregia unor

politicieni corupți, dar și o anumită superficialitate dacă nu chiar indiferență pentru marile probleme naționale, care se observa până și la o mare parte din studențimea ce manifesta atât de spectaculos în demonstrațiile de pe Calea Victoriei, ne mâhnea profund. Singurul sprijin sufletesc îl găseam în scrierile marilor inimi de altă dată, în frunte cu Eminescu, ale căror cuvinte de foc stigmatizau tarele fizice și morale ale păturei **„superpuse"**, de a cărei dușmănie ne izbeam pretutindeni.

Dar adesea, ne întrebam cu îngrijorare dacă aceste cuvinte de foc care ne mergeau atât de mult la inimă, nu sunt **„vocea în pustiu"** a unui mare profet național pe care aceeași clasă **„superpusă"** l-a chinuit și înnebunit de durere pentru ca apoi, să-l lase să fie asasinat într-un ospiciu de nebuni. Poate avea sorți de izbândă într-un asemenea mediu îmbâcsit de miasmele corupției, o luptă idealistă și total dezinteresată spre care, cu atâta ardoare, râvnea tinerețea noastră?

Pe aceste răni venea acum să toarne balsam Căpitanul. **Bunătatea lui fără margini, dragostea pentru tot ce era românesc, intuiția profundă pentru toate problemele naționale, trăirea lor intensă, înalta concepție morală și impecabila lui siluetă fizică, îl făceau un predestinat. Și** nouă ni s-a părut ca un Arhanghel trimis să facă dreptate pentru cel mai blând și mai chinuit popor din lume: **pentru neamul românesc.**

II. PE DRUMUL CĂPITANULUI

Legăturile sufletești stabilite cu Căpitanul în închisoare erau atât de trainice încât hotarârea noastră de a merge pe drumul lui devenise irevocabilă.

„Acolo - cum scrie El - *gândurile și inimile noastre s-au înfrățit pentru totdeauna.. Vom lupta împreună pentru neamul nostru întreg din Pind și până dincolo de Nistru".*

Dacă pentru fiecare din noi individual chestiunea era clară, în schimb, pentru Mișcare se puneau pe plan colectiv, o serie întreagă de probleme în legătură cu lupta imediată pentru cauza elementului aromânesc din Peninsula Balcanică de care ne găseam strânși legați. Oare o angajare a noastră totală în cadrul unei organizații politice din țară nu ne va absorbi întreaga energie în detrimentul luptei naționale ce trebuie purtată prin locurile noastre de naștere? Caracterul inovator al Mișcării, cu tendințele de adânci prefaceri pe plan spiritual și politic, nu va accentua și mai mult ostilitatea anumitor cercuri beneficiare situației, față de problemele noastre din Macedonia, dacă elementul nostru va deveni o sursă de alimentare a acestei mișcări considerată încă de atunci *„suversivă"*? Vitregia față de aromânii colonizați la granița de sud a țării (în Cadrilater) nu se va transforma în adevărată prigoană pentru aceleași motive? Experiența făcută în decursul celor 5 ani de luptă studențească, de la 1925, pentru cauza coloniștilor, care ne-a purtat prin beciuri de poliție și închisori, ne făcea să nu subestimăm instinctiva pornire a criptostrăinilor levantini ce dețineau majoritatea din posturile cheie a vieții publice românești, chiar dacă în furntea guvernelor ar fi stat mari români ca Ionel și Vintilă Brătianu, generalul Averescu, Iuliu Maniu etc. Totuși,

după o matură chibzuință, am ajuns la aceeași soluție care, dintr-un început, ne-a orientat instinctul.

În esență, considerentele avute in vedere pentru adoptarea soluției de încadrare în Mișcare s-ar putea concretiza în următoarele puncte mai principale:

1. Nu se poate concepe nici o acțiune serioasă pentru o temeinică rezolvare a problemelor pe plan spiritual, politic, economic sau social, nici pentru românii din țară și nici pentru cei de peste hotare, atâta timp cât pătura conducătoare - cu rare excepții - se va menține la un așa de scăzut nivel moral.

2. Crearea unui nucleu sănătos din punct de vedere fizic și moral care să devină centrul regenerator și propulsor, este o necesitate istorică nu numai pentru întreg neamul românesc dar și pentru toate popoarele din Sud-Estul-European care suferă de aceeași mentalitate tristă, rămasă de pe urma nefastei stăpâniri bizantino-turcești.

3. Evitarea angajării la început a maselor de coloniști pentru a nu oferi nici un pretext guvernanților de a opri în mod definitiv intrarea de noi contingente de coloniști aromâni, constrânși să se refugieze în țară din cauza persecuțiilor din țările balcanice.

4. Antrenarea întregului nostru tineret studios, in această aprigă luptă de regenerare morală, dându-i astfel un fundament etic și un sens eroic de existență care să corespundă mai bine stilului de viață din locurile natale, ferindu-l de inevitabilele alunecări și dezaxări ce se observă la generațiile anterioare.

5. În general, am considerat că a venit momentul ca elementul nostru care totdeauna a fost un element propulsor de prima mână pentru emanciparea politică, culturală și

economică a tuturor popoarelor în mijlocul cărora a locuit, să-şi aducă contribuţia de jertfă şi în cadrul neamului românesc **„căci este nevoie - cum scrie Căpitanul - de sângele lor al tuturor, aci unde Românimea se luptă cu moartea“.** Perspectiva de până atunci de a se limita să dea în viaţa publică românească numai funcţionari, liberi profesionişti, negustori sau intelectuali oricât de oneşti şi distinşi, ni se părea insuficientă faţă de imperativul momentului istoric de la această răspântie de veac.

Am considerat deci că angajarea în lupta decisivă pentru întremarea morală a vieţii publice româneşti atât de compromisă - cum am văzut - de destrăbălarea *„ciocoiului pribeag adus de vânt“* suportată în general, cu resemnare de iobag, trebuia făcută cât mai neîntârziat. Am păşit pe drumul Căpitanului. Primul lucru făcut imediat după ieşirea din închisoare a fost să facem un sediu legionar în Capitală. Şi într-adevăr, datorită contribuţiei a mai multor negustori aromâni, s-a reuşit să se strângă fondul necesar pentru plata chiriei. **Astfel, la 8 noiembrie 1930, de ziua Sfântului Arhanghel Mihail s-a inaugurat pe Calea Victoriei deasupra farmaciei aromânului Gucci, primul sediu legionar în Capitală. *Aici a descălecat pentru prima dată în mod temeinic, Căpitanul.*** În ostilitatea ce i-o manifesta pe atunci, majoritatea unei studenţimi degenerată în aşa zisul „cuzism“ care îşi pierduse elanul de luptă şi puritatea sufletească de la 1922, Căpitanul găsise o oază sufletească în grupul studenţilor aromâni din Capitală. Aceasta a devenit baza de plecare în luptă. Rând pe rând la toate congresele studenţeşti macedo-românii în frunte cu Iancu Caranica, Doru Belimace, Sterie Ciumetti, Grigore Pihu, Gheorghe şi Ion Ghiţea, Sterie Ficata, Ionel Nacu, etc., etc., au format alături de primii legionari ai Căpitanului, Andrei Ionescu, Ion Belgea, Nicolae Totu, Traian Cotigă, Jenică Bordeianu, Iordache Nicoară, Caratanăse,

Simion Lefter, I. Costea, Savin, Virgil, Rădulescu, etc., etc., avangarda unei credinţi legionare. Ei impuneau prin ţinută lor impecabilă, un nou stil de luptă care va contrasta cu ţinuta destrăbălată şi cheflie a cuziştilor....

Căpitanul îşi va aminti de acele zile de început ale „Gărzii de Fier“ când va scrie: *„Macedonenii se apropie tot mai mult de noi printr-un tineret sănătos, curat ca lacrima şi viteaz. Ne gândim, totuşi, că nu e bine ca masa Macedonenilor din Cadrilater să fie încadrată în Gardă, deoarece, abia venită de peste hotare, am expune-o la prea multe asupriri. Tineretul universitar însă se înrolează în întregime. În fruntea tineretului macedonean se găseau trei elemente de o aleasă cultură: Papanace, Caranica şi Sterie Ciumetti.* ***Cu cei doi dintâi mă sfătuiam deseori, având amândoi o admirabilă judecată, pusă*** *în valoare de o curăţenie şi sinceritate ireproşabilă, de o mare dragoste şi de vitejie.* ***Nu cred, că de la 1931, să fi fost o singură zi în care să nu mă fi întâlnit cu ei. În acest timp de prigonire, ceasuri întregi discutam împreună: lovitură după lovitură, nedreptate după nedreptate, mişelie după mişelie.*** *Fiecare veste despre o nouă schingiuire legionară era un cuţit împlântat în inimile noastre. Durerea pentru toţi legionarii maltrataţi ne chinuia sufletele şi mai ales, imposibilitatea de a întrezări un mijloc de a căpăta dreptate. Sterie Ciumetti trăieşte zi şi noapte cu mine. E un tânăr de o mare corectitudine şi de o credinţă de câine. El devine casier central al Gărzii. Toate zilele - câte le va mai avea - nu se va gândi decât la Gardă, nu se va frământa şi nu va acţiona decât pentru Gardă, nu va trăi viaţa lui decât pentru ea“.* (P. L. pg. 411).

Cu toată hotărârea luată de acord cu Căpitanul de a ţine, măcar pentru un anumit timp, în afară de Mişcare, marile mase şi în deosebi pe colonişti spre a nu-i expune la noi persecuţii, faptul n-a fost cu putinţă. Tot ce era sănătos printre aromâni, adică marea lor majoritate şi chiar elementele răzleţe ce păreau

definitiv adaptate în mediul unde își croiseră un rost bun în viață tihnită, au aderat cu un elan nereținut. Fiecare s-a oferit să sprijine Mișcarea cu ceea ce putea. Astfel, că atunci, când s-a reluat in stil mai mare sistemul educației al taberelor de muncă voluntară, inaugurat la București cu „Casa Verde", vom vedea această lume (arhitecți, băcani, brutari, etc.) aducând primele ajutoare în bani, alimente și materiale de construcții pentru întreținerea taberei și clădirea localului legionar. Iar când aceste tabere de muncă se vor extinde și în Dobrogea (la Carmen-Sylva) pe litoralul Mării Negre, coloniștii noștri din Caliacra și Durostor vor constitui pivotul centrului de aprovizionare.

Așadar, în scurt timp vom vedea toate categoriile sociale ale aromânilor noștri de la academicianul sau profesorul universitar cel mai distins și până la colonistul cel mai răzleț din ultimul cătun de pe graniță, participând cu fervoare la ajutorul Legiunei și promovarea idealurilor sale. Dar fenomenul nu se va mărgini numai la cei stabiliți în țară. În curând în toate centrele locuite de aromâni in Peninsula Balcanică va fi un freamăt pentru noua credința a Capitanului si care va răscoli energii și trezi speranțe nu numai la aromânii naționaliști, dar și la ceilalți aromâni care erau integrați în procesul de deznaționalizare. Acest fenomen va trezi preocupări serioase cu deosebire în cercurile conducătoare grecești și le va determina să adopte o atitudine de mare vrajmașie fața de Mișcarea Legionară și Căpitan, ducând ani de-a rândul veninoase campanii de presă pentru denigrare. La adoptarea unei asemenea atitudini au contribuit desigur și elementele grecești din țară sau mai bine zis „Criptostrăinii", care ca și celelalte elemente alogene parazitare și beneficiari ai stărilor de corupție, nu vedeau cu ochi buni întremarea morală a vieții publice românești.

III. SENSUL ADÂNC AL ADERĂRII AROMÂNILOR

Fără îndoială, o asemenea aderare masivă nu s-ar putea explica prin considerente de contigență politică, sau prin snobismul modei. Cauzele trebuiesc căutate mult mai adânc caci ele trebuie să fie de natură permanentă. Nu este locul, fiindcă timpul nu permite în cadrul acestei ședințe comemorative, să pășim la cercetarea și analizarea amănunțită a tuturor acestor cauze. O vom face poate, cu alt prilej. Deocamdată ne vom mărgini să semnalăm unele din ele care ni se par mai caracteristice, făcând și ceva considerente istorice pentru lămurirea lor.

a) Regăsirea în Mișcarea Legionară

Pentru toți luptătorii noștri care au jertfit atât de mult, în luptele naționale din Pind și Macedonia, acțiunea legionară însemna o continuare și incoronare a acestor lupte. Mulți din ei, refugiați în țara, au încercat decepții amare când au văzut contrastul ce exista intre puritatea preocupărilor idealiste a celor de pe teren și atmosfera interesată și meschină de la centru. Discrepanța era mare. De aceea, când au simțit adierea unui nou suflu de viață curată și de luptă idealistă, ei care

trăiau în decepţii, au tresărit şi s-au înviorat ca prin farmec regăsindu-se pe ei înşişi. La aceasta s-a adăugat şi *fascinaţia excepţională a Căpitanului.* Atât numele de „Căpitan“ cât şi întreaga lui înfăţişare, înalt ca un chiparos, blând şi în acelaşi timp năpraznic, cu viaţa integră şi morală, amintea de aleşii noştri *„Căpitani de Armatoli“* pentru care totdeauna armânamea a purtat prin tradiţie, un cult deosebit. Dominat de un asemenea cult, care armân n-ar fi tresărit când ar fi auzit cântecul: *„vine timpul haiduciei codrul să 'ndragim“?* În pieptul lui se răscoleau şirurile de Armatoli şi Căpitani de Armatoli, toţi *„gionl' i cu aname“* şi îl îmboldeau să-şi cânte regăsirea şi împlinirea numai pe drumul Căpitanului. Această putere de atracţie devenise cu totul irezistibilă când cântecele noastre de luptă naţională ca *„Părinteasca Dimândare“, „Dure şi a noastră 'răbdare“, „Di nuc l' aspindzurară“* etc., pe care Căpitanul le învăţase în timpul cât am stat împreună la închisoarea Văcăreşti, erau acum cântate şi de legionarii din ţară. Aceasta dădea atmosfera unei totale contopiri.

b) Tendinţa idealistă a sufletului Aromânesc.

O altă cauză ar fi organică înclinaţie a sufletului aromânesc spre acţiuni idealiste. Cu totul caracteristic este faptul că această înclinaţie nu are o factură romantică adică desprinsă de realităţi, ci dimpotrivă, este împerecheată cu cel mai ascuţit simţ al realităţilor. De aceea manifestarea ei o găsim la toate categoriile sociale, începând de la Căpitanul de Armatoli care îşi dăruieşte viaţa cu seninătate pentru idealul său şi până la negustorul sau bancherul calculat, econom şi chiar zgârcit ce îşi donează întregul său avut strâns cu trudă o viaţă întreagă, pentru ctitorii de biserici, fundaţii culturale sau opere de binefacere. Această înclinaţie idealistă îl va face pe aromân să fie promotorul tuturor cauzelor mari şi generoase

mergând uneori până la uitare de sine, pentru el şi pentru neamul său.

Toţi etnografii străini i-au recunoscut această trăsătură fundamentală. Ar fi greu să amintim aici toate aceste mărturii. Vom spune câteva de la autorii cei mai diferiţi şi cu deosebire de la cei ieşiţi din popoarele care au beneficiat de jertfa şi dăruirea aromânească. Vlahii - scrie la începutul veacului trecut învăţatul grec Neofit Duca - se arată pretutindeni dispuşi pentru cele mai bune reforme, pretutindeni ei sunt superiori. Poporul aromân - scrie marele filolog Emil Burnouf (Revues des Deux Mondes, Juin 1875) este nu numai *„il più essenzialmente e dinamicamente civile, ma anche il piu integramente morale di tutti i balcanici.“*
Rândurile Armatolilor Aromâni - scrie marele istoric italian Cesare Cantù - a furnizat revoluţiei greceşti luptătorii şi Căpitanii lor, generalii cei mai glorioşi ai acestui război de independenţă“ (Histoire Universselle, Paris vol. XIX -pg.215). „Les Armatoli de Thessalie - scrie Edmond About - sont ceux qùi ont fondé par leur sacrifice la Grèce d'aujourd'hui“. Acest aport al aromânilor sunt nevoiţi să-l recunoască până şi scriitorii greci cei mai şovinişti.

„L'ésprit d'entreprise, l'attachement aux idées morales, cet enthousiasme qu-on ne rencontre que chez les peuples d'essence superieure caractérisent les Koutzo-Valaques. L'ellénisme moderne corupte parmi eux quelques uns des auteurs principaux de son indépendance et plusieurs de ceux qui, dans le monde hellenique, se sont distingués dans les letters, les sciences, la politique, l'activité économique, sont sortis de ces populations“ (Neocles Kasasis: La Macédoine et les Roumains, Paris, 1907).

Les Valaques - scrie scriitorul francez Victor Bérard - ont été les plus grand bienfaiteurs de la Race (grecque), ils ont

boti les plus beaux edifices, ont établi dans Athènes les plus belles fondations charitables, ou éducatrice du monde grec. Les grands Hellènes de l'étranger, banquiers de Vienne, marchands d'Odesse, courtiers d'Alexandrie ou de Marseille, sont en majorité Valaques de race et souvent de langue.... Ils sont adroits, ils sont souples, il volent en affaires plusieurs Grecs et quelques juifs, ils sont sobres, ils aiment la gloire...

Victor Bérard: La Turquie et l'Héllenisme Contemporain, - Paris 1904 - pag.249).

Traducerea textului: Spiritul de intreprindere, ataşamentul faţă de ideile morale, acest entuziasm care nu se întâlneşte decât la popoarele de esenţă superioară, caracterizează pe Cuţo-Vlahi.

Elenismul modern a corupt printre ei pe câţiva dintre autorii principali ai independenţei sale şi mai mulţi dintre cei care, în lumea elenă, s-au distins în ştiinţe, politică, activitate economică, au ieşit din sânul acestor populaţii.

Valahii – scrie scriitorul francez Victor Bérard – au fost cei mai mari binefăcători ai rasei (greacă), ei au construit cele mai frumoase edificii, au stabilit (înfiinţat) în Atena cele mai frumoase fundaţii caritabile, sau educative ale lumii greceşti.

Mari eleni din străinătate, bancheri în Viena, negustori din Odessa, bursieri din Alexandria sau din Marsilia sunt în majoritate Valahi de rasă şi adesea de limbă.

Ei sunt îndemânateci, abili, întrec in afaceri pe mai mulţi, greci şi evrei, sunt sobri, cumpătaţi, iubesc gloria.

Ca o ilustrare pentru zilele noastre se poate releva faptul că în momentul actual toţi corifei vieţii spirituale şi politice a elenismului sunt aromâni şi anume: *Patriarhul ecumenic al Constantinopolului Athenagoras şi Mitropolitul Primat al Greciei Spiridon Vlahos* sunt originari din sate pur aromâneşti din Epir. Primul ministru Plastiras este din Carpenis (Tessalia), preşedintele Academiei Greceşti, Keramopoulos, din Vlaho-Blaţi.

Tot aşa de importantă este contribuţia aromânilor la emanciparea politică, economică şi culturală a slavilor de la sud, sârbi şi bulgari. În războiul de independenţă al Serbiei un rol de frunte joacă aromânii: „Ţinţar Iancu, Ţinţar Marcu, V. Gheorghevici, Nicolici, Vaso Popovici, Nuşici, etc., iar în acel al Bulgariei o întreagă pleiadă de luptatori şi intelectuali în frunte cu Karavelov, Marcu Drinov Krisouf, Pavlovici, Alecu Constantinov etc. „Parmi les premiers intellectuelles balkaniques - scrie etnograful sârb Cvijic - étaient d'origine Aromoune ou origine mixte Serbo-aromoune... Plusieurs presidents du conseil des Ministres en Serbie étaient d'origine mixte serbo-aromoune ou (en Bulgarie) bulgaro-aroumoune".

Acelaşi lucru se poate spune şi pentru domeniul filantropic. „Les plus grands philantropes de notre peuple dans ces régions - scrie Dr. D. I. Popovici, profesor la Universitatea din Belgrad - étaient de cette race d'hommes (Macedo-Roumaine). Ils nous semble qu'il serait difficile de trouver une institution culturelle ou humanitaire un peu importante à laquelle ces hommes ou leurs descendants n'aient contribué comme fondateurs ou grands donateurs. Bien plus, nous croyon que, depuis la disparition des Macedo-Roumains de la Société serbe, de Hongrie, les nombre des nos philanthropes nationaux a diminué.

.... Les Macedo-Roumains ont été des hommes d'une capacité rare, presque géniales, non seulement dans le négoce mais aussi dans d'autres directions. D'aprés leurs aptitudes ils peuvent être mis au rang de ces vieux peuples historiques pleins de talents qui sont les juifs, les grecs et les armeniens, Si l'on fait un jour l'analyse du sang de nos grands hommes

(serbes) on verra alors qu'un grand nombre d'entre eux, de ceux surtout qui sont nées à prossimité des bourgs descendent en ligne masculine ou fémenine - ou suivant l'expression par le sang lourd ou le sang leger - de ces hommes remarquables. Le fondement de notre culture moderne, de notre dix huitiéme siècle, notre vie commerciale sont dus aux Macedo-Roumains" (O Cincarima, pag.133-134).

Traducerea textului: Printre primii intelectuali balcanici – scrie etnograful sârb Cvijič – erau cei de origine aromână sau de origine mixtă sârbă-aromână.

Mai mulţi preşedinţi de consiliu de Miniştri în Serbia au fost de origine mixtă sârbo-bulgaro-aromână.

Cei mai mari filantropi ai poporului nostru în aceste regiuni, erau din această rasă de oameni (Macedo-Români).

Ni se pare că ar fi foarte greu de găsit o instituţie culturală sau umanitară puţin mai importantă la care aceşti oameni sau descendeţii lor să nu fi contribuit ca fondatori sau ca mari donatori.

În plus, noi credem că, de la dispariţia Macedo-Românilor din societatea sârbească, din Ungaria, numărul filantropilor noştri naţionali s-a micşorat.

Macedo-Românii au fost oameni de o capacitate rară, aproape genială, nu numai în negoţ dar şi-n alte direcţii.

După aptitudinile lor, ei pot fi puşi în rândul acelor vechi popoare istorice pline de talent cum sunt evreii, grecii, armenii.

Dacă s-ar face într-o zi analiza sângelui marilor noştri oameni (sârbei), se va vedea atunci că un mare număr dintre ei, mai ales dintre aceia născuţi în vecinătatea lor – aproape de cetăţi (burguri-oraşe) descindeau în linie masculină sau feminină, sau după expresia *„de sânge roşu sau albastru"* a acestor oameni remarcabili.

Fundamentul culturii moderne a secolului nostru al 18-lea, viaţa noastră comercială se datorează Macedo-Românilor (O Cincarima, pag.133-134).

Aceiaşi contribuţie binefăcătoare au adus-o aromânii şi în Ţările Româneşti şi cu deosebire în Ardeal în a cărui oraşe s-a intins o întreagă reţea de colonii negustoreşti: din sânul acestor aromâni a ieşit Andrei Şaguna, Mociuneştii şi marele everghet (binefăcător) *Gojdu a cărui fundaţie cu fonduri de miliarde* a dat posibilitatea românilor ardeleni să-şi cultive fiii la studii superioare (Viena şi Budapesta) pentru a putea duce cu mai mult succes lupta lor naţională.

În Bucureşti principalele instituţii de cultură au ca fondatori aromâni. Iniţiatorul şi principalul ctitor al „Atheneului Român" este aromânul Exarhu; Muzeul de artă „Simu" ca şi fundaţia „Dalles" sunt donate de aromâni a căror nume împodobesc frontispiciul lor. În ultimul timp un alt aromân, Jean Mihail, a lăsat întreaga lui avere de câteva miliarde statului român pentru opere de cultură şi binefaceri.

Din toate cele arătate mai sus rezultă o mare capacitate de jertfă şi abnegaţie a sufletului aromânesc faţă de popoarele cu care conlocuieşte ajutându-le pentru emanciparea lor pe toate planurile. Tuturor am dat din belşug sânge, avere, inteligenţă. Era deci cu atât mai firesc ca acest act de dăruire să se manifeste unanim atunci când Căpitanul a ridicat steagul pentru înălţarea întregului neam românesc.

c) Năzuinţa organică a aromânului de a-şi crea un mediu sănătos şi auster ca cel de acasă. Elementul nostru are mari posibilităţi de adaptare. Numai aşa el s-a putut afirma în mediurile cele mai variate şi ostile. Dar toate aceste adaptări de circumstanţă sunt mai mult de natură exterioară. În fond el îşi păstrează nealterată structura intimă a fiinţei sale etnice. Şi, pentru ca acest lucru să fie mai bine asigurat, el a păstrat mai

totdeauna contactul cu locurile natale. Aici își păstra el familia chiar când activitatea lui se exercita în țările cele mai îndepărtate (Rusia, Germania, Franța, Abisinia, etc.). Așa s-a născut acea formă specifică de negustori a *pecaldului* - cum o numește etnograful sârb Cvijic - care, după ce își agonisează averi - uneori fabuloase - prin străinătate, se întorc în comunele lor natale pentru a se bucura de ele așa cum îl îndeamnă structura intimă.

Când însă, împrejurări vitrege îl silesc să emigreze în masă cu familiile cum a fost cazul după distrugerea Moscopolei și a celorlalte comune înfloritoare din Albania, ei au închegat în țările unde s-au așezat (Serbia, Ungaria, Austria, Germania etc.) comunități bine închegate. În aceste oaze sociale ei își puteau duce mai departe mult timp aceiași viață sobră și cu moravuri austere ca în locurile de origine. Decenii de-a rândul au fost cu desăvârșire excluse orice fel de încrucișări matrimoniale cu popoarele conlocuitoare. De pe aceste baze sociale solid închegate ei puteau face eforturi în contactul cu celelalte popoare conlocuitoare în sensul de a-și largi mediul prin impunerea unui stil de viață dominat de concepții morale.

În Țara Românească unde rând, pe rând, s-au transplantat șirurile de promoții date de școlile noastre din Macedonia iar mai târziu și mase de coloniști, problema se punea în alți termeni. Ca și coloniile de Moscopoleni din veacul al XVIII lea stabilite în Banat și Ardeal fiind vorba de una și aceeași rasă, preocuparea a fost ca să se folosească forma de *adaptare activă* adică nu de a se izola în comunități închise sau de a se lăsa înghițiți în valurile cosmopolite ale orașelor românești predominate de moravuri levantine, ***ci de a schimba această societate printr-un adânc proces de însănătoșire, redându-i autenticul românesc.***

De aceea, când am văzut că sistemul educativ al Căpitanului tinde în primul rând la crearea mediului moral care

să permită de a se naște *„omul nou“* adică *„tot ce-și poate imagina mintea noastră mai frumos ca suflet, tot ce poate rodi rasa noastră mai mândru, mai înalt, mai drept, mai puternic, mai înțelept, mai curat, mai muncitor și mai viteaz“* (P. L. pag. 286). Aromânii au aderat cu cel mai mare entuziasm. Ei simțeau foarte bine că prin această acțiune educativă nu numai că se deschideau noi orizonturi de mărire pentru neamul românesc, dar se soluționa într-o formă pozitivă chinuitoarea problemă a adaptării, punându-se astfel capăt tuturor fricțiunilor cu un mediu nesănătos care le cășuna atâta suferință și consuma atâta energie.

d) Dinamismul istoric rezultat din concepția Căpitanului.

Formula *„de la Nistru până la Tisa“*, pe care Eminescu a adoptat-o în Doina sa, are mai mult un caracter ***defensiv.*** Neamul românesc, invadat și înghesuit pe propriul său teritoriu de *„neagra străinătate“*, se tânguiește de năpasta căzută pe el. Formula nu poate indica însă, un destin istoric. Dincolo de cele două fluvii care circumscriau spațiul românesc, Nistru și Tisa, începe stepa cu care sufletul românesc nu are nici un fel de aderența. Enclavele de populații românești -uneori compacte răsfirate în stepă peste Nistru și Bug până în Cuban și ținutul Donului, au fost determinate mai mult de dislocări forțate sau de debordarea surplusului de populație a oierilor transhumanți din Carpați. Adevăratul spațiu românesc este aria pe care în antichitate o ocupau strămoșii - așa cum o indica Vasile Pârvan - *„între granițele geografice: Alpii Nordici, Bosforul Cimerian, Carpații Nordici și Olimpul“*.

De aceea, când Căpitanul la formula care redă dimensiunea orizontală *„de la Nistru până la Tisa“* cu sensul ei defensiv a adăugat lozinca „Din Pind și până dincolo de Nistru" ***a definit sensul vertical al istoriei românești purces atât din realitățile geo-politice cât și din profunzimile spirituale ale trecutului.*** Acest sens vertical,

larg şi dinamic,l-au simţit instinctiv patrioţii români de la 1848, Heliade Rădulescu, Nicolae Bălcescu, Dimitrie Bolintineanu, Costache Negri, Ion Ghica, Cristian Tell, Ionescu de la Brad, când goniţi în exil, fără o ţară închegată, căutau să se regăsească cu elementul românesc risipit pe întreg cuprinsul Peninsulei Balcanice. Asemenea vizionari, cu inimi mari de altă dată, cu greu se vor găsi după un veac printre Epigonii *„mici de zile,mari de patimi, cu inimi bătrâne urâte."*

„Eu aveam hotărârea - scrie Nicolae Bălcescu prietenului său Ion Ghica - *venind la Constantinopol, de a mă aşeza între Cutzovalahi, căci socot de neapărat a developa naţionalitatea într-acest avanpost al Românismului".* Bolintineanu îi vizitează şi scrie „călătoriile la Românii din Macedonia" din viaţa cărora se inspiră multe din versurile sale, iar Heliade Rădulescu ridică în slavă pe Căpitanii de Armatoli „Bociari, Griva, Giaveli,fii ai Pindului, au eliberat obidita Grecie". (Rêve d'un Proscrit 1853).

Câteva decenii mai târziu, Eminescu va da un contur şi mai precis acestei năzuinţi istorice când va stabili „Românii nu sunt nicăieri colonişti, venituri, oamenii nimănui ci pretutindeni unde locuiesc sunt autochtoni, populaţie nepomenit de veche, mai veche decât toţi conlocuitorii". (Vol. I. pag.80). De la această premiză istorică Eminescu îşi trage orientarea politică cea mai realistă. *„După ce ne-am organizat pe temelii statornice şi ne-am consolidat ca ţară neatârnată, activitatea noastră politică se va îndrepta asupra Peninsulei Balcanice unde trebuie să căutăm împlinirea misiunei poporului românesc".* (Vol. I. pag.157, Scrieri Pol.)

Cât timp a domnit regele Carol I, politica noastră oficială a ţinut seamă şi de această ***năzuinţă naţională instinctivă.*** Dar ea nu a putut da roade concrete întrucât în viaţa publică românească încă nu erau realizate toate acele condiţii, mai ales de ordin sufletesc. Lipsea o puternică renaştere internă care să constituie motorul propulsor pentru

orice expansiune spirituală sau politică. Pe de altă parte aparatul nostru de stat, şi cu deosebire corpul diplomatic, era împănat de atâtea elemente levantine încât nu trebuie să ne mirăm dacă eşecul total al acestei acţiuni s-a înregistrat la încheierea tratatului de la Bucureşti (1913), adică tocmai atunci când se spunea că România devenise **„arbitrul situaţiei în Balcani"**. Toate eforturile făcute de primul ministru de atunci, Titu Maiorescu, de a pregăti condiţiile diplomatice în vederea croirii unei soarte mai bune pentru românii din Balcani, nu numai că n-au fost secundate, dar au fost chiar sabotate de diverşi Missi, Eilalitis, Mavrocordati şi alţi atâţia criptostrăini aflaţi ca miniştri Plenipotenţiari ai României prin capitalele europene (Londra, Belgrad, Viena, etc.) Interesele „Megaliei Ideea" greco-levantine cu care se identificau, li se păreau ameninţate dacă s-ar fi produs o consolidare etnică a elementului românesc din Peninsula Balcanică. De aceea, când, după unirea care a urmat primului război mondial, Căpitanul a repus cu mai multă vigoare problema de a lupta pentru întreg neamul românesc *„din Pind şi până dincolo de Nistru"*, această hotărâre a avut un profund ecou în inimile aromâneşti. În sistemul moral preconizat de Căpitan, cu un aparat de stat intremat cu elemente viguroase neaoşe româneşti, cu o concepţie de viaţă inspirată din străfunzimile tradiţiei româneşti, ce purcede de la *„Tracii Nemuritori"*, problema capătă noi orizonturi. Amploarea ei va depăşi obişnuitul cadru românesc şi se va extinde la toate popoarele din Sud-Estul-european care au la baza lor acelaşi substrat Traco-Illyr, cu toate că la început această acţiune ar purta amprentele naţionalismului românesc. În fond concepţia de viaţă morală, eroică şi creştină a Căpitanului, nu numai că nu va constitui o ameninţare dar va contribui la regăsirea propriilor axe pentru o dezvoltare sănătoasă, aşa cum cere caracterul comun al acestor popoare înrudite. În felul acesta se va putea crea un climat de sinceră şi durabilă înţelegere.

Evident, într-un asemenea cadru lărgit, - rolul elementului aromânesc cum vom vedea mai la vale, poate fi considerabil. Şi acest lucru au intuit aromânii când au aderat cu atâta entuziasm la Mişcarea Legionară.

Aşadar, după cum rezultă şi din cele arătate mai sus - păşirea pe drumul Căpitanului nu s-a făcut la întâmplare sau din motive de conjunctură politică, ori snobismul modei, ***ci sub puternice impulsuri istorice îndrumate de afinităţi structurale.*** Toate aceste realităţi profunde pe care Căpitanul le aprecia la justa lor valoare, îl făceau adeseori să spună: ***„De vor veni vremuri de deznădejde mulţi mă vor părăsi. Sunt sigur însă că macedonenii, niciodată, pentru că, cu înalta lor sănătate morală, ei poartă concepţia de viaţă legionară în sânge".*** Desigur, când Căpitanul vorbea de părăsiri sau renegări nu se referea numai la cele formale. Mai perfide şi mai primejdioase decât acestea, el considera pe acele renegări care se referă la substanţa (esenţa) interioară, fără a se lepăda eticheta exterioară de legionar menită tocmai să mascheze - ca la mărfurile falsificate un conţinut mediocru şi chiar opus, producând confuzie şi discredit.

Pentru a avea însă o imagine mai completă în legătură cu aderarea aromânilor la Mişcarea Legionară, trebuie să relevăm că, pe lângă impulsurile pozitive amintite mai sus, există şi un impuls tot organic, dar cu tendinţa inhibitorie şi anume: ***refractarismul aromânesc faţă de o disciplină formală prea riguroasă.*** Această predispoziţie aproape generală, care, în anumite exagerări devine un defect primejdios, iar în forma mai moderată, o mare calitate, este un rezultat al Istoriei noastre milenare. Se ştie cât de exagerat era individualismul strămoşilor noştri Traco-Illiri. De multe ori în setea lor absolută de libertate, se retrăgeau în munţi, unde

duceau o viaţă cu totul autonomă. Acest fapt făcea pe istoricii din antichitate să-i numească *„Tracii Autonomi"* sau *"Nedomniţii"* Tycyd, pg. 96). Dar tocmai, acest individualism exagerat le-a împiedicat poate, mai mult decât orice altă cauză, o realizare masivă în istorie, aşa cum o îndreptăţea numărul lor mare, spiritualitatea, virtuţile războinice, energia şi inteligenţa lor excepţională. Această calitate sau defect, ramura noastră, (din cauză că n-a asimilat alte popoare şi deci s-a păstrat mai curată), l-a moştenit în întregime. Pentru acelaşi individualism exagerat, cronicarii bizantini din Evul Mediu adeseori numesc pe aromâni *„Vlahii nestăpâniţi"*.

Întreaga noastră organizaţie politică şi socială se va modela sub presiunea acestui individualism şi va căpăta formele unei democraţii sănătoase, bazată pe viaţa sobră şi austeră şi o mare corectitudine şi disciplină interioară. Toţi istoriografii remarcă acest fapt. ***„Guvernaţi*** - scrie acum un veac şi mai bine Pouqueville - ***în oraşele şi satele lor de un sfat de înţelepţi, compus din bătrâni, ei trăiau sub legi tot atât de simple ca şi moravurile a căror expresie erau".*** Iar istoricul Grec Aravantinos menţionează: „Aromânii conservară un fel de guvernământ democratic, trăind nevătămaţi şi nesupăraţi, pe când vecinii lor de aceiaşi religie, erau expuşi la mii de nenorociri din partea turcilor (Vol.I, pag.186).

Acest stil de trăire democratică explică de ce nu există la aromâni clase sociale stratificate şi nici mentalitate de clasă, cu inevitabilele complexe de inferioritate. Elita conducătoare se primenea mereu în climatul luptei pe care de altfel, împrejurările îl făceau să fie permanent.

De aceea, întreaga tradiţie istorică îi predispune pe aromâni să fie prudenţi dacă nu chiar refractari, faţă de orice organizaţie politică cu forme totalitare, unde se pune accentul pe disciplina oarbă. Şi această tendinţă inhibitivă acţiona şi asupra noastră. ***Totuşi, impulsurile pozitive amintite mai sus, erau atât de puternice, personalitatea Căpitanului atât***

de fascinantă, primejdiile care ne pândeau neamul atât de mari, încât am considerat și noi că „disciplina este cea mai mică dintre toate jertfele pe care un om poate să le facă pentru victoria neamului său“ (P. L., pag.302).

De altfel în cadrul Mișcării Legionare, problema nu se prezenta așa de grea. *Viața sobră și austeră a fiecărui armân, disciplina lui interioară, dragostea nemărginită a Căpitanului și încrederea ce o inspira înțelepciunea Lui, făceau și pe cel mai refractar dintre noi să consimtă la disciplina legionară.* În multe privințe - cu excepția unor forme exterioare - ea era de aceiași esență cu disciplina tradițională a **„celnicatelor“** sau formațiilor de **„Armatoli“**. Totul era dominat de spiritul și dragostea unei mari familii.

IV. APĂRAREA ESENȚEI LEGIONARE

Am amintit și întrucâtva am stăruit asupra considerentelor expuse mai sus, nu din vreo dorință de speculație intelectuală, ci de a arăta - ceea ce fiecare din noi simte - cât de adânci și organice sunt legăturile aromânilor cu Mișcarea Legionară și în același timp, cât de meschine și chiar ridicole, apar încercările anumitor inși de a minimaliza aceste legături. Relevându-le, se poate vedea mai bine cât de mare și imperioasă este sarcina ce revine elementelor legionare de origine armânească - față de care Căpitanul a arătat atâta încredere - ***de a apăra alături de elementele sănătoase marea comoară spirituală, morală și politică a Mișcării Legionare.***

În aceste momente de mari confuzii, când atâtea elemente dubioase s-au strecurat până în inima Mișcării, cu scopul de a provoca diversiuni și a deruta pe legionari de pe drumul lor drept, numai cine are o robustă sănătate morală și poartă spiritualitatea legionară ***„in sânge“*** se poate orienta, străbătând rețeaua de minciuni camuflată cu o diabolică ipocrizie. Și oricine dintre noi și-a păstrat nealterată înalta sănătate morală moștenită, pe care atât de mult o admira Căpitanul, are obligația sfântă ca în cercul în care se mișcă, să servească de călăuză în toți acești ani întunecați care au urmat după asasinarea Căpitanului. Nu trebuie pierdut nici o clipă din vedere că implacabilii dușmani ai Mișcării, când s-au convins că toate prigoanele, oricât de sângeroase ar fi ele, nu reușesc să o distrugă dacă fondul ei moral rămâne nealterat, au conceput planul de a o ataca din **interior**, tocmai cu scopul de a descompune acest fond. Întocmai ca Satana care atunci când

vrea să denigreze mai bine credința creștină, acționează în sutană de preot, tot așa și elementele dubioase (agenții provocatori) infiltrați în Mișcare, au îmbrăcat cămașa verde ca să o murdărească. Anumite abuzuri, excese și incorectitudini din timpul scurtei guvernări legionare și de mai târziu, atât de suspect tolerate, cu toate că violau legile noastre de bază, arata până la evidență, efectele acestui atac din interior. Și această situație continuă în anumite sectoare legionare infectate și amețite de otrava distilată de agenții provocatori infiltrați.

Diversele scandaluri izbucnite în afacerea diferiților agenți *„care jucau pe mai multe tablouri"* incorectitudinile făcute de aceste elemente alterate, prin diferite Comitete de asistență din exil, arată că primejdia cangrenei încă n-a trecut. Numai o reacțiune tot din interior a elementelor sănătoase poate localiza răul și chiar vindeca. Orice legionar care și-a păstrat robustețea morală, trebuie să fie conștient de acest lucru. Nici un alt considerent nu poate prevala. Disciplina formală nu se poate invoca. - fiindcă ar fi un non sens - dacă ea servește în contra principiilor pe care trebuia să le promoveze. ***„Suntem cu toți pierduți*** - cum scria Căpitanul - ***atunci când închidem ochii la greșelile legionarilor pentru că ne sfărâmă linia de viață legionară, legile noastre în virtutea cărora trăim ca legionari în lume".*** (Circ. pag.34). Cu atât mai mult, când este vorba de infiltrații străine cu funcții de agenți provocatori. **„O mișcare niciodată nu moare din cauza dușmanilor din afară. Ea moare din cauza dușmanilor din lăuntru"** (P. L., pag.240).

Așadar, din toate cele spuse rezultă că prima noastră obligație este de a apăra această linie legionară, singura care poate conduce neamul românesc spre un destin mai înalt. Cine se ridică împotriva principiilor morale fixate de Căpitan - indiferent ce motive ar invoca - se ridică de fapt, împotriva posibilităților de ridicare a neamului românesc. Acesta trebuie combătut cu înverșunare. Dacă noi ne-am făcut un merit de a

combate pe incorecți din viața publică, cu atât mai vârtos nu-i putem tolera în mijlocul nostru. Să nu ne înșele eticheta de legionar cu care se maschează, căci ***numai faptele și trăirea legionară trebuie să conteze.*** S-ar putea deci, să fie mulți care își arogă titlul de legionar dar n-au nimic legionăresc în comportarea lor, după cum, dimpotrivă, sunt atâția oameni corecți și plini de virtuți care, deși nu spun că sunt legionari, totuși, sunt mai aproape de linia Căpitanului. Nu este suficient ca prin vorbe să pledezi pentru **„omul nou"** dacă prin activitatea de fiecare zi, cultivi și stimulezi cele mai dezgustătoare tare ale omului vechi.

Asemenea inconsecvențe făcute din inconștiență sau cu calcule ipocrite pot fi observate de orice legionar nealterat și cu atât mai mult de legionarii aromâni cărora îndelungata tradiție de luptă, le-a ascuțit simțul de a identifica pe incorecți. Și așa a fost: ori unde s-au găsit și fără a fi avut vreo legătură în prealabil, legionarii aromâni au reacționat identic față de devierile care se observau după moartea Căpitanului, de la linia legionară.

Cum era de așteptat, aceasta a atras ura tuturor agenților provocatori, a incorecților sau a criptostrăinilor infiltrați în Mișcare. Din aceste rânduri au pornit fel de fel de atacuri și insinuări în sensul că ramura noastră constitue o „primejdie pentru țară", că am fi „străini de neamul românesc" și alte atâtea inepții. Desigur, asemenea atacuri care arată cât de mare este pervertirea sufletească, ne-ar fi mâhnit și chiar descurajat dacă n-am fi știut că este opera elementelor dubioase lipsite de orice demnitate sau sentiment de răspundere. Astfel, ne-a fost dat și nouă să vedem ceea ce Căpitanul numește „mișelul din om". Dar ca și atunci, avem certitudinea că forțele sănătoase vor birui până la urmă, căci vor avea alături de ele tot ce este sănătos în neamul românesc.

Cât privește calificarea de „străini de neamul românesc", nu trebuie să ne mâhnească. Oare nu i s-a spus lui

Andrei Şaguna, lui Mihail Eminescu şi Căpitanului acelaşi lucru? Canalia politicianistă sau levantină este în toate timpurile aceiaşi. Dar aceasta nu i-a împiedicat pe aceşti mari români să continuie cu scrisul şi cu fapta, opera lor de înălţare a neamului românesc. Aşa este lupta mai ales când te încleştezi cu forţele întunericului care trăiesc numai din minciună.

De aceea, obligaţia de a merge pe drumul Căpitanului şi a apăra esenţa legionară, devine şi mai mare. Mişcarea trebuie ferită să alunece pe terenul pişicherismului care să o transforme apoi, într-o pepinieră de agenţi stipendiaţi ai spionajului internaţional. De asemenea trebuie ferită să se ambaleze în permanente agitaţii sterile şi negative aşa cum s-a întâmplat de la moartea Căpitanului. Orientarea ei într-un sens pozitiv şi creator, este o necesitate vitală. Fără acest sens şi fără o înaltă concepţie morală Mişcarea Legionară riscă să degenereze într-o adunătură de mediocri nepoliticieni. Un asemenea dezastru însă, avem datoria să-l împiedicăm căci ar arunca neamul românesc, după această deziluzie, într-un scepticism şi apatie dusă până la descompunere.

Cu binele dar şi cu energie deosebită, direct sau indirect, linia Căpitanului trebuie făcută să fie respectată de toţi aceia care vor să poarte numele sfânt de legionar. Şi în această direcţie de însănătoşire a Mişcării un rol de seamă revine legionarilor aromâni pe care Căpitanul i-a onorat cu toată încrederea. Vom avea ostilitatea criptostrăinilor dar şi simpatia tuturor românilor neaoşi şi corecţi. Numai în felul acesta se va asigura climatul ce trebuie să dea - cum spune Căpitanul - „un **om în care să fie dezvoltate până la maximum, toate posibilităţile de mărire omenească ce se află sădite de Dumnezeu în sângele neamului nostru**“ (P. L. pg.286).

Asigurând această bază sănătoasă, se poate păşi apoi mai departe în realizarea altor misiuni indicate de traiectoria destinului legionar.

V. MISIUNEA DE VIITOR

Este evident, ca misiunea elementului nostru nu se poate mărgini numai la o funcţiune de însănătoşire sau conservare a esenţei legionare. Aceasta - cum am spus - constituie o premiză sau mai bine zis o bază de plecare absolut indispensabilă. Adevărata misiune istorică trebuie să pornească de la perspectiva largă, aşa cum rezultă din sensul adânc al aderării aromâneşti la Mişcarea Legionară, ale cărui laturi le-am semnalat mai înainte. După cum se ştie, ramura noastră - mă refer la partea care este trezită la conştiinţa naţională - trăieşte intens, toate problemele naţionale româneşti. Având reflexele şi resorturile sufleteşti sănătoase, ea simte orice durere sau bucurie, în orice parte a organismului naţional s-ar produce. Tocmai această sensibilitate o predispune în mod deosebit, de a deveni un important factor de apropiere şi contopire sufletească, înlesnind astfel închegarea unui solid bloc naţional.

Pe de altă parte, concepţia sa de viaţă, străbătută de un înalt simţ moral, poate contribui în mod eficace, la înoirea şi însănătoşirea vieţii publice româneşti, punând astfel, capăt falsificării levantine de până acum.

De altfel, această necesitate de înoire morală este simţită adânc nu numai în România, dar şi în celelalte ţări din Peninsula Balcanică ale căror pături conducătoare, în general, sunt ofilite de nefastele influenţe bizantine – turceşti moştenite

din trecut. Elementul aromânesc răspândit în enclave pe întreg cuprinsul Peninsulei Balcanice, fortificat de credința legionară, poate deveni pionerul cel mai de seamă, pentru o viață sănătoasă și cu adevărat democratică, așa cum, pe o scară mai restrânsă, se practică în satele și orașele sale de la munte. Cu alte cuvinte, opera regeneratoare făcută până acum în mod spontan dar sporadic, va căpăta un sens mai unitar și organizat, pe scară mai întinsă. Concepția etico-eroica, izvorâtă din adâncurile sensibilității strămoșilor comuni Traco-Illyri, va oferi axa unei dezvoltări normale, tuturor acestor popoare înrudite, punând astfel capăt perturbărilor de până acum cauzate de influențe străine de proastă calitate, cu care sufletul autochton nu putea avea nici un fel de aderență. Prin cunoașterea întregului mediu balcanic în care trăiește răspândit, prin contribuția adusă pe toate tărâmurile pentru renașterea popoarelor conlocuitoare, prin abnegația și spiritul său de jertfă de care totdeauna a dat dovada, elementul aromânesc poate deveni un esențial factor de apropiere și concordie a tuturor popoarelor balcanice. Propovăduind, cu ardoarea lui caracteristică, respectul *„Drepturilor Omului“* așa cum în trecut a luptat pentru *„Cruce“* și libertatea tuturor, el poate contribui enorm la crearea climatului sufletesc în care să se închege, așa cum cer noile timpuri, acea *„Uniune a popoarelor balcanice“* pe care acum aproape două veacuri o preconiza marele vizionar aromân, Riga Fereu din Veleștinul Tessaliei.

Așadar, misiunea de viitor al elementului nostru, în cadrul Mișcării Legionare, este să devină:

1) Un depozitar fidel al credinței legionare

2) Un element de coeziune națională

3) Un suport moral pentru o democrație sănătoasă

4) Un stimulent pentru regăsirea și renașterea spirituală a tuturor popoarelor balcanice

5) Un factor politic de legătură pentru liniștea, pacea, prosperitatea și unitatea balcanică.

Numai pe un asemenea plan, se poate contribui mai bine la înălțarea întregului nostru neam - cum spune Căpitanul - „Din Pind și până dincolo de Nistru“. Și numai așa, se va valorifica în istorie neprețuita comoară spirituală a strămoșilor Traco-Illyri ai cărei depozitari [illegible] principali, suntem. Pentru legionarii aromâni, activitatea în acest cadru larg ar duce la unitatea noastră politică, punând astfel în desăvârșită concordanță și contopind cele două laturi principale ale preocupărilor noastre: Legiunea și Armânamea sub veșnica conducere a Căpitanului.

VI. PRINCIPII DE ACŢIUNE

Fără îndoială, o misiune de aşa de mare amploare, în cadrul unei Mişcări cum este Mişcarea Legionară, implică un întreg sistem de principii de acţiune care să asigure continuitatea într-un efort de luptă şi proces de transformare de lungă durată. În decursul acestor eforturi, se vor ivi poate momente care vor cere mai multă flexibilitate şi posibilităţi de adaptare. Dar acestea nu pot merge până la desfigurarea fondului. În esenţa lor principiile - cu deosebire cele de ordin moral - trebuiesc respectate, fiindcă numai prin ele se poate menţine conturată spiritualitatea noastră specifică. Mai mult, ca în oricare alt organism politic pe care îl cunoaştem, în Mişcarea Legionară metoda mijloacelor folosite validează sau infirmă însuşi scopul după cum aceste mijloace sunt morale sau imorale.

O formă mai adaptată la noile conjuncturi se va putea da actualelor principii, numai când tensiunea internaţională de astăzi, fluidă prin natura ei care constitue un episod, se va cristaliza într-o situaţie mai stabilă. Pentru această situaţie tranzitorie vor fi instrucţiuni speciale întrucât şi scopul este special şi imediat: eliberarea în primul rând a ţării de sub jugul comunismului eurasiatic. În această direcţie principiul călăuzitor este că trebuie făcut totul, pentru a se putea închega

acea solidaritate românească pe care, cu atâta înfrigurare, o aşteaptă orice român cinstit şi cu dragoste de ţară.

Pentru acţiunea legionară rămân, în esenţa lor, valabile toate principiile fixate de Căpitan în ***Cărticica Şefului de Cuib***, în ***Pentru Legionari*** şi în ***Manifeste şi Circulări.*** Legea disciplinei, legea muncii, legea tăcerii, legea educaţiei, a ajutorului reciproc, a onoarei etc., nu sunt legate de nici o conjunctură politică. Ele sunt indispensabile căci au valoare permanentă, oriunde se urmăreşte a se creea o societate echilibrată, sănătoasă şi constructivă. De asemenea cele 10 porunci legionare formulate de Căpitan, trebuie avute mereu în vedere pentru că ele constituie adevărata pavăză a fiinţei noastre legionare, mai ales în vremurile confuze pe care le trăim, când legăturile nu funcţionează totdeauna bine, iar agenţii provocatori încearcă să deruteze lumea legionară.

Desigur, vor fi şi unele necesităţi de adaptare spre care se poate păşi chiar de pe acum şi anume: îmbibarea tuturor acestor principii cu mai *mult spirit democratic. Trebuie ştersă orice formă care ar avea rezonanţă totalitară, cu supunerea oarbă şi necondiţionată ce ar sufoca bunul cel mai de preţ al omului:LIBERTATEA.*

Cât timp trăia Căpitanul, acest spirit sănătos şi democratic în adevăratul înţeles al cuvântului îl imprima el prin bunătatea, omenia şi felul său părintesc de comportare. După dispariţia lui însă, s-ar putea degenera - aşa cum s-a şi întâmplat - interpretând aceste principii cu „mentalitate cum spune Căpitanul - de tambur major" care încearcă „să se impună" făcând uz de „autoritarism" (P. L. pag.300).

O asemenea mentalitate deformată trebuie neapărat prevenită sau corectată, fiindcă ar da Mişcării un aspect cu totul anacronic, mai ales într-un moment când toată lumea este avidă de libertate. Şi nimeni alţii mai mult ca legionarii aromâni, ar putea aduce în Mişcare acel spirit democratic sănătos - bazat pe corectitudinea interioară - care, cum am

văzut în cursul acestei expuneri, rezultă din cea mai sănătoasă tradiție istorică. S-ar repeta - ca să dau un exemplu - pe plan politic - ceea ce mitropolitul Andrei Șaguna a aplicat pe plan religios, când a introdus în organizația bisericească concepția democratică, așa cum de veacuri se practică în comunele aromânești.

În ceea ce privește latura armânească care cuprinde pe toți aromânii, adică și pe cei ce nu sunt încadrați în Mișcarea Legionară și poate, chiar nu împărtășesc ideologia ei, principiile de acțiune, prin forța lucrurilor, trebuie să fie mai largi. Pentru a se putea adapta situațiilor specifice din fiecare țară balcanică, trebuie prevăzute cu mai multă flexibilitate. Ar fi greu, mai ales acum, de a se fixa toate aceste principii de acțiune. Totuși ținându-se seamă de trecutul istoric, de realitățile cadrului geo-politic, de actuala conjunctură politică, s-ar putea formula următoarele sfaturi valabile pentru oricare aromân:

1) În orice situație te-ai găsi, orientează-te prin prisma ta armânească. Nu-ți pierde niciodată poziția ta proprie.

2) Cunoaște-ți bine trecutul și locurile care te-au plămădit și care necontenit te adapă cu seva și duhul lor.

3) Nu uita că ești la tine acasă în orice parte a Peninsulei Balcanice te-ai găsi, căci aceasta ți-a fost leagănul din moși-strămoși.

4) Misiunea ta istorică este să împlinești și să valorifici comoara sufletească a strămoșilor tăi Traco-Illyri și să realizezi unitatea politică pe care ei n-au reușit să o înfăptuiască.

5) Gândește-te necontenit la „Vlahia Mare" care sub altă formă, trebuie să renască pentru a-ți putea păstra neștirbită

comoara sufletească moștenită și să o poți împărtăși tuturor celor de același sânge.

6) Fii mândru de sângele curat, generos și darnic care spumegă în vinele tale și păstrează-ți acest dar dumnezeesc cât mai nealterat.

7) Păstrează-ți sobrietatea și austeritatea care ți-au dat-o străbunii, căci numai ea te face stăpân pe tine însuți și îți deschide drumul spre propășire și înălțare.

8) Valorifică-ți talanții cu care te-a înzestrat Dumnezeu. Nu nesocoti niciunul.

9) Respectă pe bătrâni și ascultă sfaturile lor înțelepte mai mult decât pornirile tale, oricât de generoase ți s-ar părea ele.

10) Înmănunchează-ți pornirile rebele cu fașea disciplinei voluntare și fă o forță redutabilă din ele.

11) Dăruiește ceva din libertatea individuală pentru marea libertate colectivă a neamului tău.

12) Păstrează contactul cu ai tăi oriunde te-ai găsi și ajutați-vă la greu.

13) Fii prezent și activ pretutindeni și prin toate mijloacele potrivite, apără și promovează idealurile nației tale.

14) Fii corect cu toată lumea; războinic cu războinicii, diplomat cu diplomații, iar pe cei ce uneltesc împotriva ta și a neamului tău, fă-i să cadă în însăși groapa care ți-o sapă.

15) Contează sigur numai pe forța care singur știi să ți-o creezi.

16) Răspândește simpatie, respect, prestigiu, voie bună și fă-te necesar prin calitățile tale intrinseci.

17) Păstrează recunoștință adâncă pentru cei ce au făcut bine neamului tău și nu uita pe cei care i-au făcut rău. Răsplătește după merit. Nu rămâne dator.

18) Este bine să fii legat prin ideal și mai practic este dacă dublezi legătura și prin interes căci nu toți oamenii pot urca înălțimile.

19) Cheamă și ascultă vocea sângelui din orice colț al pământului ar veni ea, fie că este tare sau înăbușită de vitregia oamenilor.

20) Nu precupeți jertfa pentru idealul tău pe care n-ai precupețit-o pentru idealul altora. Servește-ți odată și neamul tău. Destul ai luptat pentru alții.

21) În orice țară te-ai găsi caută-ți pe ai tăi sau cei care se trag din sângele tău și leagă-te sufletește cu dragoste frățească de el.

22) Salvarea și biruința ta și a neamului tău să o vezi în primul rând în solidaritatea armânească.

23) Ajută să se ridice cei meritoși din neamul tău căci strălucirea lor înnobilează neamul din care faci parte și se răsfrânge și asupra ta.

24) ***Indiferent pe ce baricade te-ai afla, nu dușmăni pe cel de sângele tău, căci toți pot fi folositori neamului acolo unde se găsesc.***

25) Luptă pentru *„Drepturile Omului"*, pentru Libertate, Egalitate, Fraternitate, căci ele îți creează condițiile cele mai potrivite pentru a-ți valorifica calitățile.

26) Să ai incredere în viitorul neamului tău așa cum are poporul când spune: **„Nu te aspare ore Armâne, că nu cheri ne azi ne mâne"!**

VII. INVOCAREA MARTIRILOR NOŞTRI

Dar oricât de aprigă ar fi voinţa noastră de a lupta şi a învinge se va îndupleca până la urmă sub povara oboselei dacă nu va fi ancorată în trecutul de jertfă a neamului nostru şi nu-şi va primi noi forţe şi curaj din spiritul etern al martirilor noştri. Fără o astfel de legătură, vom fi nişte dezrădăcinaţi purtaţi încoace şi încolo, de vânturile tuturor conjuncturilor.

Este neapărat necesar deci, de a păstra - cum spune Căpitanul - contactul cu „sufletul neamului", adică, ca în asemenea momente de popasuri solemne, de a vedea, „neamul, cu morţii, cu tot trecutul lui; de a-i simţi toate clipele de mărire ca şi acelea ale înfrângerii, de a simţii cum clocoteşte viitorul" (P. L. pag.234). Din negura vremurilor strămoşii noştri au luptat pentru triumful binelui.

Nesfârşit este şirul eroilor şi martirilor noştri de Armatoli şi Căpitani de armatoli. În toate ţările balcanice - cum am văzut - ei au luptat şi jertfit pentru „cruce" şi pentru libertate pe care au răscumpărat-o cu sângele lor - (ei oameni care totdeauna au fost liberi) - pentru a o dărui celorlalte popoare creştine oprimate şi obidite.

Impresionant este şirul martirilor noştri care în timpul teroarei „antarţilor greci" de la 1905-1908 au murit pentru „limbă şi fară", mărturisindu-şi credinţa în neamul lor românesc. Numai comuna Verria are în această perioadă peste 100 de martiri. Şi acelaşi lucru se poate spune pentru alte zeci de comune armâneşti din Pind şi Macedonia.

Destinul a vrut ca şi generaţia noastră să fie învrednicită de a merge pe drumul jertfei pentru *„ţară şi Neam"*, pentru

idealuri înalte. În cursul celor două decenii, şirurile acestei generaţii au fost aproape decimate. Şi ar fi rămas pustie dacă în locul luptătorilor căzuţi, n-ar fi răsărit noi şi dârze vlăstare de luptători.

Aţi văzut din pomelnicul invocat la deschiderea şedinţei cât de mulţi sunt. Constituie o mândrie pentru noi faptul că, în comparaţie cu numărul nostru, procentul celor care s-au jertfit pentru *„Legiune şi Căpitan"* stă în loc de frunte.

Iată, din prima echipă de luptători şi-au găsit moartea de martir: Iancu Caranica, Doru Belimace, ştrangulaţi cu Căpitanul în duba de închisoare — ce coincidenţă în dubă s-au cunoscut - ale căror oseminte s-au amestecat în aceiaşi groapă comună, Sterie Ciumetti, Grigore Pihu. Au urmat apoi, rând, pe rând, legionari aromâni măcelăriţi în lagărele de la Râmnicu Sărat, Vaslui, Miercurea-Ciucului şi pe întreg cuprinsul ţării; legionarii căzuţi cu arma în mână la Constanţa, cei morţi în lagărul de la Buchenwald, cei seceraţi de plutoanele de execuţie greceşti, cei ucişi pe frontiere şi cei care au căzut şi cad cu arma în mână prin munţii Dobrogei în încleştare cu asupritorii. Spiritele lor, împreună cu acel al Căpitanului şi ale tuturor martirilor legionari, le-am invocat astăzi în ajutor şi le-am simţit printre noi. Şi tot aproape de noi am simţit astăzi - în această intimă comemorare armânească - pe camarazii noştri din lagărele şi închisorile din ţară sau din celelalte ţări balcanice. Şi, amintindu-ne de ei, am încercat o legitimă mândrie că oriunde se găsesc ei, păstrează, aşa cum totdeauna a fost în tradiţia luptătorilor aromâni, o ţinută de mare demnitate şi credinţă neclintită în biruinţă. Pretutindeni constituie pivotul de rezistenţă morală în această luptă comună. Încrederea noastră sporeşte când aflăm că în ţară sau în alte părţi unde armânamea este asuprită, ea formează un bloc de granit. Masivitatea ei impresionează şi polarizează. Pretutindeni rezistă şi se impune. Tenacitatea ei caracteristică va deschide, mai devreme sau mai târziu, drum sigur spre biruinţă.

La această solidaritate participă sufletește fără îndoială și cei răsleți de marea masă, în pribegie peste mări și țări. *Nedesmințitul instinct armânesc, cristalizat veacuri de-a rândul, în puritatea sângelui și a moravurilor, îi face să gândească și să simtă la fel. Sufletul morților noștri dragi, sufletul martirilor, ne ține pe toți strânși legați pe drumul aceluiași mare destin românesc.* Ei se roagă pentru noi și de la ei primim îndemnul și forța de a urca *„Muntele suferinței"* de a străbate *„Pădurea cu fiare sălbatice"*, de a trece prin Mlaștina deznădejdei", purtând nealterată în sufletele noastre, credința în *„învierea neamului românesc prin Legiune"*.

*

Ajuns la capătul acestei conferințe comemorative, mi-am pus întrebarea dacă cumva o misiune de proporțile celei schițate în cursul expunerii, pentru elementul aromânesc, n-ar depăși cu mult posibilitățile sale de realizare, dacă n-ar fi expresia unui vizionarism incorigibil, de care cu greu se poate sustrage sufletul unui luptător oricât de lucid ar fi el. Asta cu atât mai mult, cu cât elementul armânesc străbate astăzi cele mai întunecoase și mai primejdioase vremuri pentru existența lui națională.

Totuși, eu cred în această minune. După mine nu există situație disperată pentru un popor dacă (acel popor) are încă trează voința de a trăi și dacă are o elită de luptători care să încarneze această voință. Din orice situație, oricât de critică, se poate ieși dacă se gândește serios în acest sens. Este adevărat, că la atâtea calități noi aromânii avem și un mare defect; comparativ cu celelalte popoare conlocuitoare *suntem puțini.* Vicisitudinile istoriei, zelul nostru de a ne păstra cât mai liberi și mai curați ca rasă a făcut - după năvălirile barbare, să rămânem teferi numai pe înălțimi. Fizic și moral aici ne-am

conservat nealterați. *Pierderea de cantitate s-a compensat prin o mai riguroasă selecțiune în calitate.* Toți cercetătorii etnografi au recunoscut, în unanimitate, faptul. Prin forța împrejurărilor, funcțiunea elementului aromânesc a fost și va fi o funcțiune rezervată în general *elitelor,* indiferent ce formă de organizare ar căpăta societatea. Asta presupune varietate și pluralitate de calități și aptitudini care să se echilibreze reciproc, într-un tot armonic, chiar dacă ar avea tendințe ce par contradictorii. Așa se explică de ce în toate țările balcanice îi găsim pe aromâni atât în funcțiunea de năprasnici **revoluționari,** în prima perioadă de cucerire a puterii și **ponderați conducători,** creatori de state, în perioada succesivă, după triumful revoluției. Această îmbibare a calităților pentru ambele faze ale unei lupte politice, dă eforturilor un sens pozitiv și creator.

Cu satisfacție trebuie să remarcăm că de asemenea calități nu s-au dovedit lipsite nici actualele generații. Cu ocazia scurtei guvernări legionare s-a observat că în orice post au fost puși luptătorii noștri, așa de dârji în prima fază a luptei, au dovedit pondere și un sentiment de mare răspundere care înlătură pripeala, abuzul de putere și excesele ce caracterizează, în general, pe oamenii nepregătiți și dezechilibrați. Rezistența la beția puterii a fost proba cea mai strălucită pentru maturitatea lor politică.

Așadar, ținând seamă de faptele trecutului, se poate afirma că misiunea schițată pentru aromâni, în cadrul acestei expuneri, nu pornește dintr-un vizionarism incorigibil. Asta însă, nu înseamnă că o asemenea misiune s-ar putea realiza fără eforturi considerabile, stăruitoare și mai ales coordonate.

Și aici se pune iar problema individualismului nostru exagerat. Evoluția politică, economică și socială, cer organizație și unitate cât mai mari. Pentru aceasta însă se cere existența disciplinei și chiar a unui pronunțat spirit gregar. Viitorul pare că este tocmai al popoarelor care sunt pătrunse de

un asemenea spirit al aglomerațiunii, atât de diferit ca esența de spiritul solidarității noastre. Numai în cadrul maselor gregare poate fecunda individualismul. Şi de aici purcede întreg tragismul nostru istoric. Puternicele individualități armânești care au însuflețit de multe ori masele amorfe ale popoarelor conlocuitoare, au terminat prin a fi înghițite de ele. Această deficiență a noastră care rezultă tocmai dintr-o mare calitate, trebuie avută mereu în vedere. Prin educație stăruitoare ea trebuie,cât mai mult posibil, corectată.

Trăim vremuri grele și de mare răspântie. Se pune în discuție însăși existența noastră ca neam. Să nu uităm că generația noastră constitue o verigă de la o mare cotitură istorică. Tensiunea între trecut și viitor este enormă. Să facem prin voința noastră oțelită, ca această verigă să reziste tuturor tensiunilor, oricât de exasperate ar fi ele. Numai așa vom putea asigura continuitatea națională și împlinirea idealurilor noastre.

După acest scurt popas, la trei decenii de luptă, în care am îngropat anii tinereții noastre, vom porni iar înainte. Cine știe câți din noi vor ajunge la popasul următor. Urcușul este greu, loviturile dușmane curg din toate părțile. Dar avem certitudinea că *„Fara noastră"* va da mereu *„gioni cu aname"* să ducă *„Flambura Armânească"* pe înălțimi tot mai mari.

STERIE CIUMETTI

(În viziunea comandantului legionar al Bunei Vestiri - Ilie Gârneață)

Sigur va fi cazul să se scrie mai mult și mai amănunțit despre marea jertfă a lui Sterie Ciumetti, însoțitorul devotat și credincios al Căpitanului din 1933. Ultimul nostru buletin nu poate cuprinde un articol pe larg în acest sens, de aceea mă voi mărgini să consemnez câteva date spre memoria camarazilor din exil, folosind prilejul comemorării întâlnirii Căpitanului cu un grup de tineri macedoneni în duba care îl ducea pentru a doua oară la închisoarea Văcărești. Întâlnirea aceasta care a pecetluit intrarea tineretului macedonean în Mișcare, și care a dat prilej Căpitanului să scrie rândurile elogioase de mai sus, este foarte importantă pentru Mișcarea noastră. Sterie Ciumetti *„prin tragica sa moarte și chinuire, cel mai mare martir al Mișcării Legionare"*, cum foarte îndreptățit îl numește Căpitanul în rândurile sale, vădește prin jertfa sa această importanță. Au fost înainte și după asasinarea lui Sterie Ciumetti mii de legionari în condițiile și formele știute de noi toți. Cazul camaradului nostru Ciumetti este însă unic și foarte important pentru întreaga istorie a Mișcării noastre.

Comemorând împlinirea a 30 de ani de la întâlnirea Căpitanului cu macedonenii,consemnez aceste date personale:

Era în seara de 9 spre 10 decembrie 1933. Un telefon de la București m-a trezit din somn la ora 1^{00} noaptea. La capătul firului telefonic vocea caldă dar hotărâtă a lui Sterie

Ciumetti mă anunţa că guvernul Duca a desfiinţat Mişcarea, că poliţia va veni să mă aresteze şi că e ordin să rezistăm samavolniciei. Aici conversaţia s-a întrerupt. Venise poliţia să-l aresteze şi pe el, care rămăsese la datorie pe poziţie până în ultimul moment. Faptul a fost confirmat mai târziu, când am aflat că a fost arestat şi schingiuit să spună unde se află Căpitanul. El era singurul care ştia unde se afla atunci Căpitanul. După ore lungi de chinuri şi barbare schingiuiri, poliţia bucureşteană, furioasă că nu poate scoate de la el informaţiile dorite, l-a asasinat aruncându-l într-un lac din jurul Capitalei.

Conştient de primejdia în care se găsea Căpitanul, Sterie Ciumetti a preferat să moară el decât să lase să fie omorât Căpitanul. Jertfei lui Sterie Ciumetti i se datorează faptul că şeful Legiunii a putut să trăiască, să perfecţioneze Mişcarea şi să-şi scrie gândurile, care constitue azi cea mai luminoasă doctrină politică a vremurilor noastre şi acelora ce vor veni după noi.

Au fost nenumărate jertfele legionare, strălucind prin eroism şi credinţă, unele au ajuns culmi de neîntrecut, dar judecând şi acum la 27 de ani de la săvârşirea ei, jertfa lui Ciumetti rămâne cea mai supremă abnegaţie legionară a oferit Căpitanului prilejul să se afirme încă 5 ani, cei potrivnici din viaţa lui. Murind ca să-şi salveze şeful, Ciumetti a salvat Legiunea şi i-a dat posibilitatea să intre în istorie cu doctrina şi realizările ei nemuritoare. Amintind acest lucru, nu găsesc destule cuvinte să preamăresc memoria umilului şi credinciosului soldat al Legiunii.

De aceea, Camarazi, când citiţi aceste rânduri, gândiţi-vă un minut la marea jertfă a lui Sterie Ciumetti şi întrebaţi-vă ce faceţi voi şi noi cu toţii ca să creştem opera Căpitanului sau măcar s-o salvăm de deformările impostorilor şi de atacurile mişeilor.

I G

JERTFA FRAŢILOR DE CRUCE ADAMICU, GEAGEA, ANAGNOSTU

Iancu Adamicu (*) student şi şef de grup în «Frăţiile de Cruce», originar din Veriia (Macedonia Grecească), Gh. Geagea, elev de liceu şi Armatol originar din acelaşi oraş de martiri şi Nicolae Anagnostu, elev de liceu şi Armatol din Breaza falnicului Pind, au fost executaţi într-o închisoare grecească, pe data de 21-XI-1947.

După doi ani şi mai bine de sadică chinuire în celulele morţii, *"naţionaliştii greci"* au crezut că într-un moment când ţara lor este zguduită şi profund răvăşită de anarhia panslavo-comunistă, n-au altceva de făcut decât să omoare pe tinerii naţionalişti aromâni care revendicau dreptul legitim de a se ruga şi instrui în limba maternă. S-ar putea repeta cuvintele Căpitanului spuse în toiul prigoanei din 1938, acum zece ani: ***„Bine frate naţionalist, tocmai pe mine te-ai găsit să mă omori!"***

Această nedreaptă şi oribilă faptă pornită din mentalitatea unui şovinism întunecat şi dintr-o miopie politică fără seamăn, tinde să zădărnicească orice încercare de apropiere cu poporul nostru, într-un moment când această apropiere era mai mult ca oricând necesară. Parcă a fost făcută înadins ca să dea legitimitate agitaţiilor care frământă, în

(*) În rândurile scrise înainte de execuţie Iancu Adamicu a învins fierbintea lui dorinţă de a fi înmormântat pe pământul său natal şi a cerut ca osemintele lui să fie aduse în ţară şi înmormântate alături de ceilalţi camarazi morţi pentru credinţa legionară.

numele idealului de libertate, această nefericită ţară. Ura grecească a sufocat orice raţiune. Ea a consternat întreaga populaţie românească din Balcani. Ecoul durerilor de acolo străpunge şi sângerează inimile noastre.

La miile de martiri pe care i-a dat această oropsită de soartă dar dârză spiţă românească pentru păstrarea fiinţei sale etnice, se adaugă alte trei noi vlăstare, mândri feciori de la munte, adăpaţi şi crescuţi în credinţa fără de prihană a Căpitanului.

Singura mângâiere pe care o avem în această imensă durere, este ţinuta legionară senină şi demnă pe care au avut-o camarazii noştri, în tot timpul acestor doi ani şi mai bine, când condamnaţi la pedeapsa capitală, aripile reci ale morţii au fâlfâit neîncetat deasupra capetelor lor de arhangheli.

Nici un compromis, nici o tranzacţie de conştiinţă, nici o renegare de credinţă. Şi-au apărat convingerile şi luându-şi toate răspunderile au privit cu seninătate pe călăi drept în ochi, aşa cum au ştiut să facă totodată *"adevăraţii"* legionari. Au preferat o moarte de martiri care înseamnă viaţă veşnică decât o existenţă târâtă mizerabil prin compromisuri care înseamnă moarte veşnică.

Impresionantul lor preţ de moarte aminteşte pe strămoşii *"nemuritori"* traci, pe vitejii Armatoli şi Căpitani de Armatoli, care acum un veac şi ceva au dat libertatea Greciei ce astăzi le asasinează nepoţii.

Jertfa lor să ne lumineze drumul şi să ne oţelească voinţa pentru biruinţa binelui şi adevărului creştin aşa cum l-a consfinţit jertfa lui Moţa şi a fratelui său Marin pe câmpiile Spaniei, când *"se trăgea cu mitraliera în obrazul lui Iisus"*. În orele noastre de rugăciune şi reculegere când ne rugăm lui Dumnezeu şi invocăm sufletul Căpitanului şi a celorlalţi martiri legionari să chemăm şi sufletele acestor tineri martiri căci au fost mari, viteze şi fără de prihană.

Dea Domnul ca jertfa lor să nu fie zadarnică.

Rândul I, de la stânga la dreapta:
G. Ghiţea, C. Papanace, Căpitanul, Gr. Pihu
Rândul II: *Iancu Caranica, St. Mamali, A. Ciumetti*

(n.n) – Elementul macedo-român, prin ataşamentul puternic şi de durată la valorile Mişcării Legionare în care se regăsise şi prin elanul lui vital, acest debit iniţal de forţă, dar al creatorului; care va sta la bază, va insufla un stil de luptă mai dinamic, promovând, cu perseverenţă şi statornicie, elanul eroic al dăruirii.

Într-o lucrare recent reeditată, consacrată unor personalităţi dominante în cadrul Legiunii, intitulată „EVOCĂRI", de Constantin Papanace, Editura Buna Vestire, 1977, se evocă şi unele personalităţi din rândurile macedo-românilor.

Astfel, este prezentată personalitatea dinamică a lui Iancu Caranica – Nicadorul –, a lui Sterie Ciumetti, credincios până la moarte, Doru Belimace, figură serafică, şi Grigore Pihu, un aprig luptător sub steagul Legiunii, episoade zguduitoare, din vremi scăldată în sânge.

Totuşi pentru a arăta dimensiunea şi ponderea jertfelor legionarilor aromâni asasinaţi de poliţia dictaturii politicianiste sau, căzuţi în lupta de rezistenţă naţională, publicăm lista cu numele legionarilor căzuţi până în anul 1950, întocmită de Constantin Papanace şi publicată în revista „Orientări".

Lista este incompletă din cauză că lipsesc multe nume ale acelora care au murit:

1. Iancu Caranica (licenţiat) Comandant al Bunei Vestiri ştrangulat cu Căpitanul în dubă la 29 nov. 1938;
2. Doru Belimace (licenţiat) Cdt. Al Bunei Vestiri strangulat cu Căpitanul în dubă la 29 nov. 1938;
3. Sterie Ciumetti (licenţiat) Cdt. Leg. asasinat de poliţie la 30 decembrie 1933;
4. Grigore Pihu (licenţiat) Cdt. Leg. asasinat în spitalul de la Braşov la 21 sept. 1939;
5. Sima Simulescu (profesor) Cdt. Leg. Asasinat în închisoarea R. Sărat la 21 septembrie 1939;
6. Paul Craja (medic) Preşedintele Societăţii Mediciniştilor R. Sărat – 21 sept. 1939;
7. Spiru Popescu (student) Cdt. Leg. Ajutor, asasinat în lagărul Vaslui – 21 sept. 1939;
8. Spiru Bujgoli (student) Cdt. Leg. Ajutor, asasinat în lagărul de la Vaslui – 21 sept. 1939;
9. Polisperhon Şupila (student) Legionar, asasinat în lagărul de la Vaslui – 21 sept. 1939;
10. Mircea Goga (student) Preşedintele Uniunii Asoc. Acad, Comerciale – 21 sept. 1939;
11. Chiriac Carataşu (student) Legionar - lagărul Vaslui, 21 sept. 1939;
12. Stavri Şola (student) Legionar–lagărul Vaslui–21 sept. 1939;
13. Enache Caranica (licenţiat) asasinat de poliţie la Sf. Gheorghe – 21 sept. 1939;
14. Chita Popescu (ţăran) Leg. Crucea Albă asasinat în jud. Caliacra – 21 sept. 1939;

15. Petre Caranica (student) Leg. Crucea Albă asasinat în jud. Caliacra - 21 sept. 1939;
16. Hristu Cavachi (student) Leg. Crucea Albă, asasinat în jud. Caliacra – 21 sept. 1939;
17. Nisa Memu (ţăran) Leg. Crucea Albă, asasinat în jud. Durostor – 21 sept. 1939;
18. Cola Nastu (ţăran) Leg. Crucea Albă, asasinat în jud. Durostor – 21 sept. 1939;
19. Costa Manganiţa (ţăran) Leg. Crucea Albă, asasinat în jud. Durostor – 21 sept. 1939;
20. Ovidiu Issaia (fotograf) asasinat în Echipa Miti Dumitrescu jud. Prahova;
21. Hristu Giacu (elev) asasinat în jud. Turnu-Severin;
22. Gheorghevici „ „ 21 sept. 1939;
23. Nicu Chiriazi (funcţionar) asasinat la Constanţa 21 sept.'39;
24. Ilie Cavachi (student)căzut în lupta de la Constanţa–3 sept. '40
25. Hristu Caporali (agricultor) „ „ „ „ „
26. Vanghele Petraşincu (director de Bancă) căzut la 21 ian. 1941
27. Tache Lega (mare industriaş) „ „ „ „ „
28. Peppa Cornetti (studentă) „ „ „ „ „
29. Gula Papanace ((absolvent al Facultăţii de Litere – Filozofie şi Drept) mort în bombardamentul de la Buchenwald–24 august '41
30. Iancu Adamicu (student) Şef de grup; Fraţii de Cruce executat de greci în închisoare la Atena – 21 nov. 1947;
31. George Geagea (elev) asasinat de greci în închisoarea de la Atena 21 nov. 1947;
32. Anagnostu Nicolae (elev) „ „ „ „
33. Gogu Puiu (agricultor) căzut în lupta de rezistenţă din ţară-'49;
34. N. Pariza (elev) „ „ „ „ „ „
35. Fottu G. (agricultor) „ „ „ „ „ „
36. Damaşiari Dimciu (agricultor) „ „ „ „ „
37. N. Caramiciu (student) asasinat de Jugoslavi.
38. Toţi aromânii căzuţi în ţară în lupta de rezistenţă din Dobrogea şi Banat a căror nume nu ne-au parvenit exact.
39. Apostolescu (student) mort în urma schingiuirilor–jud. Durostor

40. Olimpia Zeana (studentă) moartă în urma bolii căpătată - Caliacra;

41. Ahile Culețu (agricultor) mort în urma schingiuirilor jud. Durostor;

42. Socrate Ghițea (agricultor) „ „ „ „

43. Caloir Constantin (elev) din Perivole mort în luptă la Scupelos, mai 1944;

44. Simu Panait (comerciant) din Verria asasinat la Verria-sept. '44;

45. Petru Simu (comerciant) asasinat de comuniști în Macedonia – 2 nov. '44;

46. Apostol Simu „ căzut la Verria în sept. 1944;

47. Vasile Varlam „ din Zmixi – căzut în luptă-mai '44;

48. Anton Hașura (cărvănar) din Verria – căzut în luptă 1944;

49. Anton Caramitru – „ „ „ „ martie 1944;

50. Vazura – tată (comerciant) Cutufleani – executat în iunie 1943;

51. „ – fiu (elev) „ „ „

52. Nicolae Pispa (muncitor)–Breaza– executat Ianina, nov. 1943;

53. Emil Popescu - învățător – Verria – executat în sept. 1944;

54. Elena Popescu – soție - învățătoare „ „

55. Gh. Gheorghiți (elevă) Vodena, executată la Calabaca–iulie '43;

56. Nicolae Ghiezu (elev)–din Perivoli, executat la Grebena–ian. '42;

57. Araia Sotir – mort în închisoare grecească;

58. Apostol (comerciant) – Vatra Dornei – executat – 1948;

59. Ciunga Vasile – mort în închisoare grecească;

60. Arău Gioga (țăran)–Com. Panduru–executat de comuniști– '48;

61. Beca „ - Constanța, executat după proces– 1950;

62. Fundulea (țăran) ucis în luptă la Bașchioi - 1949;

63. Fundulea Nic. „ Constanța – executat după proces – 1952;

64. Ghiurveana „ „ „ „ „

65. Grasu „ „ „ „ „ -1950;

66. Hașiotu „ „ „ „ „

67. Sterie Hapa „ „ „ „ „

68. Puiu Gogu – Căzut în luptă la Cobadin – 1950;

69. Ion Puiu –frate (cu precedentul) ucis de comuniști în închisoare;

70. Gh. Pulpă - Sarighiol – ucis noaptea lângă casă 1949;

71. Pepi – ucis în închisoare de comuniști – 1949;

Legionarii macedoneni ridicați în 1950 de la închisoarea Aiud și Gherla și executați rând pe rând în diferite localități.

S-au jertfit martirii noștri pentru a creea primele începuturi ale unei elite de cruciați în slujba neamului și a lui Dumnezeu.

Numai cu asemenea elite, pătrunse de spiritul creștin, elite de arhangheli, se pot birui în mod definitiv „ostile Satanei".

Sub acest aspect, martirii noștri sunt adevărați vestitori ai lumii noi, care va răsări după cumplitele furtuni din zilele noastre.

Spiritul lor de jertfă să ne călăuzească în aceste timpuri întunecate, când ispitele pândesc și rânjesc pe la toate răspântiile.

Iancu Caranica şi Constantin Papanace citind ziarul Cuvântul - 1929

CU IANCU CARANICA - NICADORUL- PE LA OAMENII POLITICI

Iată, la această a XIII-a aniversare a asasinării Căpitanului, Nicadorilor şi Decemvirilor, m-am gândit să evoc câteva episoade în legătură cu activitatea din viaţa studenţească a unuia dintre Nicadori.

Iancu Caranica, ca şi Sterie Ciumetti, mi-era rudă şi compatriot. Eram cam de aceeaşi vârstă. Ne-am născut şi copilărit la Verria, acel oraş străvechi trac din inima Macedoniei, în anii de la începutul acestui veac când bântuia cu mai multă furie teroarea *„antarţilor"* (comitagii) greci. Am studiat la aceleaşi şcoli şi ne-am împărtăşit de la aceleaşi idealuri.

A fost atât de împletită viaţa noastră încât numai o redare pe larg a acestei vieţi de *„luptă şi prigoană"* (+), ar putea da o imagine a zbuciumului, gândurilor şi sentimentelor care ne-au frământat. Acum, mă voi mărgini să redau câteva amintiri în legătură cu audienţele avute în problema coloniştilor din Cadrilater, ca reprezentanţi ai studenţimii macedo-române, pe la unii fruntaşi ai vieţii publice româneşti.

a) LA I. G. DUCA

Prima audienţă mai importantă am avut-o la I. G. Duca, pe când era ministru de Interne (+). Ca subsecretari de stat la acelaşi minister erau pe atunci Guţă Tătărescu şi Richard Franasovici. Obiectul audienţei, anunţată prin şeful său de

cabinet, îl forma cererea ca Ministerul de Interne să dea aviz favorabil pentru intrarea în ţară a vreo două sute de familii aromâneşti, care de mai multe săptămâni aşteptau pe cheiurile portului Salonic autorizaţia de îmbarcare. Telegrame disperate se primeau zilnic de la aceşti oameni. Dacă mizeria în care zi de zi se afundau tot mai mult ar fi putut-o îndura, nu puteau suporta, în schimb, privirile batjocoritoare ale grecilor care începuseră să facă şi aluzii răutăcioase la *„solicitudinea ţării-mume“.* Această ruşine ne ardea obrazul tuturor. Faptul neautorizării intrării în ţară ni se părea cu atât mai inexplicabil cu cât cele 1500 de loturi de colonizare în Cadrilater, aprobate cu câţiva ani în urmă, la insistenţele lui Alecu Constantinescu, pe atunci ministru al agriculturii, nu erau încă completate.

Aşteptam să ne vină rândul la audienţă. Timpul însă trecea şi speranţele noastre se subţiau în aceeaşi măsură în care noi veniţi - probabil partizani sau oameni cu influenţă - erau introduşi la domnul ministru. Desigur, situaţia nu era deloc plăcută. Dar ne găseam consolarea - se înţelege, nu prea reconfortantă - în faptul că şi alţi necăjiţi aşteptau ca noi.

Era aproape de orele 13, când la uşă a apărut I. G. Duca. A venit în mijlocul solicitanţilor, acordând astfel un fel de audienţă colectivă. Toată lumea s-a ridicat în picioare şi Duca, vioi ca un fluture, se oprea foarte afabil pe la fiecare să-i afle păsurile. Ţinuta lui era familiară. Avea obiceiul să pună mâna pe umărul solicitantului, chiar dacă nu-l cunoştea. Atunci am avut pentru prima dată ocazia să-l văd de aproape pe I. G. Duca. Un om de statură mijlocie, cu mişcări elegante,

(+) Acesta va fi titlul unei cărţi care va apărea când împrejurările vor permite. Pentru moment, ar putea servi ca un cadru schematic amintirilor redate a acestui volum în legătură cu „ viaţa zbuciumată a lui G. Pihu“.

(+) Din cauză că n-am la îndemână însemnările mele şi nici alte date ajutătoare, nu pot preciza data exactă a evenimentelor la care mă refer în aceste amintiri.

accelerate de oarecare nervozitate, cu faţa albă şi fină, care se înroşea la fiecare contact (dovada unei neobişnuite emotivităţi), cu mustăcioara “pe oală“, priviri inteligente, răsfrânte de sticla ochelarilor, cu fruntea mare, dar neobişnuit de teşită, al cărei contur se pierdea într-o chelie timpurie, adumbrită doar de câteva şuviţe mătăsoase. La prima vedere, părea un om simpatic.

Când ajunse în faţa noastră, şeful de cabinet îi spune: *„aceştia sunt delegaţii studenţilor macedoneni“.* Duca deveni mai roşu ca de obicei, deveni purpuriu. Poate-şi aminti de un memoriu, pe care-l primise cu câţiva ani înainte, pe când era ministru de externe, din partea Societăţii Studenţilor macedo-români în legătură cu arestarea unor fruntaşi aromâni în Grecia. În acel memoriu se releva contrastul ce există între politică vigilentă şi plină de solicititudine dusă de predecesorul său Tache Ionescu pentru apărarea românilor de peste hotare şi actuala politică. I. G. Duca, fire foarte sensibilă, simţise unele aluzii în legătură cu originea lui, şi se plânsese profesorului Iuliu Valaori pentru *„insolenţa memoriului“.* Dar poate a mai fost şi altceva: Duca ştia că s-a aflat în cercurile macedonene de opoziţia, pe care a făcut-o, în Consiliul de Miniştri, când Alecu Constantinescu a propus să fie colonizate în Cadrilater şi dintre acei români din Macedonia, a căror situaţie a devenit extrem de precară în urma venirii refugiaţilor greci din Asia Mică. Totuşi, revenit după prima impresie, Duca se arătă amabil. Ne puse şi nouă mâna pe umeri şi ne întrebă ce dorim. Am arătat situaţia familiilor de pe cheiurile Salonicului, care de săptămâni aşteptau autorizaţia să intre în ţară şi l-am rugat să dispună de urgenţă măsurile cuvenite. *„Dragii mei* - ne-a spus Duca - *am mai auzit de această chestiune. Vă rog să vă adresaţi dlui ministru Franasovici, care are însărcinarea să se ocupe de problema colonizărilor“.* Am încercat noi să mai spunem ceva dar dl ministru se şi îndreptase grăbit spre alţi solicitanţi. Am rămas cam plouaţi. Ce facem?, ne-am întrebat

cu Iancu. După câte știam noi, Franasovici nu era ostil aducerii de coloniști macedoneni în Cadrilater. Era șeful organizației liberale din Durostor și stătea în raporturi de prietenie cu mulți aromâni. Totuși, după insuccesul pe care l-am avut la Duca, numele lui cu rezonanță slavă nu ne-a inspirat încredere. Duca putea rezolva pe loc chestiunea. Dacă n-a făcut-o înseamnă că nici Franasovici, subalternul său, nu o va putea rezolva. De altfel, cred că Franasovici fusese solicitat și de alții în această chestiune. I-am spus lui Iancu: *„În loc să mergem la subalternul lui Duca, mai bine am face dacă am merge la șeful lui: să ne adresăm direct lui Ionel Brătianu"*,- *„să nu pierdem vremea* - spune Iancu - *chiar acum!"* Și am plecat grăbiți spre locuința primului ministru, care pe atunci era în apropierea bisericei Amzei.

b) LA IONEL BRĂTIANU

Pe o stradă puțin frecventată, ca o oază de liniște în viața trepidantă a Capitalei, era casa lui Ionel Brătianu făcută într-un stil românesc, care aducea a mănăstire și conac de moșie. La intrarea în curte stătea un sergent. I-am spus că suntem o delegație de studenți macedoneni și că dorim să vorbim cu domnul prim ministru pentru o chestiune foarte *urgentă*.

„Nu se poate, domnilor studenți, - ne-a răspuns sergentul - *dl prim ministru nu primește aici, acasă, și mai ales la această oră"*. Într-adevăr, trecuse de ora două. Din răspunsul sergentului însă, am dedus că Ionel Brătianu este acasă. Acum gândul nostru a fost să facem în așa fel încât să atragem atenția celor din casă.

„Chestiunea - i-a spus Iancu - *este atât de urgentă încât noi suntem siliți să mergem la secretarul dlui prim-ministru și fără voia ta, iar tu poți să faci ce crezi"*... Și Iancu a intrat în curte îndreptându-se spre intrarea casei. Bietul sergent era încurcat. Nu știa ce să facă. Se vede că pentru prima dată a

avut de-a face cu asemenea musafiri nepoftiți.... Și nu avea consemne cum să procedeze în asemenea cazuri. S-a luat după Iancu și-a spus cuiva de acolo să anunțe pe dl Fotino.

„Am pus-o de mămăligă", mi-am zis în gând, și aici ne împiedicăm tot de ei! Îl credeam pe Fotino că este grec. E adevărat că la aromâni se găsește frecvent numele de Foti. Ultima silabă însă îi dădea o rezonanță grecească...

Se vede că ciorovăiala avută cu sergentul a dat alarma pe care o urmăream. Căci n-a trecut mult și dl Fotino, care pe atunci mi se pare îndeplinea funcția de secretar particular al lui Ionel Brătianu, a venit în întâmpinarea lui Iancu să afle ce dorim. M-am dus și eu într-acolo. Părea puțin alarmat. Totuși, ni s-a adresat cu ton politicos: „Domnilor, doresc să știu ce problemă atât de urgentă aveți pentru a insista să veniți la o oră atât de nepotrivită". I-am expus cazul cu familiile care de săptămâni de zile așteaptă autorizația să intre în țară și am subliniat cât de mult suferă prestigiul României cu acest spectacol dat în fața străinilor. Am adăugat apoi că venisem de la audiența dlui ministru Duca, unde n-am obținut nici un rezultat. Domina-sa ne-a îndreptat să ne adresăm dlui Franasovici. Noi am avut impresia că problema autorizării coloniștilor macedoneni este considerată ca o problemă gingașă și ocolită ca atare de către aceia care nu vor să-și ia răspunderea. De aceea, am crezut necesar să ne adresăm direct dlui prim ministru spre a-i solicita o intervenție urgentă pentru a pune capăt urâtului spectacol de la Salonic.

Domnul Fotino și-a luat notă și ne-a promis că, dacă va fi cu putință, va sesiza chiar acum pe dl prim ministru. La sfârșit a adăugat, surâzând, să avem toată încrederea, că și bunicii lui sunt de origine aromânească, fiind veniți - mi se pare - din Vlaho-Clisura sau Neveasca. Ne-a rugat să așteptăm ca să ne comunice rezultatul. După un timp nu prea lung, a venit și ne-a comunicat că problema a fost soluționată. Domnul prim ministru personal a dat dispozițiile necesare. Un vapor -

mi se pare „Iaşi“ - care se află într-unul din porturile Levantului îşi va schimba ruta şi va trece pe la Salonic să îmbarce pe colonişti.

Pe când Fotino ne comunica acest rezultat, am văzut apărând la o uşă de mai la fund impunătoarea figură a lui Ionel Brătianu. Părul cenuşiu, mustaţa zburlită, ciocul şi trăsăturile sale autoritare aminteau ceva a un portret al lui Richelieu. L-am salutat respectos şi el ne-a răspuns dând din cap. Apoi s-a îndreptat spre fundul coridorului. Am mulţumit dlui Fotino şi-am plecat satisfăcuţi de rezultat. *„Bate şi ţi se va deschide!“*, spunea satisfăcut Iancu. Ne-a impresionat promtitudinea cu care Ionel Brătianu a sesizat şi soluţionat problema. Atribuiam acest lucru avantajului eredităţii în politica militantă, care face ca problemele să fie privite printr-o prismă naţională superioară, peste contingentele mărunte, în care se pierd de obicei cei fără tradiţie. Şi admiram ţinuta impunătoare. Dar faptul că a fost atât de distant ne cam irita sensibilitatea noastră, prin tradiţie democratică. Dar în cele din urmă rezultatul conta. Ce am câştigat noi dacă Duca a fost afabil şi ne-a pus familiar mâna pe umăr, dar s-a ţinut distant de durerile care ne duseseră la el? În aceste două atitudini opuse , ca doi poli, nu vedeam numai o chestie de temperament ci şi sensul de superficializare pe care îl lua viaţa noastră publică invadată de ariviştii de după război.

c) LA ALEXANDRU VAIDA

Venirea Naţional-Ţărăniştilor la putere a trezit mari speranţe şi la românii de peste hotare. Credeam, că vom găsi o mare înţelegere la fruntaşii politici ardeleni. Suferinţele lor, îndurate sub stăpâniri străine,erau încă vii. Şi apoi, gândeam noi, ei vor avea prilejul să-şi arate în mod particular recunoştinţa faţă de ramura românească ce le-a dat pe Şaguna, Mocioneştii, Gojdu şi alţi atâţia binefăcători, într-un moment când această ramură se găseşte la greu.

Deziluziile însă n-au întârziat să vie. Resorturile vieţii publice româneşti erau altele decât cele pe care noi, în idealismul nostru tineresc, le presupuneam. ***Preocupările electorale începeau să eclipseze totul.*** Şi nici cei mai dârji luptători ardeleni n-au putut să se menţină totdeauna deasupra acestor meschine preocupări. N-a fost tocmai Octavian Goga, poetul *„pătimirii noastre“*, care ne-a dat ca amintire prima noastră închisoare în ţara mumă?

Cu Partidul Naţional-Ţărănesc, însă problema se agrava prin două noi circumstanţe. Un membru al acestui partid, Costică Anghelescu, acţionarul principal al Băncii Urbane, de ***origine bulgar,*** avea o mare influenţă tocmai asupra fruntaşilor ardeleni. Pe lângă "chestiuni de principii“, el avea şi interes direct să zădărnicească colonizarea în Cadrilater, unde era şef de judeţ dat fiind că suportul său electoral îl oferea populaţia bulgară. Faptul că unii dintre fruntaşii aromâni făceau politică liberală, şi înlesnea încercarea de a prezenta problema naţională a colonizării drept o problemă creată din calcule de partid. Ne revenea nouă tineretului, care nu făceam nici un fel de politică de partid, să risipim toate aceste meschinării şi să punem în adevărata ei lumină cauza dreaptă a coloniştilor.

Cu asemenea necazuri ne-am prezentat într-o zi la Alexandru Vaida, pe când era ministru de interne. De *„leul Ardealului“* auzisem lucruri frumoase încă de pe timpul când eram elevi în Macedonia. Şi cunoşteam figura din almanahurile care ne veneau pe acolo. Declaraţia lui făcută, în parlamentul maghiar, a stârnit multă admiraţie şi entuziasm pe la noi, în Macedonia. Eram dornici să-l vedem de aproape şi să vorbim cu el. Ne-am prezentat împreună cu Iancu la şeful său de cabinet care pe atunci era Tăzlăuanu, zis pe drept cuvânt, şi „Aghiuţă“.

Iancu îl cunoştea.

Obiectul audienței era determinat de o situație tot atât de paradoxală ca aceea care ne făcuse să cerem audiență la Duca. Vreo două sute de familii de coloniști fuseseră debarcate la Constanța. Dar de data aceasta nu li se puneau vagoane la dispoziție spre a fi transportate la destinație, în Cadrilater. De mai multe zile, stăteau zgribulite pe cheiurile portului Constanța, pe un timp friguros de toamnă târzie, sub privirile batjocoritoare ale palicarilor plăcintari din acest oraș. Tăzlăuanu ne-a asigurat că va face tot posibilul să ajungem la Vaida și pare că în adins a lăsat audiența pe la sfârșit. Între timp, nu știm ce a făcut *„Aghiuță"* că ne-am pomenit cu Eduard Mirto - mi se pare subsecretar de stat la acel minister - care se interesa de problema colonizării. Deși ne-a precizat de la început că el n-are competența de a se ocupa de această problemă, totuși, și-a manifestat dorința să afle cum o vedem noi. I-am făcut o expunere schematică. Din întrebările insinuante pe care le făcea, însă, am dedus că nu prea era așa de bun prieten cu *„iubitul și stimatul său coleg"* Costică Anghelescu. Și făcea o *„lucrătură"* indirectă cu multă artă și finețe probabil, cu intenția de a ne *„monta"* înainte de a fi intrat în audiență la Vaida. Am încercat un sentiment confuz: de plăcere că adversarul nostru are asemenea *„prieteni"* în propriul său partid și de repulsie față de aceste moravuri de autentică marcă bizantină, chiar dacă persoana lui Mirto cu surâsul lui bonom de Moș Păcălici, sub care își strecura insinuările și subtilele ironii, părea simpatică.

Se făcuse aproape ora unu și credeam că audiența noastră la Vaida, dacă va avea loc, va fi foarte scurtă. De aceea, ne-am formulat în gând un protest pentru *„vajnicul luptător al Ardealului"*, care să fie sentimental și în același timp energic. Intenționasem să cerem cu energie *„să pună capăt calvarului coloniștilor"*. Dar socoteala nu s-a potrivit. Introduși în cabinetul său, Vaida ne-a primit foarte afectuos. A dat mâna cu noi și ne-a poftit să luăm loc în niște fotolii cu adevărat

ministeriale. Apoi a început cu accentul lui ardelenesc, tărăgănat, să ne întrebe din ce regiuni suntem și să se intereseze de viața de acolo, de obiceiuri și datini la naștere, nunți, etc.... Citise în general multe lucruri despre aromâni și reținuse în mod deosebit aspectul romantic. După aceea a început să ne povestească despre viața lui de student, luptele naționale, acțiunea desfășurată la conferința păcii de la Paris și alte clipe din viața lui pe care, prin evocare, părea că le trăiește. Atmosfera devenise foarte intimă. Trecuse de două. Poate din condescendență, subsecretarii de stat Ioanițescu și Mirto n-au plecat și au venit și ei în cabinetul lui Vaida, participând la această discuție aș spune familiară. Și vorba s-ar fi lungit încă mult, pe aceleași teme, dacă nu venea cineva să-i amintească lui Vaida că este așteptat la masă la domnul prim-ministru.

Atmosfera caldă s-a răcit însă brusc când am arătat obiectul audienței noastre și am vorbit de vitregia, cu care sunt tratați coloniștii în Cadrilater. Atunci, înfățișarea blajină a lui Vaida s-a schimbat. S-a uitat la noi prin vârful ochelarilor, s-a congestionat la față și, scuturând capul (cu adevărat ca un leu) ne-a spus pe un ton cam ridicat:

„Apăi, feților, eu nu înțeleg colonizare pe capul băștinașilor și să trăiască în promiscuitate cu ei, provocând conflicte... Domnii liberali ar face bine să nu mai ațâțe focul de la spate. Și apoi, pentru Cadrilater, avem atâția îndreptățiți din Vechiul Regat, oameni care au luptat pentru acest pământ".
A continuat în acest sens. Erau lucruri puse în circulație de cei care nu aveau interes să se facă colonizarea. Ne-am dat seama că Vaida se găsește total sub influența lui Costică Anghelescu. Și cu riscul de a părea chiar impertinenți, am ținut să precizăm anumite lucruri.

În substanță, i-am spus (+): Esențialul în chestiunea Cadrilaterului este să se facă românizarea acestui pământ strămoșesc. Conducătorii Statului, care trebuie să aibă o viziune integrală a nației, au datoria să aleagă elementul care ar

fi cel mai apt pentru a duce la bun sfârşit această operă. În alegerea lor, n-ar trebui să fie derutaţi de preocupări regionaliste, sau, să dozeze în aşa fel elementele din fiecare provincie încât să rezulte o combinaţie, care, prin completare reciprocă, să mărească puterea de luptă şi rezistenţă în această provincie înstrăinată. Şi noi suntem de părere că cei mai îndreptăţiţi la colonizare ar fi „fraţii regăţeni". Am spus ultimele cuvinte şi cu o intonaţie specială. Macedonenii, ardelenii, bucovinenii, basarabenii şi toţi românii de peste hotare le datorează mult lor, deşi adeseori, din mărunte sentimente secrete le atribuie mai multe păcate de câte au.

Cât priveşte provincia Cadrilaterului, problema prezintă şi alte aspecte. Dumneavoastră ştiţi mai bine decât noi, că prin tratatul de la Bucureşti (1913), când oamenii politici români erau încântaţi de prestigiul dobândit de România - în Balcani, s-a dat lovitura de moarte elementului nostru din Macedonia, împărţit la patru state şoviniste. România a renunţat la politica ei de până atunci. Ca o compensaţie pentru această renunţare, a luat Cadrilaterul spre a servi eventual ca loc de refugiu pentru elementele care n-ar putea trăi sub noile regimuri. Exodul populaţiei noastre din Macedonia este urmarea acestui fapt, agravat de presiunea exercitată de refugiaţii greci din Asia Mică, care au venit peste ei. Aşa că nu poate exista nici un fel de reacţiune (din punct de vedere al utilităţii: politică sau morală) de a împiedica acest element să vie în ţara sa, forţându-l să ia drumul spre alte ţări, unde cu timpul s-ar pierde. În ceea ce priveşte lupta pentru această provincie, trebuie să vă spunem că întâmplarea face că părinţii noştri, care se aflau ca refugiaţi politici în ţară, în acea vreme, au participat ca voluntari în campania din Bulgaria, formând cu alţi compatrioţi un batalion (batalionul 7 vânători).

În legătură cu bulgarii, trebuie să vă spunem că este impropriu numele de băştinaş, care li se dă cu atâta generozitate. Adevărul este că bulgarii sunt veniţi recent în

Cadrilater. Mijloacele pe care le-au folosit pentru a disloca populaţia turco-tătară, au fost din cele mai neomenoase. Adevăraţii băştinaşi suntem noi românii. Acest ţinut era locuit, înainte de venirea turcilor, de aşa numiţii „Vlahi Pontici", care au fost aproape nimiciţi de Murad al II-lea, după bătălia de la Varna. În locul lor a fost colonizată actuala populaţie turco-tătară. Acum a venit vremea să se repare o nedreptate istorică.

Cât priveşte pe *„domnii liberali"*, ne-ar veni greu să credem că ei s-ar preta să speculeze pentru mărunte scopuri politice tragedia unor oameni, care au venit cu iluzii în patria mumă şi acum îşi văd copiii îngheţând sub bătaia crivăţului pe cheiurile Constanţei. Dar dacă se bănuieşte că sunt ei cei care aţâţă şi sabotează pe la spate, atunci ar fi cu atât mai necesar a se da ordine telegrafic spre a se pune la dispoziţia refugiaţilor de la Constanţa vagoanele de transport. În acelaşi timp, să se ordone o anchetă pentru a scoate la iveală pe sabotori, spre a fi înfieraţi de opinia publică...

Vaida a înţeles cam unde vizam noi. Cu câteva întreruperi, ne-a ascultat până la sfârşit. Faţa i se mai înseninase. Devenise iar afectuos. Era târziu. Ne-a dat mâna spunându-ne că-i place dârzenia cu care ne apărăm cauza.

Am plecat cu sentiment confuz. Pe deoparte eram mulţumiţi că am avut prilejul să ne descărcăm sufletele spunând atâtea lucruri, care ne apăsau. Pe de altă parte, eram îndureraţi că elemente luptătoare din Ardeal, ca Vaida, în care se puneau atâtea speranţe, puteau fi atât de uşor derutate de politicianismul veneticilor din Vechiul Regat.

d) LA IULIU MANIU

Iniţiativa pentru această audienţă n-a pornit de la noi. Din cauza că multe lucruri scârţâiau în problema colonizării, fruntaşii coloniştilor din Cadrilater au hotărât ca, împreună cu

cei de la București, să formeze o delegație impunătoare și să ceară audiență la primul ministru Iuliu Maniu spre a-i supune întreaga problemă.

Au venit din județul Caliacra colonelul Georgescu, mutilat de război și cavaler al ordinului *„Mihail Viteazul"* ca din partea coloniștilor regățeni; Cola Ciumetti și Gh. Celea din partea celor macedoneni; Gh. Barba din partea coloniștilor din Durostor. Din partea societății de cultură au fost prof. Constantin Noe și St. Hagigogu, iar din partea societății studenților Iancu și cu mine. La această delegație s-au mai adăugat și doi bătrâni *„celnici"* grămusteni veniți din Macedonia sârbească spre a cere autorizare pentru a se coloniza cu „fălcările" lor în Cadrilater.

Iuliu Maniu ne-a primit în cabinetul lui de la Președenția Consiliului de Miniștri, care pe atunci era instalată în Palatul Cantacuzino de pe Calea Victoriei. A fost elegant și cumpătat. A dat mâna cu toți. Când a auzit că domnul colonel Georgescu este mutilat de război și cavaler al *ordinului „Mihail Viteazul"*, i-a făcut cu mâinile împreunate o închinăciune reverențioasă pentru sacrificiul lui. A dat o atenție deosebită bătrânilor delegați în costum național veniți din Macedonia. Fiecare dintre delegați a prezentat câte un aspect al problemei colonizării într-un mod destul de documentat.

Când a venit vorba de deschiderea granițelor și de aducerea de noi coloniști, i s-au amintit spusele lui, prin care preconiza ca politică de stat, ***strângerea tuturor românilor răsleți, amenințați cu dispariția, în hotarele Țării Mume.*** Iuliu Maniu a ascultat cu o curtenitoare atenție cele spuse de delegați. Apoi a luat cuvântul și a spus în esență că el înțelege tragedia românilor de peste hotare și că Țara Mumă nu trebuie să lase pe nimeni să se piardă printre străini, fiindcă noi românii suntem puțini în raport cu popoarele mari care ne înconjoară. Că el are acest program de repatriere și ca-l va pune în aplicare, când situația politică și financiară a statului o

va permite. El știe din proprie experiență cu câte speranțe vine un român de peste hotare la sânul țării mume și cât de mult suferă când încearcă deziluzii. De aceea, el vrea să cruțe românilor de peste hotare aceste deziluzii. Colonizarea el o concepe ca o operă sistematică. Colonistul, când vine, trebuie să-și găsească toată gospodăria gata pusă la punct, pentru a nu fi nevoit să vină în conflict cu *„băștinașii"*. Noi, ca popor civilizat trebuie să le respectăm drepturile. Aici a făcut apoi o sugestivă dizertație asupra îndatoririlor civice.

Discuția a fost frumoasă, dar era evident că s-a dus pe două planuri deosebite: ***unul prea real, al delegaților, care cereau lucruri concrete și imediate, și unul, ideal, al lui Iuliu Maniu, care deschidea frumoase perspective, dar pentru viitor.*** Din cauza aceasta discuția părea că a ajuns la un punct mort, neconcludent. Simțeam jena delegaților mai bătrâni de a forța ieșirea din acest impas. De aceea eu cu Iancu, care până atunci nu interveniserăm, din condescendență față de cei mai bătrâni, sub nici o formă în discuție, am luat cuvântul și am spus în substanță că noi tineretul aderăm cu entuziasm la idealurile înfățișate de domnul prim ministru pentru viitor. Aceste idealuri de bună conviețuire între popoare s-ar fi putut pune ușor în aplicare dacă guvernele balcanice n-ar fi silit prin fel, de fel, de persecuții elementul nostru să emigreze.

De asemenea, în Cadrilater, s-ar fi evitat acea regretabilă tensiune, dacă bandele de comitagii bulgari n-ar fi încercat ca prin teroare să facă viața elementului românesc, din această provincie, aproape imposibilă. Trebuie să se facă tot ce este posibil spre a ieși din cercul vicios al spiritului de vendetă. Dar pentru ca acest lucru să poată reuși , coloniștii au nevoie de sprijinul și ajutorul organelor de stat, atât de la fața locului cât și de la centru. Pentru a solicita acest sprijin venisem la domnul prim-ministru al țării.

Domnul Maniu a promis întreg sprijinul său în cadrul legilor în vigoare și a recomandat delegației să se adreseze și

domnului Vaida, de resortul căruia sunt multe din chestiunile ridicate în cursul audienței la dânsul. Noi însă, care fusesem la Vaida, știam ce se putea aștepta de la el. Apoi s-a despărțit cu aceeași eleganță impecabilă și politețe cumpănită, strângând mâna la fiecare și conducându-ne până la ușă.

Evenimentele care au urmat însă, după așa zisa ***„restaurație"*** de la 8 iunie 1930, n-au permis acestui ***Mare român,*** să-și pună în aplicare - așa sistematic cum preconiza el - planul în legătură cu repatrierea românilor răzleți. Regele paranoic și imoral asmuțit de Camarila lui coruptă, a pus la ***index pe Iuliu Maniu pentru a-l ostraciza din viața publică.*** Însuși partidul, căruia el i-a dat atâta prestigiu, s-a pretat la acest joc infam și astfel singuraticul de la Bădăcin a ajuns o manta de vreme rea pentru acest partid, fapt care indigna pe orice om cu simțul moral neatrofiat.

Toate aceste contacte cu personalități politice de prima mână, ca cele arătate mai sus, sau cu alți demnitari mai mărunți, într-o problemă prin excelență națională, ne-au permis să vedem de timpuriu neajunsurile și racilele vieții noastre publice. Chiar cele mai bune intenții ale unor bărbați de Stat de talia lui Ionel Brătianu sau Iuliu Maniu, se înfundau de cele mai multe ori în mlaștina corupției birocratice sau în păienjenișul intereselor electorale. ***Am ajuns la convingerea că fără o înviorare de ordin moral nu se poate face nimic temeinic și mare.*** Ba chiar că se periclitează și ceea ce s-a făcut de generațiile anterioare. De aceea, când în vara lui 1930 am cunoscut pe Căpitan cu gândurile lui de adâncă reformă morală a vieții publice românești, ne-am alăturat lui fără ezitare.

Firea entuziastă a lui Iancu îl predispunea la dăruire totală. Pentru servirea ***noii credințe*** găsite, nesecata lui energie s-a risipit fără cruțare în diferite activități din Cadrilater și Maramureș. Congrese studențești, contacte cu lumea muncitoare, ziaristică, ***prima editare în fascicole a Cărticicăi Șefului de Cuib,*** etc. pretutindeni se băga unde era treabă de făcut. A fost printre puținii care au ajutat efectiv de la început pe Căpitan la începerea lucrărilor de la ***„Casa Verde".*** A fost desemnat primul casier al acestei tabere. Și datorită lui s-au asigurat primele contribuții în bani și alimente, obținute de la diferiți negustori macedoneni din Capitală (brutari, băcani, etc.), care au permis biruirea greutăților începutului. Ar trebui o carte întreagă spre a descrie prodigioasa lui activitate făcută totuși cu o discreție cu adevărat legionară.

Ultima dată l-am văzut pe Iancu, mi se pare, de Paște, în primăvara anului 1936. Mă dusesem împreună cu bătrâna lui mamă și alte neamuri ale familiei, a căror vizită era permisă de regulamentul închisorii. Întâlnirea cu Iancu a fost emoționantă. De când îl mutaseră de la Jilava, nu ne mai văzusem. Se schimbase mult. Asprul regim celular, care li se aplica acolo, lăsase urme adânci. Părul i se albise. Pe fruntea lui mare și boltită, pe fața cu trăsăturile volitive, se așternuse parcă o boare de melancolie. Cum putea un om neastâmpărat, cum era el, veșnic în mișcare ca argintul viu, să tânjească forțat, într-o celulă strâmtă ca o cușcă? Impulsurile de energie, care gâlgâiau comprimate în el, cum de nu explodau, pulverizându-i ființa? Dramatic trebuie să-i fi fost zbuciumul. Până când, în austera singurătate a celulei sale, a venit blândul Iisus, cel care s-a lăsat răstignit pentru iertarea păcatelor oamenilor. El i-a adus marea mângâiere. O adâncă transformare interioară părea a se fi produs în Iancu. Se vede că energia care în viața liberă se risipea darnic, într-o luptă cu obiective exterioare precise, se sublima acum, spiritualizându-se pe dimensiunea verticală a năzuinței către cer. Această năzuință nu o puteau înăbuși groasele ziduri ale celulei întunecate și nici zăvorî lacătele grele.

După ce ne-am interesat de sănătatea lui şi a camarazilor de suferinţă, Niki şi Doru; după ce el şi-a mângâiat cu multă duioşie bătrâna mamă, care deşi suferindă, făcuse drum lung pentru a-l vedea, după ce şi-a îmbărbătat surorile îngrijorate că l-au găsit slăbit, Iancu s-a apropiat de mine şi mi-a spus printre altele:

„Cocio dragă, cât aş fi vrut să stăm de vorbă pe larg, să reînnodăm discuţiile noastre interminabile, care ne pasionau altădată. În singurătăţile mele din celule am meditat atât. Aici am găsit izvorul vieţii veşnice din Evanghelia Mântuitorului. Sufăr, ispăşesc, dar sper.... Câte aş avea de spus!... Prea am fost noi de timpuriu în vâltoarea luptei şi n-am avut răgaz să meditãm asupra unor probleme esenţiale în legătură cu existenţa efemeră pe acest pământ".

-*„Sper* - i-am spus eu - *că va veni în curând ziua eliberării şi a libertăţii. Felul cum evoluează situaţia politică îndreptăţeşte această speranţă"*. Iancu a surâs. Dar ochii lui mari parcă se umeziseră de o tristeţe discretă. Să-i fi părut cuvintele mele spuse de complezenţă, pentru încurajare? Sau presimţea că nu vom mai avea prilejul să ne împărtăşim gândurile? Dar această umbră de melancolie trecu repede şi împreună cu ceilalţi am căutat să ne bucurăm de clipele prea fugare ale acestei întâlniri.

Nemângâiaţi am rămas, fiindcă n-am putut sta de vorbă cu Niki şi Doru. I-am văzut în curte, la ora scoaterii afară din celulă. Se plimbau distanţaţi unul de altul şi păziţi de gardian. Ne-am salutat de la fereastră când au trecut mai aproape de biroul unde avea loc convorbirea noastră.

Cele câteva ore, care ne fuseseră concese să stăm împreună, au trecut ca clipele. Am vorbit despre toate. Dar erau atâtea de spus! Despărţirea a fost şi mai emoţionantă. Iancu m-a îmbrăţişat cu lacrimi în ochi. El era, din fire, un mare sentimental. Dar trebuie să fi presimţit că ne vedem pentru ultima oară. O prietenie, o adevărată frăţie înflorită de

trei decenii şi mai bine, sub razele aceloraşi credinţe şi bântuită de aceleaşi prigoane, putea să nu zguduie în asemenea clipe de despărţire, în preajma marei călătorii?

Am plecat cu sufletul încărcat de emoţii. Era o zi frumoasă cu soare. De afară, închisoarea mi se părea ca un imens cavou. Trei elemente de elită ale generaţiei noastre. Trei vieţi în floare ale unor dragi camarazi, se ofilesc ispăşind în celule reci şi întunecoase. Şi-am blestemat ceasul rău când s-au comis nelegiuirile, care au făcut ca aceşti tineri neprihăniţi şi curaţi ca lacrima, să alunece de pe culmile disperării în abisul păcatului. Şi aceştia vor trebui să răspundă în faţa lui Dumnezeu.

PRIMA BĂTĂLIE

(În amintirea lui Iancu și Sterie)

La 30 noiembrie a. c., se împlinește un sfert de veac de la asasinarea lui IANCU CARANICA - NICADORUL. Tot în acest an la 30 decembrie se împlinesc trei decenii de la asasinarea lui STERIE CIUMETTI de către aceiași poliție Carlisto-politicianistă. În amintirea acestor martiri cu care am copilărit și luptat alături, în tot cursul vieții lor, voi reda un episod de luptă din copilăria noastră pe care noi îl chemăm pompos mai târziu: „PRIMA BĂTĂLIE"! Episodul s-a petrecut acum o jumătate de veac și mai bine la Verria (Macedonia) cu ocazia anexării acestei provincii de către greci. ***Încă un moment de tristă comemorare.***

Izbucnise primul război Balcanic (1912) și armatele coalizate sârbo-greco-bulgare, într-un atac concentric, dădeau lovituri eficace putredului Imperiu turcesc pe care nici revoluția *„Junilor Turci"* nu l-a putut regenera.

Pe la începutul lui octombrie, trupele grecești, după ce cuceriseră pasul „Castania", s-au revărsat pe plaiurile dinspre miază-noapte ale masivului Doxa (Vermion) unde Herodot ne spune că erau așezate faimoasele grădini de trandafiri ale legendarului Midas, rege peste tribul trac al frygilor sau brygilor. La poalele acestui munte se găsește străvechiul oraș Verria.

La 1912, populația orașului era repartizată cam în părți egale, între aromâni, greci și turci. Acum, această populație trăia, fiecare pentru motive proprii, momente de mare înfrigurare. Bubuitul tunurilor se auzea din ce în ce mai clar, iar seara, când se lăsa amurgul, se vedeau cum scăpărau gurile de foc. Pe noi copiii, acest spectacol pirotechnic ne delecta

nespus de mult. Norii îngrijorării însă se îndesau tot mai mult în jurul frunților celor mari. Și pe drept cuvânt: cu vreo 7 ani în urmă, când imperiul turcesc, prin „Iradeaua" sultanului, a recunoscut pe aromâni ca „minoritate etnică aparte", adică despărțită de populația greacă, cu care era confundată din cauza religiei ortodoxe comune, Patriarhia Ecumenică din Constantinopol și guvernul de la Atena au dezlănțuit o teroare de exterminare. Bande organizate în Grecia Veche treceau granița în Macedonia și incendiau satele românești unde funcționau școli sau biserici românești, omorând preoți, învățători și pe oricine a aderat la ideea redeșteptării naționale. Numai în orașul Verria și împrejurimi au fost peste 100 de victime ale acestei ignobile terori care a durat aproape patru ani. Îngrijorați aromânii se întrebau: dacă atunci când eram sub altă stăpânire, grecii ne-au făcut atâta rău, ce va fi acum când vor deveni ei stăpâni pe aceste ținuturi? De aceea, deși tunurile bubuiau în apropiere, pe dealurile ce străjuiau orașul,iar armata turcească,demoralizată,a început să evacuieze ultimele poziții, totuși, ai noștri mai sperau într-o schimbare a situației. Părea stranie această atitudine a unei populații creștine, care, în decursul secolelor de dominație turcească, a luptat cu cea mai mare dârzenie pentru izgonirea păgânului, să dorească acum, biruința acestuia! Teroarea grecească a produs acest fenomen anormal. În dimineața zilei de 16 octombrie 1912, armata greacă a intrat triumfătoare în oraș. După 480 de ani de stăpânire turcească, pe înaltul turn al orologiului, fâlfâia acum un steag care purta „Sfânta Cruce". Primirea s-a făcut "La Oară" (în piața Orologiului). Ieșiseră în întâmpinare numai grecii. Turcii au stat zăvorâți în casele lor, iar aromânii în general, în afară de grecomani, au păstrat o atitudine mai rezervată. Noi copiii însă, ne-am dus „La Oară" din curiozitate, fără consințământul părinților!

Era o minunată zi de toamnă. O mare mulțime popula piața. În sunete de trompete, pășeau țanțoși *„ta palicarakia mas"*

(palicarii noștri), cum spuneau grecii. Strigătele *„zito to Romeicu“ (Trăiască România!)** umpleau văzduhul. Grecii se îmbrățișau spunând *„Hristos Anesti!“* (Hristos a Înviat) și plângeau de bucurie.

După paradă însă, a apărut mizeria. Soldații rău echipați și flămânzi de zile întregi s-au revărsat pe străzile orașului și au început să cerșească de-ale mâncării. Băteau la porțile creștinilor, care puteau fi recunoscute fiind marcate cu câte o cruce făcute cu vopsea roșie.

În această operă de asistență creștină, aromânii au fost printre primii. Dintre toți creștinii din oraș, ei aveau obiceiul de-a se aproviziona cu grâu, încă din timpul recoltei, pentru întreg anul. Dintr-un impuls generos, au pus la dispoziția soldaților, tot ce aveau de-ale mâncării. În toate cartierele românești, s-a pregătit în cuptoare de casă, pâine specială pentru a se distribui soldaților, care se perindau pe la porțile lor. Și această dărnicie era stimulată de faptul că mulți din acești soldați erau aromâni din Tessalia și alte regiuni românești deja anexate cu câteva decenii în urmă la Grecia. Vorbirea în dialectul armânesc cu ei dizolva răceala inițială și crea o atmosferă mai cordială, aș spune, familiară. Unii din ei și-au găsit chiar rude.

Toate aceste întâmplări au făcut să scadă tensiunea sufletească de la început. Totuși, suspiciunea rămânea. Mai ales că amenințările grecilor localnici se manifestau din ce, în ce, mai deschis și sub diferite forme. Necunoscutul menținea atmosfera înfrigurată. O simțeam și noi copiii. De aceea, în primele nopți, mai multe familii, cu deosebire cele „naționaliste“, ce erau mai expuse, se strângeau în case în care s-ar fi putut rezista mai bine, în cazul când s-ar fi făcut vreo tentativă de asasinat în masă. Această atmosferă înlesnea

* Ca o reminiscență de la Imperiul Roman din Răsărit, grecii păstraseră cuvântul „Romeicu“, care, deși tradus, însemna „România“, avea pentru ei înțelesul de Grecia!

câteodată și alarme nejustificate. Îmi amintesc că într-o noapte, izbucnise pe neașteptate o mare larmă în oraș. Se auzeau strigăte și urlete. De la casa noastră care era așezată pe un dâmb, se putea desluși că, gălăgia provenea dinspre cartierul aromânesc numit „Ațel noulu“, situat în preajma bisericei românești „Sfânta Marie“. Toți au presupus că s-a început măcelul anunțat de amenințările grecilor localnici și s-au luat măsuri de apărare atât cât se puteau concepe în acele împrejurări. După aceea s-a aflat, că toată larma a fost cauzată de ruperea osiei unui tun care obstacola scurgerea convoaielor militare pe șoseaua principală ce ducea spre Salonic!

Au mai trecut câteva zile fără să li se fi întâmplat ceva aromânilor. Părea că se merge spre normalizare. Oricum, momentul critic al crizei de autoritate din faza de tranziție, când elemente iresponsabile puteau face *„fapte împlinite“*, trecuse. Dar acalmia n-a durat mult. În mod brusc au început percheziționarea caselor și arestarea fruntașilor aromâni. Printre aceștia se găsea și tatăl meu. La casa noastră, se făcuseră mai multe percheziții. Se credea că ar fi un depozit de arme *„procurate de la București“*, prin tatăl meu, care în negoțul lui de lână, velințe, ceară, miere, etc. ce-l făcea pe atunci, frecventa din când în când piața Scopiei, centru important al Organizației revoluționare macedo-bulgare. Perchezițiile au fost de o sălbăticie fără seamăn: dușumeaua și tavanurile camerelor demontate, ziduri străpunse, curtea săpată în diferite părți. Nu s-a găsit nici un depozit de arme, fiindcă n a existat. Singura pușcă, un Manlicher („scurta mandiheri"), tovarăș de încredere și consolare în anii de teroare grecească, o îngropase mama, în vatra cuptorului din curte. Dar ca prin minune, pe aici n-au căutat perchezitorii!

Grija pentru soarta celor arestați devenea din ce, în ce, mai mare. Pe tata împreună cu alți doi îi izolaseră într-un local (Parthenogoghion) din cartierul grecesc. Au fost dați în paza unor „milițieni“ („politofilaxi“) localnici! Acest fapt trezea

legitime *suspiciuni* în legătură cu intenţiile greceşti. Le puteau face de petrecanie. Mergeam cu bunica să-i aducem merinde. Erau ţinuţi într-o încăpere întunecoasă şi dormeau pe scândura goală. Tata încerca să ne îmbărbăteze. Mie ca cel mai mare dintre copii, îmi recomanda să am grijă de toţi ai casei, până când va trece furtuna! Când ne despărţeam, mă săruta în aşa fel, încât aveam impresia că ar fi ultimul sărut.

Într-una din zile, i-au strâns pe toţi cei arestaţi la Palatul Administrativ unde era şi Tribunalul („Huchimatea") din piaţa Orologiului, şi, după ce i-au legat cu frânghia de braţ, unul de altul, i-au pornit încolonaţi pe două rânduri, sub o puternică escortă cu baioneta la armă, pe strada principală a oraşului. Pe delături, o gloată de greci şi de curioşi însoţea coloana arestaţilor. Unii huiduiau şi ameninţau; alţii chiar scuipau, încurajaţi de complicea indiferenţă a escortei. Un cârd de pui de greci care mergea în fruntea coloanei, delecta asistenţa ca şi pe cei care aşteptau pe trotuare trecerea convoiului, cu fel, de fel, de schimonosiri indecente, la adresa celor înlănţuiţi, care, ca şi Christos, îşi purtau crucea suferinţei Neamului lor.

Am urmărit acest convoi cu ochii împăienjeniţi de lacrimi. Parcă îi văd şi acum pe fruntaşii noştri atât de huliţi de această plebe turmentată de ură, cum păşeau demni, în faţa urletelor şi huiduielilor ei. Iată, pe bătrânul veteran Dumitru Badralexi („Domnul Tuşu", cum îl chemau aromânii noştri), unul dintre cei 10 elevi aduşi de părintele Averchie, care a deschis la 1871 prima şcoală românească la Verria, fratele său, înţeleptul Petre Badralexi, imperturbabilul Toli Hagigogu, chipeşul Nucea Mitruşu (Caraiani), cu gâtul înalt şi nasul acvilin de părea un vultur semeţ din munţii noştri, fraţii Muşea şi Tacu Caprini, roşcaţi şi distinşi ca nişte diplomaţi anglo-saxoni. Urmau apoi cei mai tineri: tata, Cola Ciumeti, Dimitruli Badralexi, Tulica Hagigogu, Tuşea Piscu, Guli Cutova, Vasile Zeana, Guduvanu şi alţii ai căror nume îmi

scapă. (+)

După ce coloana a parcurs mare parte din strada principală, a fost condusă la Catedrala oraşului (Sfântul Anton) şi pusă sub portice. O mare mulţime staţiona în curtea imensă a Catedralei. Se auzeau aceleaşi cuvinte de ocară. Unii chiar strigau: „Să fie spânzuraţi Romanizanţii!" (Na kremastun oi Romanizontes!"):

Popasul a fost destul de lung, parcă se aşteptau dispoziţii pentru soarta celor arestaţi.

Aici, în piaţă, ne-am întâlnit mai mulţi copii armâni, colegi de şcoală. Printre ei se afla Sterie Ciumetti şi Iancu Caranica.

Erau cu două clase înaintea mea. Poate atunci, nu ne dădeam îndeajuns seama de situaţia gravă în care se găseau ai noştri, cei arestaţi; şi, gândul nostru comun a fost cum să ne răzbunăm pe copiii greci, care şi-au bătut joc de bătrânii noştri.

În această pauză îndelungată am profitat de un moment favorabil şi ne-am repezit asupra grupului de copii greci. Cu deosebire cel care se exhibiţionase cu vorbe indecente, s-a ales cu multe cucuie pe cap. I-am znopit de bătaie. Luaţi prin surprindere, ei n-au putut reacţiona. La început, mulţi din asistenţă au rămas nedumeriţi de această neaşteptată încăierare între copii. S-a crezut că este o obişnuită ceartă dintre grupe adverse. Când însă şi-au dat seama că a fost un atac al copiilor aromâni, au început să strige: „prindeţi pe aromânaşi!" („piasete ta vlahakia"). Noi însă ne retraserăm pe străzile întortochiate ale mahalalelor aromâneşti, unde ni s-a pierdut orice urmă. Aceasta a fost *„Prima noastră bătălie organizată"* cu puii de greci; căci încăierări sporadice se produceau în mod curent.

(+) A se vedea la urmă pasajul extras din broşura „Macedonia Macedonenilor", editată de Cultura Macedo-Română la 1912, care se referă la acest eveniment.

Apoi, momentul şi motivul pentru care s-a declanşat această încăierare pornită din adâncul inimii noastre, îi conferea un sens, care depăşea înţelegerea noastră de atunci. Cu trecerea anilor, am început să înţelegem că ea marca pentru generaţia noastră începutul unei lupte menită să fie fără sfârşit....

*

Asupra soartei fruntaşilor aromâni porniţi sub escortă pe şoseaua Salonicului, mult timp nu s-a ştiut nimic. Zvonurile cele mai cutremurătoare circulau în oraş: unii spuneau că au fost executaţi şi azvârliţi în apele tumultoase ale Bistriţei (Aliacmon), care trece în apropierea oraşului Verria; alţii, că au fost aruncaţi în fluviul Vardar. O atmosferă grea de îndoliată aşteptare străbătută de câte o rază de speranţă, domnea în toate casele aromâneşti în general şi a familiilor lovite în special. În sfârşit, într-o zi a venit vestea că trăiesc întemniţaţi în faimoasa închisoare „IADI-CULE“ (Cele Şapte Turnuri), care domină oraşul Salonic.

Marele noroc al aromânilor din Verria a fost că pe acolo au trecut armatele regulate conduse de unul din fiii regelui George, mi se pare prinţul Paol, care n-a tolerat să se facă crime ca cele petrecute în alte părţi. De asemeni, au fost norocoşi cei arestaţi că soarta lor a pus-o la inimă consulul român Conţescu, om energic, care mai târziu, ca ministru plenipotenţiar a jucat un rol de frunte în Comisia Dunăreană. Datorită intervenţiilor sale, toţi fruntaşii aromâni încarceraţi la „Iadicule“, au fost puşi în libertate. *Numai tata a fost reţinut.* Fusese un ordin special de la generalul Mazarachis, care în anii de teroare a condus sub pseudonimul de Akritas, bandele greceşti din masivul Vermion, ca tatăl meu să plătească pentru Căpitanul grec Agras, tovarăşul lui de luptă prins şi spânzurat de „Comiţii“ (haiducii) aromâni, conduşi de Căpitanul Gheorghe Mucitani supranumit şi Casapu. După noi şi stăruitoare intervenţii din partea consulului Conţescu în numele guvernului român, a fost pus şi el în libertate. După eliberare

cei expuşi au fost sfătuiţi să se refugieze în ţară, până la normalizarea situaţiei. Printre aceştia se găsea şi tatăl meu.

Între timp, izbucnise cel de-al doilea război balcanic între foştii aliaţi. Când Statul Român a hotărât să intervină pentru restabilirea păcii, exilaţii aromâni aflaţi în ţară, s-au înrolat ca voluntari, formând Batalionul VII Vânători de Munte, care a participat în campania (expediţia) din Bulgaria. Acest fapt a avut favorabile repercu-siuni asupra moralului populaţiei româneşti din Macedonia. Discuţiile în legătură cu obţinerea României a unui port franc la Egee (era vorba de Dedeagajş) alimentau multe iluzii. În sfârşit, tratatul de la Bucureşti, deşi dădea o lovitură mortală elementului aromânesc din Macedonia prin consacrarea împărţirii acestei provincii la patru state şovine, totuşi a trezit speranţe de mai bine prin angajamentul luat de aceste state de a respecta libera dezvoltare naţională a aromânilor.

*

BATALIONUL VII VÂNĂTORI DE MUNTE CARE A PARTICIPAT ÎN CAMPANIA (EXPEDIŢIA) DIN BULGARIA

REGATUL ROMANIEI
MINISTERUL DE RESBEL
BREVET
Din Ordinul
Majestătei Sale Regele Carol I
Şeful suprem al Armatei
Sa conferit soldatului voluntar Enache Papanacea
din Batalionul 7 Vânători medalia
„Avântul Ţărei" pentru că a luat parte în campania din anul 1913.
Ministrul de Resbel
Comandantul Diviziei 6
General
Comandantul Bat. 7 Vânători
Lt. Colonel
15'2007
La 7 Noembrie 1913
Bucureşti

Episodul cu *„Prima bătălie"* a avut în scurt timp după aceea, un mic epilog. Într-o zi, mergând la bunica mea după mamă, care locuia în cartierul grecesc de la Mitropolie, am fost atacat cu pietre de un grup de copii greci ce se jucau pe maidan. Erau unii dintre aceia cu care ne încăieraserăm cu câteva luni în urmă. Mă recunoscuseră şi acum vroiau să se răzbune. M-am apărat cât am putut, dar o piatră m-a nimerit chiar pe frunte, deasupra ochiului drept. Cu şiroaie de sânge pe obraz, am fost dus la gimnaziul grecesc, care din cauza războiului, fu rechiziţionat şi servea de spital militar. Aici, un medic militar, care aducea la înfăţişare leit cu generalul Averescu, mi-a dezinfectat rana şi mi-a bandajat capul în lung şi în lat de abia mi se vedeau ochii. Mă întreba cum s-a întâmplat de am fost lovit. Dar eu pe atunci, neştiind greceşte, mă limitam să răspund: „Eime Vlahos!" (sunt Vlah). Şi el cu cei care-l asistau, toţi de fel din Grecia veche, se mirau că în *„Macedonia grecească există oameni care nu ştiu greceşte!!"*

Când m-au văzut cei de acasă cu capul atât de copios bandajat, au crezut cine ştie cât de gravă este rana! În realitate nu era mare lucru. Asemenea răni le primeam noi copiii, în *„polimlu cu chetrili"* (războiul cu pietrele) făcut de copii greci sau turci, în mod frecvent. De obicei le tratam astupându-le cu tutun sau rozătură de curea. Şi se vindecau ca prin minune şi în mod rapid. Acum bandajul pompos ca un turban de Hogea îi conferea gravitate. De aceea, m-am grăbit să apar printre camarazii de joc, spre a stârni admiraţie! Rana s-a vindecat repede. Cicatricea însă a rămas. Şi ea constituie nu numai un semn în amintirea primei noastre bătălii, dar şi un „memento" pentru datoria ce o avem faţă de ai noştri care luptă din greu, în condiţii din ce în ce mai vitrege, să supravieţuiască ca naţie.

Epilogul plăcut însă, a fost altul. Se încheiase tratatul de la Bucureşti care garanta aromânilor drepturile naţionale. Unii din exilaţi au rămas în ţară şi s-au stabilit în Cadrilater (Dobrogea de Sud) recent anexat, spre a deveni pionierii romanizării. Alţii, printre care şi tata, s-au întors în Macedonia. Şcolile şi bisericile româneşti au fost redeschise. Veniseră sărbătorile Crăciunului şi se apropia Boboteaza, când avea tradiţionala procesiune cu botezul apei. De când s-a deschis biserica românească, această procesiune se făcea separat de aceea pe care o făceau grecii în frunte cu Mitropolitul lor. Aceştia porneau de la Catedrală spre puntea care se găsea la marginea de jos a oraşului; pe când aromânii, care aveau biserica la partea de jos, porneau în sus, în extremitatea cealaltă, la vechea punte arcuită de la Kioski. Mai totdeauna procesiunile se încrucişau în mijlocul străzii principale şi sentimentele trezite la unii şi la alţii, nu prea erau creştine.... Procesiunile îşi pierdeau caracterul lor religios şi luau aspectul unor demonstraţii naţionale. De data aceasta aspectul naţional se accentua şi mai mult: ***era prima procesiune a Bobotezei făcută de aromâni sub stăpânirea grecească.***

Pe aceeaşi stradă principală, unde cu un an în urmă, erau purtaţi în lanţuri, huiduiţi de mulţimea grecească, fruntaşii aromâni, se desfăşura acum solemn o impunătoare procesiune românească care demonstra în mod clar voinţa de viaţă naţională a unei întregi populaţii.

În piaţa Orologiului („La Oară"), în faţa palatului Administrativ, s-au făcut fotografii, care au fost publicate apoi în diferite almanahuri, reviste, etc. Toţi radiau de bucurie şi cu deosebire noi cei tineri. Parcă îl văd şi acum pe Iancu, Sterie şi alţi camarazi care nu mai sunt, transfiguraţi de entuziasm. Ţineam isonul cântăreţilor şi din când în când cântam: *„cu noi este Dumnezeu, înţelegeţi neamuri şi vă plecaţi".*

A trecut jumătate de veac de când tinereţea noastră îmboboceа în atâtea speranţe! Ferice de aceia care nu le-au

văzut spulberate! Dar şi mai ferice aceia care le vor vedea renăscânde!

(+) NOTĂ : Redăm mai jos din broşura „Macedonia Macedonenilor", publicată în mai multe limbi străine, la 26 noiembrie 1912 de Comitetul „Societăţii de Cultură Macedo-Română" format de dr. A. Leonte, G. Murnu, C. F. Robescu, D. Valaori, dr. V. Dudumi, pasajul referitor la cazul fruntaşilor aromâni din Verria , relatat mai sus:

..... *„Unele din aceste state (balcanice) îmbătate de succes, n-au avut nimic mai urgent de făcut, de îndată ce au pus mâna pe oarecare regiuni, decât să-şi potolească o sete de răzbunare ticăloasă, care, prin urâciunea ei, reaminteşte de războaiele din acele timpuri îndepărtate când omul n-avea cea mai mică noţiune de dreptul ginţilor.*

Aşa au procedat armatele greceşti faţă de elementul românesc în regiunile Karaferiei (n.n. aşa se chema oraşul Verria de către turci) şi Grebenei. La Karaferia ele au pus mâna pe fruntaşii români D. Badralexi, D. Hagigogu, N. Ciumetti, P. Badralexi, N. Badralexi, I. Badralexi, N. Caraiani, G. Soldatu, Dimitruli Badralexi, I. Papa-Tănase (Papanacea), V. Zeana, St. Cutova, Al. Gudovan, T. Piscu, Toli Hagigogu, St. Hagigogu şi Costa Naum, şi după ce i-au batjocorit pentru a-i face de ocară în faţa populaţiei locale, i-au legat, i-au pus în închisoare şi pe urmă i-au târât până la Salonic într-o stare de plâns, deoarece au ajuns acolo mai degrabă morţi decât vii, de pe urma schingiuirilor, a lipsei de hrană şi a umilinţelor de tot felul la care fuseseră supuşi. Şi pe când armatele greceşti se năpusteau asupra avutului acestor fruntaşi şi-l distrugeau, autorităţile instalate de dânsele procedau la închiderea şcolilor româneşti, la arestarea profesorilor lor şi la înlocuirea lor prin profesori greci.... "
(p.15-16)

Documentata expunere se încheia cu următoarea frază:

„Doritori de a vedea în Macedonia pacea definitiv stabilită, noi susţinem principiul unei Macedonii autonome, pusă sub protecţia PUTERILOR, ca singurul regim capabil să asigure drepturile egale şi libertatea conştiinţei tuturor naţionalităţilor Macedoniei, care toate au acelaşi drept la viaţă"(P. 23).

PARTEA III-a

PROBLEMA CRIPTOSTRĂINILOR

Lămuriri preliminare

În primăvara anului 1937, Guvernul grec declarase obligatorie vorbirea limbii greceşti. Pentru locuitorii statului grec care nu respectau aceste dispoziţii, se prevedeau pedepse cu amenzi şi în caz de recidivă chiar închisoarea.

S-a spus că această măsură a fost determinată de faptul că refugiaţi Microasiatici, continuau - după mai mult de zece ani de aşteptare în Grecia - să vorbească limba turcă.

Poate chiar dacă intenţia Guvernului Central ar fi fost aceasta, ceea ce ar fi greu de admis, dat fiind şovinismul lui, totuşi organele locale, au folosit-o ca o armă împotriva minorităţilor etnice şi în special a celei aromâneşti.

Multe romance şi în special femei din satele de la munte, erau amendate şi purtate pe la Şefii de post pentru încarcerare, conform legii.

Vorbirea limbii materne - în speţă a dialectului - devenise un delict. Situaţia era cu atât mai tragică, cu cât, spre deosebire de bărbaţi, femeile nu cunoşteau decât limba maternă. Erau deci măsuri pentru o deznaţionalizare forţată care până atunci îşi găsiseră largă aplicaţie în Jugoslavia.

De acest lucru s-a sesizat şi Guvernul Român, cu toată indolenţa lui, fiindcă de data aceasta măsura era prea arbitrară.

Poate chiar la sugestia Guvernului, profesorul Nicolae Iorga a adresat o lungă telegramă premierului grec Metaxa, care a fost înregistrată și comentată de aproape toată presa română.

Cum era firesc, și Studențimea macedo-română s-a sesizat de noile persecuții din Grecia și a început să se agite pe această chestiune.

A făcut ceva demonstrații și un manifest de protest cu care s-a prezentat la gazetele românești, spre publicare. Pentru ducerea luptei, concepuse și o campanie de presă. Se spera mult în concursul ziarului *„Buna Vestire"* dat fiind că acest ziar se manifesta ca legionar și avea mulți colaboratori dintre legionari.

Mare a fost surprinderea și mâhnirea că tocmai această gazetă n-a publicat Manifestul Studențimii Macedo-Române.

Astfel că această chestiune capătă o semnificație deosebită.

Băieții din București s-au sesizat, dar n-au luat nici o inițiativă.

Mi-au comunicat și mie la Călărași, unde mă găseam cu serviciul, acest lucru.

Am așteptat concediul de vară care mi se fixase pentru luna august. Am considerat această lună mai potrivită pentru o clarificare deplină, așa cum o comporta situația, fiindcă în vacanța politică de vară, se mai potoleau și toate celelalte agitații în legătură cu lupta.

Problema criptostrăinilor, dintr-o problemă de tactică devenise o problemă de fond.

În 1932, când la sediul de pe Aurel Vlaicu Căpitanul ne-a pus problema primirii grupului *„Axa"*, am spus că este foarte greu pentru noi să stăm alături cu elemente dușmane, pe care le detestam pentru toate loviturile pe care ni le-au dat de la spate în chestiunea noastră națională, totuși am recunoscut necesitatea pentru Mișcare de a pătrunde în anumită lume prin aceste elemente.

Pentru aceste considerente am stat în rezervă față de ei fără a ataca, dar vigilenți în mișcările lor.

În acest scop tactic, Căpitanul a început să-i promoveze - ca să nu spun lanseze - pentru a arăta că în Mișcare își pot găsi locuri și băieți „subțiri".

Nu se poate contesta că n-a avut efect această acțiune.

În curând s-a făcut o breșe și au început să se încadreze foarte mulți tineri din această categorie, în Mișcarea Legionară.

Fără îndoială că la aceasta contribuia și curentul modei determinat și de ascensiunea vertiginoasă a mișcărilor cu caracter fascist din Italia și Germania.

Toți acești tineri „de societate" își vedeau în Mișcarea Legionară, „Viitorul Politic".

După înmormântarea lui Moța și Marin, afluența a fost copleșitoare.

Mulți tipi pe care altă dată îi vedeai pe Calea Victoriei pomădați și ferchezuiți, acum îmbrăcau - toți din snobism - zeghea și își lăsau plete de haiduci. Prin mimetizare ei se sustrăgeau de la acțiunea de fond pe care o încerca Căpitanul, de a transforma în oameni duri această lume a salonașelor bucureștene.

Noi simțeam toată această falsitate a „neofiților salonarzi" și ne era silă să ne frecăm coatele, în calitate de camarazi. Dar și ei la rândul lor au simțit acest lucru. Dacă pentru a pătrunde în lumea legionară și a căpăta ascendent asupra ei, foloseau în special complexul de inferioritate al legionarului venit din lumea iobagilor, în contact cu elementul nostru simțeau toată duritatea unei vieți sănătoase, căptușită cu multă mândrie și demnitate. ***Stăteau față în față două lumi, chiar în sânul Mișcării și lupta devenea inevitabilă.***

Ei au început să acționeze potrivit stilului lor de luptă: infiltrație și subminare. Sistemul de

organizare a cuibului și roirea lui, pentru crearea de famili, înlesnea și această operație negativă. În curând familiile „Axa", Dragoslavele și altele înrudite, s-au întins fără criterii riguroase de selecționare, în toată această lume putredă a Capitalei, constituind o adevărată plasă în jurul Căpitanului.

Ca elemente decorative, luau câte vreun luptător vechi, care însă din complexe de inferioritate sau din neconsistență de caracter, se complăcea în această atmosferă nelegionară ca fond.

Au fost însă și multe elemente legionare din țară care au intuit răul chiar dintr-un început.

Încă din 1934, Vasile Marin, care mă vizita des la Administrația de Negru, unde făceam serviciu, îmi vorbea de această anomalie cu infiltrarea veneticilor în posturile de conducere ale Mișcării. Același lucru mi-l releva mai târziu Vasile Cristescu. Toți însă așteptau punerea problemei, de la noi.

Când criptostrăinii au simțit situația consolidată, au început să lanseze „sloganuri", mai bine zis să insinuieze, folosind mai ales așa zisele elemente luptătoare, asupra cărora exercitau influență.

Primul slogan lansat în cercurile familiei „Axa", unde mergeau și frații Manoilescu, era: *„Mișcarea trebuie să iașă din faza macedoneană de până acum" și să intre într-o fază mai civilizată". Îndrăzneala a mers mai departe. În discuțiile lor se susținea ideea că este o greșală politică, ca macedonenii să fie colonizați în masă în Cadrilater, fiindcă ar putea constitui o primejdie și o problemă ca aceea pe care o are statul bulgar cu macedonenii săi.*

O asemenea ideie, aproape în termeni identici o susținea I. G. Duca, atunci când s-a pus problema colonizării în Cadrilater.

Atmosfera a început să fie creată prin montarea mai multor elemente de români neaoși.

Faptul că lipseam din Capitală, m-a făcut să nu pot cauteriza pe loc toate aceste simptome. Totuși de departe am urmărit atacul învăluit al criptostrăinilor.

Când s-a ivit cazul cu nepublicarea protestului contra grecilor, semnificația era evidentă. Direct sau indirect, ca urmare a atmosferei create la Buna Vestire, faptul constituia o sfidare și chiar provocare cu un anumit scop.

De această provocare din interior nu erau, cred, străine, nici cercurile Camarilei.

Chestiunea deci trebuia privită printr-o prizmă mare și tratată ca atare. Reacțiunea trebuia făcută tot pe acest plan. Mai întâi însă trebuia controlat faptul în sine. (Incidentul cu nepublicarea protestului).

La 1 august 1937, făcând concediul la Bazargic, legionarii Ianache Caranica (împușcat la 21-22 sept. 1939) și Ionel Zeana, mi-au relatat faptul.

În esență era: După ce au răspândit manifestul - protest, s-au dus la gazetă să-l publice. L-au dat la Curentul și Universul. La Buna Vestire l-au dat lui Gherase. A doua zi a apărut în primele două gazete, dar n-a apărut publicat în Buna Vestire.

Au mai așteptat și văzând că nu apare, s-au dus la redacție, unde au vorbit cu Cârdu Valeriu. Acesta le-a spus că el a vrut să publice manifestul și să-l comenteze și trăgând sertarul de la birou, le-a arătat articolul scris, dar a adăugat cu aluzii *„că nu este cel mai mare la această gazetă"*.

Acest fapt este confirmat și de Gh. Ghițea. El spunea că a fost cu băieții la Șeicaru, care a spus lui Ionel Dumitrescu „F... mama lor de greci! Ia mă, Ionele, și scrie tu..."

Apoi s-au dus la Apostolescu de la Universul. La Buna Vestire el nu s-a dus sus, ci numai băieții Ianache Caranica, Ionel Zeana, Costache Tega etc.

Invocarea așa-zisei cenzuri a fost ridicată pentru a se acoperi.

Cercetările făcute în această privinţă, arată că nici n-a fost vorba de aşa ceva.

Printr-un funcţionar pe care îl avea la biroul său, Gh. Ghiţea, a reuşit să se intereseze la biroul cenzurei, unde era şef tocmai fratele acestui funcţionar, la secţia externelor, de unde a primit răspunsul că "n-a fost vorba de aşa ceva", nu intra în subiectele care priveau cenzura. De altfel, Buna Vestire n-a fost de mult cenzurată aşa cum rezultă din colecţia cenzurei. Toate aceste lucruri le-am spus Căpitanului care cunoştea persoana la care s-au dus. *„Dar mult aţi mai umblat voi!"*

Odată faptul stabilit cu certitudine, chestiunea care se punea era cum urmează să fie atacată problema. O cale normală era să fie adusă la cunoştinţa Căpitanului pentru a lua măsurile necesare.

Soluţia care se prevedea insa, era să fie una de aplanare, care n-ar fi pus problema în toată adâncimea ei. Era să rămână în cadru intim şi singurul efect pe care l-ar fi avut era să fie atragerea atenţiei din partea Căpitanului străinilor ca el să umble cu mai multă măsură.

De altfel, şi până atunci, personal m-am bucurat de cele mai mari atenţii şi adulări din partea acestora şi în special din partea lui Polihroniade, care în toate părţile - părea ostentativ - răspundea cu aprecieri supraelogioase la adresa mea.

Chestiunea trebuia pusă în cerc cât mai larg public, pentru ca prestigiul acestor criptostrăini să fie clătinat în faţa acelora asupra căror exercită influenţă. Prin această formă deschisă se scoteau în vileag şi uneltirile Camarilei, atacând frontal uneltele lor. Oricum, chestiunea trebuia înfiptă în conştiinţa legionară, pentru ca plasa conspiraţiei să nu se poată în viitor întinde nestingherită. Prin metoda aceasta se punea capăt şi sistemului bizantin de lansare reciprocă, practicat de criptostrăini prin laudele pe care şi le făceau unii altora.

Pentru aceste considerente am crezut necesară, pentru interesele Mişcării, forma publicităţii. Este drept, călcam

disciplina formală, dar problema mi s-a părut atât de gravă încât, aş fi considerat ca o slăbiciune dacă pentru chestiuni de formă aş fi sacrificat convingeri legionare de fond. De aceea, conştient de greşala formală, mi-am luat personal întreaga răspundere de a pune problema în plin, public.

N-am anunţat şi n-am consultat pe nimeni dintre camarazii mei.

Am vrut să localizez consecinţele, suportându-le personal, în cazul când Căpitanul ar fi considerat de neuitat greşala de formă şi scandalul public provocat.

Cu această hotărâre am scris mai întâi articolul *„Cine este cenzorul de la Buna Vestire"* (Vezi articolul) şi l-am publicat în Gazeta *„Legionarii"* de la Bazargic. După o săptămână, în numărul imediat următor am publicat articolul *„Criptostrăinii"* în care se punea problema pe un plan general (Vezi Legionarii).

După aceste două articole am făcut o scrisoare raport către Căpitan, în care îi arătam care este planul de luptă al Camarilei faţă de Mişcare. (Vezi Raportul).

În esenţă se spunea:

1) Camarila unelteşte să rupă din Mişcare cele două ramuri (cea Macedoneană şi cea a Moţilor), pe care le consideră ca cele mai combative.

2) Atenţie la cazul Şiancu pe care nu-l cunosc dar care constituie obiect de uneltire.

3) Asupra macedonenilor acţiunea de captare se îndreaptă prin Prefecturi şi Siguranţă, promiţând coloniştilor de a-i face oamenii regelui fără să depindă de nimeni, prin fruntaşii macedo-români care caută să ne influenţeze, spunând că facem sacrificii pentru a se afirma alţii şi prin iritarea care se face din interiorul

Mişcării (de elementele străine suspecte sau proaste). În aceasta se încadrează şi cazul de la Buna Vestire. Este un caz grav care se înşiră după altele. Enumerarea acestor fapte în număr de 9 (!), din care cel mai grav, ieşirea fără rost a lui Bănică Dobre, care afirma lui Cola Ciumetti că *„detestă pe macedoneni"*.

Ultima provocare este făcută cu un scop fiindcă îl consider pe Polihroniade un om inteligent şi nu-mi vine să cred că a cenzurat publicarea manifestului, din uşurinţă.

Încheiam, afirmând că am crezut că este o datorie a mea de a lua iniţiativa să pun problema pe această cale şi că de această iniţiativă nu ştie nimeni şi nici Pihu, şi îmi iau întreaga răspundere. Terminam cu mărturisirea unei credinţe nestrămutate în Mişcare.

*

Scrisoarea a fost adusă la Bucureşti de sora mea Florica şi înmânată personal Căpitanului.

Căpitanul a luat Scrisoarea-raport, s-a interesat de mine ce fac, şi, deşi era în amurg şi îi lipsea lumina, s-a pus imediat să o citească.

*

Cele două articole au fost ca nişte bombe de mare efect.

În redacţia Bunei Vestiri - spunea Gherase, care era acolo - a fost o consternare, toţi comentau faptul şi urmările pe care le-ar avea. Cel mai opărit era Polihroniade. Pe de altă parte băieţii noştri de la Bucureşti când au citit articolele parcă li s-a ridicat o piatră de pe suflet şi au început să se agite, afară de Pihu, care a încercat să schiţeze câteva rezerve. La sediul din Gutenberg deasemeni chestiunea era la ordinea zilei. Cel care se agita zgomotos era Fănică Anastasescu.

Dar în fapt erau foarte mulţi care simţeau problema, dar până atunci n-au avut curajul să o pună, întrucât le era teamă de Căpitan, şi se fereau pentru a nu se crede că o fac din motive de rivalitate sau invidie. Chiar pentru noi ar fi fost greu de spus dacă nu se ivea acest prilej provocator. .

Deasemenea Căpitanul a fost foarte consternat. A luat cunoştinţă de articol la Predeal. Acolo - îmi spunea Ghiţea Gh. - l-a chemat pe el şi pe Ficata Sterie şi le-a spus de articole. Ei au spus că nu ştiu nimic în această privinţă, dar că chestiunea grecilor rămâne şi i-au relatat şi cazul cu înlăturarea de la rândul de a face de gardă la Casa Verde (cazul cu Vojen). Căpitanul le-a spus aproape cu lacrimi în ochi *„Vă daţi seama ce poate să însemne pentru Mişcare o retragere a voastră?"* Ei au răspuns că nici nu poate fi vorba de aşa ceva şi că de Mişcare, nici moartea nu ne poate despărţi, dar şi Papanace are şi el motive pentru a face ceea ce a făcut.

Băieţii din Bucureşti m-au ţinut la curent cu toată situaţia încordată de acolo şi cu anumite frecături avute cu Pihu, care încerca să ia apărarea „Criptostrăinilor."

Când m-am întors la Călăraşi, am găsit într-un plic, la restaurantul unde luam masa, două cărţi poştale scrise de Căpitan. Una înainte de primirea scrisorii mele şi cealaltă după. În ambele se vedea supărarea lui şi mă admonesta cu cuvinte tari pentru că sunt nedrept, pe care le atenua la sfârşit cu invitaţia de a merge să discutăm toate aceste probleme încheind rândurile cu *„mult drag"*.

Găseam explicabilă mânia Căpitanului, deoarece expresiile tari nu numai că nu m-au iritat, dar mi-au oferit prilejul să pot dovedi că chestiunile personale sau formale nu contează atunci când sunt probleme de fond. Eram în poziţia lui Aristide, care primind palma de la impulsivul Themistocle, spune *„Pataxon me, acusen de "* (Loveşte-mă, dar ascultă-mă).

N-am răspuns imediat la invitaţie. Am lăsat să treacă un timp şi apoi m-am dus la Bucureşti.

În timpul acesta grecii lucraseră. În primul rând Polihroniade s-a prezentat la Căpitan şi i-a spus, că faţă de atacurile date de macedoneni (Papanace), el este gata să se dea la o parte, dacă constituie un impediment. A cerut voie Căpitanului să-mi scrie o scrisoare lămuritoare în care să-şi arate nevinovăţia. Căpitanul însă nu i-a dat voie.

De asemeni, Dragoş Protopopescu a cerut să-mi răspundă în acelaşi sens prin gazetă dar nici lui nu i-a permis Căpitanul. Aceste dări înapoi însă erau mai mult aparente, căci batălia era angajată la fond. Dar cu tot concursul pe care îl aveau de la anumite elemente luptătoare aservite lor (Bănică Dobre, Totu etc), n-au putut face nimic.

Poate acest lucru l-a făcut pe Totu să spună băieţilor (lui Ficăta):

„Mă, nici nu vă daţi seama, cât vă iubeşte şi cât ţine Căpitanul la voi,«Macedonenii»".

Într-adevăr, prin ieşirea mea publică fără consimţământul lui, *Căpitanul a fost într-o dilemă. Nu ştia cum să sancţioneze o greşeală de formă care acoperea o dreptate de fond. Pentru prima oară acest lucru l-a făcut ezitant, fapt remarcat de legionari.*

Nicoleta (Nicolescu), care la început critica atitudinea nedisciplinată a macedonenilor, în discuţiile avute cu sora mea Florica, văzând aceste ezitări, îi mărturisea că pentru prima dată l-a văzut pe Căpitan într-o lumină în care nu-L văzuse până atunci. Nu putea să-şi explice de ce atâta slăbiciune a Căpitanului pentru „macedoneni".

Toţi aşteptau deci să vadă ce soluţie va avea acest caz.

Chestiunea depăşise cercul legionar şi a început să intereseze celelalte cercuri politice, mai ales adversare, care vroiau să vadă în acest caz o criză profundă în Mişcare, izbucnită cu ramura macedoneană, considerată de ei ca cea mai dinamică şi în acelaşi timp cea mai enigmatică, dat fiind că nu-i cunoşteau intimităţile.

În cursul lunei octombrie 1937 m-am dus la Bucureşti. A doua zi m-am prezentat la sediu (Gutenberg). Când am intrat în curte, Căpitanul se pregătea să plece cu o maşină. Când m-a văzut, a venit cu faţa luminoasă şi surâzător spre mine. *„Eh! Papanace, ce bine îmi pare că te văd. Acum hai cu mine în maşină să mergem undeva".* Am urcat împreună cu Ghiţea care venise cu mine. El a chemat pe negustorul Bolintineanu şi am plecat. Ne-am dus pe Câmpineanu spre a vizita un local (restaurant) ţinut până atunci, mi se pare, de un macedonean Iogu. Am discutat asupra preţului şi asupra vadului. De acolo ne-am dus şi am vizitat Cercul Militar, tot pentru a face din el un restaurant legionar. Am discutat asupra preţului şi asupra posibilităţilor şi perspectivelor propagandistice de a transplanta în inima Capitalei viaţa legionară cea mai animată. Apoi ne-am întors iar la sediu.

Aici, intrând în birou, Căpitanul mi-a spus:

„Te-ai grăbit, ai fost cam nedrept cu Polihroniade. Poate te-au indus în eroare cei care te-au informat. Vezi dacă sunt de bună credinţă." Şi, deschizând sertarul, mi-a arătat un zaţ, spunându-mi:

„Iată, Polihroniade a scris un articol în chestia cu grecii, dar nu i s-a dat drumul la cenzură. Poartă ştampila cenzurei ş-apoi Cârdu neagă că s-ar fi prezentat la el şi ar fi spus ceea ce îi atribuiţi". I-am răspuns:

„Căpitane, cred că nu m-am grăbit fiindcă chestiunea am cercetat-o de mult. Am încredere în cei ce m-au informat şi îi consider de bună credinţă. Nu ştiu dacă Polihroniade a scris articolul cules în zaţ şi nu mă interesează dacă a fost prezentat la cenzură. Un lucru ştiu precis că comunicatul, care a apărut în alte gazete, n-a apărut în coloanele gazetei „Buna Vestire", cu toate insistenţele.

Deci nu poate fi vorba de cenzură. Guvernul nu numai că n-a interzis publicitatea în această privinţă, dar dimpotrivă a

stimulat-o. Dovadă în această privință este telegrama lui Iorga către primul ministru grec.

Cât privește susținerile lui Cârdu - pe care eu nici nu-l cunosc - mă surprind. N-aș vrea să spun că ar fi de complezență. Dar nu-mi vine să cred că cei care mi le-au spus, le-ar fi, pur și simplu, inventat.

N-ar fi avut sens, pentru că o confruntare ar fi pus lucrurile la punct. Dar fiindcă acum se ivește această contradicție, ar fi bine să se facă o cercetare și cu chestiunea cenzurei, pentru a se face o edificare completă asupra cazului...

Căpitanul a rămas oarecum șocat că nici n-am avut curiozitatea să văd ce scrie Polihroniade în articolul cules în zaț, dar cenzurat. A rămas pe masă neglijat, învăluit de suspiciune subînțeleasă că a fost confecționat ulterior și prevăzut cu o ștampilă de complezență, pentru a se ieși din încurcătură.

A stat puțin pe gânduri și apoi a spus: *„Bine, veniți diseară să discutăm mai pe larg chestiunea"*.

Primirea mai mult amicală făcută de Căpitan, plimbările cu mașina și toată atenția ce mi-a acordat-o când m-am întors la Sediu, a dezamăgit așteptările celor care credeau că se vor dezlănțui fulgerele asupra mea.

Și acest lucru a stârnit oarecum o consternare în rândurile acestora. Toată această atitudine contrasta cu primele momente de supărare ale Căpitanului. Nu este exclus chiar prin acest contrast oarecum alternativ, Căpitanul să fi vrut să restabilească echilibrul. Dar prin aceasta, nu se ieșea din dilema care i s-a pus.

*

Seara ne-am dus la Sediu. Au mai venit cu mine: Gh. Ghițea, Sterie Ficăta, Sterie Duliu și Ionel Nacu. Când ne-a văzut, Căpitanul a spus:

„Hai veniți aici în birou să stăm de vorbă". Ne-am dus în biroul lui. La toți cei care se găseau pe acolo faptul a stârnit curiozitate și, mulți au venit să tragă cu urechea asupra conversației din camerele de alături, ale căror uși dădeau în camera Căpitanului.

După ce ne-am așezat, a luat cuvântul Căpitanul. În esență a spus cât rău a făcut Mișcării faptul că o problemă internă a Mișcării, a fost pusă în public, într-o formă de polemică. Doi comandanți legionari nu pot polemiza, prin două ziare legionare. Dușmanii Mișcării s-au bucurat de acest lucru și s-au grăbit să vadă o criză adâncă în Mișcare.

Cadrele legionare au fost antrenate de această problemă internă și prin aceasta sustrase de la obiectivul care este dușmanul extern. Dar chestiunea a trecut și în lumea politică, din afara Mișcării și voi nici nu vă dați seama câte speranțe pun dușmanii noștri în aceste conflicte din Mișcare. Drumul normal era să mă sesizați pe mine pentru ca eu să cercetez cazul și să iau măsurile necesare. Voi nu puteți spune că nu aveți din partea mea totală încredere și înțelegere. Dacă însă voi nu mai aveți încredere în mine sau în Mișcare spuneți-mi-o direct, să ne despărțim fără supărare ca niște prieteni și să rămânem pe mai departe prieteni. Disciplina este esențială pentru Mișcare, pentru că numai prin ea se poate obține victoria. Apoi, luând câteva exemple din trecutul Mișcării, (pentru un caz de la Severin), ne-a arătat ce măsuri a luat și ce a spus cu această ocazie.

Aceste reproduceri le-a făcut cu o voce ridicată încât cei de afară ar fi putut să creadă că se referă la noi. Nu știu dacă Căpitanul a urmărit acest efect, dar când unii din aceștia au deschis ușa - sub diferite pretexte - au rămas mișcați de atmosfera calmă și atitudinea surâzătoare a noastră, care urmăream aceste povești ale Căpitanului din trecut. Ne-a spus de tapajul pe care l-a făcut Fănică, în această chestiune - „Și, băgați de seamă, tocmai Fănică, care este și el cam grec".!

încât s-a mâniat peste măsură şi l-a dat afară, interzicându-i să mai calce pe la sediu. De atunci a spus râzând Căpitanul „Fănică (Anastasescu) vine vis-a vis la Monitorul Oficial şi de acolo tot vorbeşte. Nu se lasă." Cu relatarea episodului Fănică, atmosfera s-a destins mai mult. Totuşi în fond ea rămânea încordată şi nelimpezită. Aluzia făcută de Căpitan de despărţire pentru cazul că nu mai credem în el şi-n Mişcare, ne apăsa şi o consideram nedreaptă.

De aceea, replica a mers în fondul problemei şi a căutat să pună problema în toată amploarea ei cu toată sinceritatea.
I-am spus Căpitanului:

1) Întâi trebuie să precizez un lucru: nu a fost şi nu poate fi vorba de nici un fel de neîncredere în tine Căpitane şi în Legiunea pe care ai creat-o. Suntem atât de strânşi legaţi de ea prin jertfele date şi cele pe care suntem hotărâţi să le dăm, încât nu ştiu cum a fost posibil ca măcar să se pună o asemenea problemă. Desigur dacă prin absurd vom decădea în situaţia de a nu mai crede, şi atunci cred ne va rămâne atâta tărie, ca să recunoaştem această nenorocire. Acum însă dimpotrivă, o puternică credinţă ne face să ridicăm problemele pe care le-am ridicat şi să le punem cu toată sinceritatea şi cu toate riscurile, care eventual le-ar comporta această sinceritate. Dacă această credinţă ar fi fost slăbită n-am fi depus atât zel în apărarea Mişcării de împrejurările care o pândesc şi ne-am fi complăcut în situaţii comode de oameni care ne bucurăm de toată dragostea şi încrederea Şefului Legiunii.

O asemenea situaţie însă o consider nedemnă pentru un adevărat legionar, căci preocupările de a dobândi sau păstra o situaţie, contrar conştiinţei sale, îl degradează.

2) Recunosc că eu am nesocotit disciplina formală şi sunt dispus să primesc orice pedeapsă pentru acest lucru. Mai mult, adaug o circumstanţă agravantă. Eu am făcut în mod

deliberat acest lucru şi cu toată conştiinţa greşelii. Dar am considerat absolut necesar acest lucru, pentru probleme de fond, vitale pentru Mişcare.

Problema criptostrăinilor în stadiul în care ajunsese, era necesar să se pună în public, cu toate neajunsurile pe care le comportă, aşa cum le-aţi semnalat. Nu se putea soluţiona pe calea internă, aşa cum aţi spus.

Eu am căutat să atenuez cât a fost posibil, de a fi o polemică între doi Comandanţi legionari. Pentru acest motiv nici n-am pomenit numele lui Polihroniade, ci m-am mărginit la aluziile necesare pentru a vedea fondul problemei, ş-apoi *Buna Vestire* - cum aţi spus prin circulară - nu este o gazetă legionară, după cum şi *Legionarii* de la Bazargic - care poartă acest nume din 1929 - este o gazetă locală, scoasă pentru interesele coloniştilor. Prin asta nu vreau să spun că nu există călcarea disciplinei legionare, formale, ci numai conştient de ea, am căutat să o atenuez, atât cât permitea chestiunea de fond care mă preocupa.

Pentru apărarea acestui fond am optat să fiu nedisciplinat, luând personal, toată răspunderea, cu toate riscurile.

De altfel, este primul act de ***indisciplină*** pe care îl fac macedonenii de când sunt în Mişcare, cu toate că se acreditează, în toate părţile că sunt nedisciplinaţi. De ***când au intrat în Mişcare,*** au devenit atât de disciplinaţi, încât pe mine a început să mă îngrijoreze acest lucru.
S-au fleşcăit şi ei ca cei din Regat.

Un caz elocvent îl oferă cazul de faţă: Guvernul Grec ia măsuri brutale să ne stranguleze naţia, făcând din vorbirea dialectului un delict pedepsit cu închisoare. Un redactor al unui ziar românesc, de origine grec, împiedică publicarea unui protest în această chestiune. Înăbuşe strigătul de durere şi alarmă. Să presupunem că n-ar fi aşa. Faptul care interesează este că aceşti tineri studenţi macedo-români, acum legionari

încadrați toți cred *că este așa.* Dar *disciplina* formală îi ține pe loc, mușcându-și pumnii. Soluția normală era să meargă la redacția respectivă și să-l sfâșie în o mie de bucăți pe veneticul care are îndrăzneala să înăbușe și geamătul de durere al victimelor conaționalilor lor. Nu poate disciplina formală să înăbușe însuși instinctul de conservare. Și pentru acest considerent am vrut să dau un exemplu, printr-un act de indisciplină, că excesul disciplinei formale periclitează însăși interesele fundamentale pe care tocmai vrea să le promoveze această disciplină. Vă spun și acum, sunt îngrijorat de disciplina care paralizează pe ai noștri. Au devenit niște elemente moarte cu zvâcniri înăbușite.

Căpitanul impresionat a spus:

„Sigur, disciplina nu trebuie să meargă până la paralizare. Noi vrem să-i perfectăm, să-i facem mai întreprinzători, nu să le tăiem și motorul pe care îl avem. Vom discuta această problemă.

3) În continuare: Dar Căpitane, gravitatea chestiunei este în altă parte, mai mult chiar decât am presupus inițial. Spuneați că problema criptostrăinilor pusă, a cuprins preocuparea tuturor cadrelor care au început să se agite și a trezit speranțe mari la adversari.

Pentru ca problema ridicată de o gazetă dintr-un colț uitat de provincie să aibă atâta ecou la centru înseamnă că această problemă mocnea la Centru.

-Căpitanul: Bine, dar a fost ridicată de un Comandant Legionar care în plus îl chema și Papanace.

-Eu: Adevărul este că acest lucru se știe de foarte puțină lume, eu nefiind o Vedetă Legionară.

Explicația adevărată trebuie căutată în altă parte.

Trebuie presupus că este ceva bolnav pe aici la Centru.

Cazul cu criptostrăinii a fost ca un abces copt care a fost suficient o împunsătură stângace făcută, ca să erupă. Toată

atenția în această direcție trebuiește îndreptată. Este o lege naturală ca o personalitate puternică, prin însăși fascinația pe care o exercită, riscă, dacă nu este permanent vigilentă, să se înconjoare în minciună. Sunt mai multe categorii de mincinoși:

a) Oameni care mint din interes calculat.

b) Oameni de absolută bună credință, dar entuziasmați, cărora dragostea pentru acea personalitate, le anulează orice spirit autocritic.

c) Oameni care văd răul, dar cu toată dragostea pentru cauză, n-au curajul necesar să-l releve și nici nu sunt dispuși să-și ia riscurile.

Am constatat odată mai mult acest lucru cu prilejul cazului de față. Elemente proeminente din Mișcare care au venit, în mod discret, să mă felicite pentru curajul pe care l-am avut de a pune o problemă a cărei nesemnalare devenea o primejdie pentru Mișcare. Aceștia erau de bună credință, dar slabi, căci altfel ar fi pus ei problema care îi preocupa.

Am observat și ambițioși, care nu vedeau în acest lucru decât hărțuirea unui element care se lansase prea mult ...etc.

-Căpitanul: **„Poate așa o fi, dar dacă voi ați plecat din jurul meu.**

Iată că tu te-ai dus la Călărași și acolo ai rămas. Ceilalți nu prea dau pe aici.

-Cât privește speranțele pe care și le pun dușmanii Mișcării, vor trebui găsite mijloace pentru nerealizarea lor. Dar tocmai aici stă miezul problemei. Vă arătam în raportul pe care vi l-am trimis prin sora mea, pe ce linii se mișcă dușmanii Mișcării și în special Camarila, pentru slăbirea ei. Pentru ruperea noastră s-a recurs la mai multe căi.

a) Avantaje în jurul regelui. În vederea acestui lucru, colindă anumiţi oameni ai siguranţei de origină aromâne, prin Cadrilater, care spun că vor deveni stăpâni coloniştii, dacă vor face numai politica regelui.

b) Persuasiune prin bătrânii noştri intelectuali de a nu ne angaja total faţă de Mişcare fiindcă noi ne jertfim, elementul nostru din Macedonia şi din Cadrilater suferă şi alţii trag beneficiile.

c) Şi prin iritările din interiorului Mişcării.

V-am dat în raport mai multe cazuri. Vă amintesc pe cel întâmplat cu Bănică Dobre. „În timpul înmormântării lui Moţa şi Marin, vine şi o delegaţie din Cadrilater în frunte cu Cola Ciumetti şi preotul Imbrescu.

Întâlnindu-se la Sediu întâmplător cu Bănică Dobre, părintele Imbrescu îi recomandă pe Cola Ciumetti, la care Bănică Dobre spune textual: *„A! îmi pare bine. Aduce la ochi cu bietul Sterie Ciumetti. Eu detest pe macedoneni! Dar totuşi cu Sterie Ciumetti eram prieteni"*.

Aceştia au rămas uluiţi, dar n-au spus nimic. Au plecat însă cu amărăciune în suflet auzind părerea unui fruntaş legionar - devenit acum erou - despre elementul lor. Nu ştia cum să-şi explice această pornire manifestată aşa, fără nici un rost.

Căpitanul iritat: „Nu trebuie luat în serios Bănică Dobre, pentru că acesta a devenit mare pentru că este lung".

- Asta o cunoaştem noi în intimitate, dar pentru oamenii de afară Bănică Dobre este eroul din Spania. Pentru mine semnificaţia este că se găseşte la Buna Vestire şi nu este exclus ca detestarea lui să fie alimentată de atmosfera care s-a creat acolo.

Alt caz pe care nu vi l-am arătat în raport. „Se discuta în familia Axa, la şedinţe la care participă şi fraţii Manoilescu, că Mişcarea trebuie scoasă din "Faza Macedoneană" de până acum şi pusă pe alt plan. Mai întâi eu nu ştiu ce înţeleg aceşti domni prin faza "Macedoneană". Dar dacă se referă la unele necesităţi în care a fost pusă Mişcarea de a-şi deschide drumul barat prin mijloace violente, apoi aceasta n-a fost o inovaţie a noastră a macedonenilor, ci un tragic destin al Mişcării, încă de la începuturile ei, care nu s-a putut înlătura. Aceşti oameni deci nesocotesc, în tendinţa lor de ponegrire, lucrurile cele mai elementare.

Cât priveşte pretenţia de a scoate o Mişcare dintr-o fază *"şi a o pune în altă fază"* eu nu o discut, urmând ca să apreciezi tu Căpitane!

Eu însă ţin să arăt altceva. Tot la aceste şedinţe s-a discutat şi chestiunea colonizării Cadrilaterului. Şi cu această ocazie s-a emis părerea că n-ar fi bine să se facă o colonizare masivă de macedoneni, fiindcă s-ar crea o problemă ca aceea pe care o are Statul Bulgar cu elementul bulgar macedonean. Asemenea păreri le-am auzit noi de la I. G. Duca, când s-a pus problema colonizărilor în 1924 - 1925 a Cadrilaterului şi de ele şi-au amintit cred Nicadorii la Sinaia. Acum ne este dat să le auzim la şedinţele de cuiburi legionare! Şi totuşi se vorbeşte de indisciplina macedonenilor!

Căpitanul foarte contrariat: Lasă chestiunea, o voi cerceta eu personal.

Îl voi chema pe Manoilescu şi îi voi cere lămuriri. Acest domn începe să-şi permită cam multe.

Eu (în continuare) .... Din această atmosferă iau naştere alte năzdrăvănii.

Să vă pomenesc un alt caz pe care nu l-am semnalat în raport:

În sânul studenţilor noştri (macedo-români) s-a ivit o neînţelegere în legătură cu alegerea comitetului. Sunt lucruri care după cum ştiţi din experienţa studenţească - care se întâmplă pe la toate cercurile şi societăţile studenţeşti. S-a întâmplat şi la Societatea studenţilor macedo-români.

Întrucât era o societate încadrată în studenţimea legionară, au fost chemaţi doi reprezentanţi ai acestei studenţimi. Livezeanu şi Ţâlnaru, să arbitreze şi să aplaneze neînţelegera. Aceştia în loc să caute cauzele neînţelegerii şi să aplaneze conflictul, işi permit să facă aprecieri jignitoare şi ameninţări insolente. Iată ce au spus în esenţă:

„Voi macedoneni sunteţi nedisciplinaţi. Căpitanul v-a tolerat că a avut nevoie de voi. Acum însă Mişcarea este destul de tare ca să se poată lipsi de aportul vostru."

Toţi studenţii noştri au rămas uluiţi. Revolta-i înăbuşea. Dar a fost tocmai acea disciplină, care li se contestă de toţi aceşti inconştienţi sau răuvoitori, care i-a împiedicat să dea o lecţie bine meritată acestor exponenţi legionari, care au putut vorbi astfel de neghiobii.

Căci sunt sigur că ei n-au putut avea o asemenea autorizaţie din partea ta,Căpitane, să vorbească astfel.

- Căpitanul: **„Bine bre! de ce nu mi le-aţi comunicat la timp, toate aceste lucruri pentru ca să iau măsuri pe loc?/**

Le-aţi ţinut în suflet şi v-aţi chinuit şi otrăvit atâta cu ele!"

Eu (în continuare): Camarazii mei tineri le-au suportat din disciplină. Şi apoi nouă nu ne convine postura de reclamant. Eu le-am păstrat pentru alte două motive: întâi am aşteptat după moartea lui Moţa şi Marin să treacă lunile de doliu ale Legiunii, fără să le turburăm cu asemenea probleme interne, care prin natura lor, sunt iritante şi lasă amărăciune. Asta cu atât mai mult cu cât în primăvara aceasta au fost şi atâtea probleme de ordin politic, grele, ieşite din uneltirile

duşmanilor Mişcării. Am aşteptat calmul vacanţei. În al doilea rând: am vrut să văd de unde pornesc toate aceste lucruri împotriva elementului nostru, căci simţeam că există o corelaţie între ele. Această pornire nu era justificată nici măcar din motive de invidie. În ultimul timp noi am cam încetat să facem cerc mereu în jurul persoanei tale Căpitane. Iancu Caranica şi Doru Belimace au intrat în ocnă. Sterie Ciumetti în mormânt.

Eu am fost azvârlit cu serviciul – pe care sunt nevoit să-l ţin - într-un orăşel de provincie, ceilalţi camarazi care te-au cunoscut la Văcăreşti - cu excepţia lui Pihu - nu prea le face plăcere să se frece cu toţi aceşti neofiţi, care până mai ieri băteau trotuarele pe Calea Victoriei, iar elementele mai tinere când vin, stau modeste şi tăcute - cu adevărat disciplinate - la o parte.

Nici acest motiv al invidiei, nelegionar, dar omenesc, nu poate fi.

Am bănuit că este o uneltire şi am cules cu răbdare toate faptele din toate planurile, să văd de unde porneşte.

Cazul cu nepublicarea manifestului în Buna Vestire a lămurit chestiunea şi a făcut să se verse paharul acestor amărăciuni acumulate.

În raportul pe care vi l-am făcut, v-am arătat pe ce fire se unelteşte şi am considerat cenzurarea ca o provocare deliberată, fiindcă îl consideram atât de inteligent pentru a-şi putea da seama că chestiunea nu va rămâne fără urmări.

V-am arătat dimineaţa faptele care mă fac să-l cred vinovat.

- Căpitanul: **„Dar de ce nu vrei să admiţi că din considerente profesionale, ei n-au mai vrut să publice un lucru care a fost publicat în ziarele de dimineaţă.**

- Eu: *„Nu vreau să admit, pentru că nu trebuie admis.*

Când mi s-a adus la cunoştinţă faptul, am presupus două ipoteze:

a) O provocare (iritare) cu scopul de a ne îndepărta scârbiţi de Mişcare. Asta pentru cazul când Polihroniade ştia.

b) Poate măsura a fost luată de colegii săi de redacţie sau subalterni asupra cărora acesta are ascendent, cu scopul de a nu pune pe şeful lor de origine greacă într-o situaţie gingaşe, prin publicarea unui manifest care s-a părut intolerabilă. Nu este admisibil ca pentru chestiuni personale, să fie nesocotită o problemă vitală românească, cum este aceea a persecuţiilor românilor din Grecia. Cred că este normal, dacă aceşti oameni de origine străină vor să acţioneze în cadrele Mişcării să-şi lase la o parte toate susceptibilităţile lor care vin în disonanţă cu interesele naţiei adoptive.

De acest lucru trebuie convinşi şi prietenii sau subalternii lor zeloşi. Şi aceasta constituie un motiv în plus, pentru ca această problemă să se pună şi să se rezolve public.

Cât priveşte justificarea adusă în ultimul timp, că publicarea nu s-a făcut - acum nu se mai vorbeşte de cenzură - pentru că s-a publicat în alte gazete, ea nu poate fi admisă căci este o nepermisă minimalizare a chestiunii în sine. Fiecare gazetă îşi are cititorii ei. Lumea legionară citeşte mai mult Buna Vestire. Era vreun păcat dacă şi această lume ar fi cunoscut şi persecuţiile din Grecia? Într-o gazetă în care se scriu reportaje copioase şi dări de seamă din Japonia, insule oceanice etc., nu poate fi rezervat un spaţiu umil, şi pentru durerea unor fraţi uitaţi şi prigoniţi? Dacă cenzura a împiedicat - aşa cum susţin aceştia - comentarii în chestiunea cu grecii, de ce n-au publicat manifestul care a fost lăsat să apară? Chestiunea este prea clară,Căpitane, pentru a fi nevoie să se insiste.

Mi s-a reproşat în cuvinte grele că suntem porniţi împotriva grecilor. Aş spune un neadevăr dacă n-aş recunoaşte

acest lucru. Dar în legătură cu aceştia care activează în Mişcare, ne-am înfrânat această pornire pe deplin, cum vă voi arăta justificat.

Adeseori mi-am pus întrebarea dacă nu este o slăbiciune de "partitism", pe care altă dată nu o admiteam la bătrânii noştri liberali, care se complăceau să stea în acelaşi partid alături de Duca, Iamandi, Mavrodis etc.

Cred că vă amintiţi în toamna lui 1932 - pe Aurel Vlaicu - când ne-aţi pus problema primirii cercului "Axa" în frunte cu Polihroniade, v-am spus că pentru noi, este cel mai mare sacrificiu pe care l-am face, de a admite să stăm alături de oameni, sau urmaşii unor oameni cu care avem socoteli. Dar tot noi am recunoscut că tactic este nevoie de această categorie de intelectuali, buni oşteni, ca Mişcarea să pătrundă într-o anumită burghezie,unde noi nu avem acces.

La teama însă de a nu se înfiripa în posturi de mare răspundere, ne-aţi dat asigurări că "niciodată nu se va întâmpla acest lucru".

De dragul Mişcarii am încheiat un armistiţiu cu această lume. Chiar am păstrat raporturi convenţionale, colaborând la aceleaşi publicaţii legionare. Nu pot spune însă că acest compromis nu ne-a tăiat ceva din elanul iniţial. Randamentul nostru ar fi fost de trei ori mai mare pentru Mişcare, dacă n-ar fi fost acest compromis. Nu numai pentru noi intelectualii, dar pentru întreaga masă de luptători, şi colonişti, numele acestea cu rezonanţă grecească, erau ca nişte ghimpi în inimile noastre. De multe ori ni se părea că suntem nişte sperjuri faţă de martirii noştri, victime ale uneltirilor acestor greci. Am trecut peste toate aceste considerente legitime, de dragul Legiunii. Am fost loiali cu ei, dar şi într-o justificată rezervă, urmărind mişcările lor.

În tot acest interval de timp ei,după ce s-au consolidat, şi-au reluat uneltirile şi au ajuns la îndrăzneala care ne-a

alarmat şi ne-a determinat să reacţionăm nu numai pentru a ne apăra pe noi, dar şi interesele permanente ale Legiunei.

Pentru ce este legitimă pornirea noastră împotriva grecilor!

Pentru mai multe motive. Să vă enumăr câteva.

1) Pentru că ne-au asasinat, moşii, părinţii şi fraţii noştri.

Numai noi,în comuna mea natală Veria, avem peste 100 morţi, martiri, victime ale teroarei greceşti. Toţi aceştia n-au avut altă vină decât că au vrut să se roage şi cultiva în limba maternă. Vă spuneam şi altădată, bunicul meu, preotul Papanace, a fost asasinat de greci, in mijlocul pieţei oraşului Veria, pe când se ducea să facă slujba religioasă la Biserica Românească din localitate.

S-a dovedit cu probe că toate bandele care ne măcelăreau în Grecia (Macedonia), au fost întreţinute cu banii colectaţi în coloniile greceşti din România. Fără îndoială că unchi sau bunici ai actualilor noştri camarazi trebuie să fi fost amestecaţi în aceste uneltiri făcute în interesul naţiei lor. Noi am jurat - aşa cum se jură acum în Legiune - că nu vom ierta, până la a şaptea spiţă, (generaţie) pe aceşti asupritori. Şi nu este bine ca jurămintele să se ia în deşert sau să fie considerate ca ceva decorativ. Ar fi la fel ca şi cum s-ar primi în Mişcare, fiii călăilor care au omorât pe legionari.

2) Suntem neîncrezători ca aceşti oameni de origine dubioasă, să ocupe posturi de răspundere, fiindcă ei au dovedit - că peste toate simulacrele, ei rămân din instinct ceea ce sunt. Lovitura noastră de moarte la 1913, care ne-a risipit în atâtea state, ne-au dat-o aceste elemente dubioase, infiltrate în aparatul diplomatic român. Cine citeşte Cartea Verde va putea vedea cât de sabotată a fost iniţiativa lui Titu Maiorescu de a creea un stat româno-albanez, de diferiţi

greci ca Mişu, Filalitis, Mavrocordat, etc., aflaţi ca miniştri ai României la Londra, Viena, Belgrad, etc. După aceste experienţe plătite scump, este natural să nu mai avem încredere.

3) Dacă în afară de aceste raţiuni mai sunt şi aversiuni ieşite din instinct, nu putem avea nici o aderenţă sufletească cu aceşti levantini linguşitori, insinuanţi, intriganţi, versatili. Conflictul între noi şi ei este milenar. Eu am încredere în puterea de transformare a Legiunii, dar trebuie ţinut seamă şi de anumite învăţăminte ale istoriei.

Nu trebuie uitat că Imperiul Roman a început să decadă când aceste elemente levantine s-au insinuat în mădularele lui administrative.

Acelaşi lucru s-a întâmplat şi cu Imperiul turcesc. Lumea asta levantină - ca şi jidanii - are un fel de a se insinua şi a se face indispensabilă. Poate fi folosită intr-o anumită măsură, dar cu multă precauţie.

După simptomele pe care le văd în Mişcare, convingerea mea este că s-a depăşit limita. Şi cum v-am spus, acesta a fost motivul principal pentru care, călcând disciplina formală, am pus problema în mod public.

Am vrut ca această primejdie să fie cunoscută şi de masă şi acest lucru nu se putea face mai bine decât sub această formă.

- Căpitanul: „Bine dar dacă spui că, Camarila vrea să facă această provocare, făcând chestiune publică, nu i-ai înlesnit tocmai atingerea ţelului ei? Nu ai fost logic. Logic era să căutăm soluţia fără să producem convulsiuni în cadrele Mişcării".

- Eu: „Da, aşa ar părea că este logic. Dar instinctul mi-a poruncit să fac altfel. Şi îi găsesc raţiunile lui. O soluţie

internă ar fi amânat problema şi n-ar fi pus-o până acolo unde a pătruns cangrena, vreau să spun influenţa acestor oameni.

Şi apoi cred că în cazul de faţă este mai bine să demaşti chiar cu zgomot - instrumentele Camarilei care provoacă din interior, decât să le cocoloşeşti. Dacă nu o extirpare a lor, cel puţin o intimidare este necesară. Şi această funcţiune o facem noi în calitate de "macedoneni".

TU, CĂPITANE, nu eşti angajat. Dacă este necesar, poţi chiar să iei măsuri împotriva mea, sau a noastră. Când eşti edificat asupra intenţiilor adversarului, orice manevră este posibilă.

Ţi-am spus toate acestea,Căpitane, cu multă pasiune dar şi cu deplină sinceritate. N-a fost uşor pentru mine şi noi toţi să suportăm toate atacurile şi jignirile venite din interior de la nişte camarazi.

Dar pentru toate am simţit dragostea ta nelimitată pentru elementul nostru. Fără motorul acestei dragoste, poate am fi recurs la alte soluţii disperate.

- Căpitanul: „Bine, vom vedea. A fost bună această lămurire.

Acum haideţi să mergem la masă că este târziu."

Trebuie să menţionez că în această discuţie au intervenit din când în când şi camarazii care mă însoţeau. N-am arătat aceste intervenţii, lăsând ca să şi le amintească ei mai exact.

Căpitanul a fost impresionat de cele discutate şi întrucâtva a căzut pe gânduri. Pentru prima dată de când ne-am cunoscut - o discuţie a fost încordată. A fost aceeaşi sinceritate ca şi altă dată, dar a fost şi un element de înfruntare, ieşit dintr-o ciocnire de voinţe.

Îmi dădeam seama că iniţiativa de a pune o problemă de fond peste capul Căpitanului - cu toată legitimitatea ei - îşi păstra caracterul iritant.

Dar Căpitanul a văzut că toate problemele deschise erau pentru binele Mişcării. Atmosfera de entuziasm şi adulare, care se crease prin ascensiunea vertiginoasă a Mişcării, spre sfârşitul lui 1937, şi care învăluia punctele de reper pentru o temeinică orientare, era oarecum sfâşiată. El a simţit că acest lucru era necesar şi poate pentru aceasta a uitat de neajunsurile conflictului şi era bucuros când am mers spre masă.

Ne-am dus la restaurantul legionar de lângă sediu (Cantina Gutenberg). Era arhiplin de legionari, simpatizanţi şi lume curioasă, care venea să vadă această experienţă comercială legionară.

Apariţia Căpitanului, a atras ca de obicei atenţia întreagă asupra lui. Faptul însă era şi mai interesant că era înconjurat de noi "macedonenii", despre care se lansase că ne-am certat.

La masă atmosfera era veselă. Căpitanul a povestit fel de fel de întâmplări, cu umorul lui caracteristic. Această bună dispoziţie punea în încurcătură pe cei care se aşteptau să iasă cine ştie ce ruptură după o întrevedere pe care o presupuneau furtunoasă. Credeau că vom ieşi rău şifonaţi de la Căpitan. La masă eram aproape numai noi macedonenii pe lângă cei care au fost la Căpitan, şi alţii care veniseră între timp.

Numai Pihu stătea la o masă mai încolo. N-a venit, pentru că, după ce s-a ivit cazul cu "Criptostrăinii", spre deosebire de aproape toţi macedonenii care s-au pus pe o poziţie solidară cu mine, el a început să critice, arătând parcă în mod ostentativ, prietenie cu cei vizaţi de mine. Mi s-a părut că s-a pretat la un joc care m-a determinat să rup raporturile personale. În cursul discuţiilor de la masă nu s-a pomenit nimic de cazul cu "Criptostrăinii". Am râs doar de excesul de zel a lui Fănică Anastasescu, de care Căpitanul spunea că ar fi o leacă grec. Eu i-am spus că Fănică nu poartă nici un fel de vină. Apoi nu ştiu cum a venit vorba şi Căpitanul a spus:

„Eu chestiunile mari nu le rezolv imediat, las timpul să le coacă".

N-am înţeles tâlcul acestei fraze şi nici nu ştiam dacă se referă la noi sau la partea adversă.

Când ne-am despărţit seara târziu, am întrebat pe băieţi - în grădina Cişmigiu unde am făcut o plimbare - asupra impresiilor avute din această discuţie încordată. Toţi erau profund impresionaţi şi încă nu puteau să aprecieze cum s-a soldat. Ionel Nacu a spus: Nu ştiu ce va ieşi în viitor, dar am asistat la o discuţie unică în felul ei între două persoane care ştiu ce vor. Toţi însă au fost de acord că o lămurire în problema criptostrăinilor nu mai putea să întârzie.

*

Urmarea acestui caz, aparent, n-a fost niciuna.

Căpitanul n-a dat o soluţie într-un fel sau altul. A lăsat chestiunea baltă, adică nesoluţionată. Cred că a fost primul caz în viaţa sa.

Şi, fără îndoială, acest lucru l-a apăsat. Părea o slăbiciune.

În realitate însă se punea spre rezolvare problema, care din chestiuni să prevaleze: cele de formă sau cele de fond? Poate aceasta era problema la care se referea Căpitanul, când a spus că chestiunile mari nu le rezolvă imediat.

Dar, şi fără o soluţie formală, urmările n-au întârziat să se arate. În primul rând Buna Vestire a început să publice nişte articole de ale lui Cola Ciumetti, trimise de mult dar zăgăzuite - cu intenţie sau din neglijenţă la redacţie. Apoi a trimis un trimis special, pe Virgil Rădulescu, în Durostor, împreună cu Pihu să facă reportaje de acolo. Tâlcul acestei trimiteri părea evident, căci se încerca lansarea lui Pihu. Acest lucru i l-am spus şi eu lui Virgil Rădulescu, care mereu ţinea să arate simpatie şi admiraţie pentru mine.

Nu ştiu dacă din această cauză sau poate a sesizat Căpitanul jocul şi a intervenit, căci reportajele au încetat brusc.

Era pentru mine clar de la început că, Căpitanul nu va abandona pe criptostrăini. Mai mult, mă aşteptam chiar la o susţinere ostentativă pentru a arăta că nu lucrează sub presiune. Acest lucru era firesc.

Dar eram tot atât de sigur, că chestiunea s-a pus şi că într-o zi ea va avea soluţia preconizată de noi: nepromovarea elementelor de origine dubioasă în posturi de comandă ale Mişcării şi ale Statului, dacă aceasta va prelua răspunderea puterii.

Dealtfel, acest lucru corespundea şi cu precizările făcute în 1932, când a spus că niciodată aceste elemente nu vor fi chemate în posturi de conducere importante. Acest lucru l-a repetat de mai multe ori, dintre care ultima dată la Predeal, în faţa lui Ghiţea şi Ficăta, când a auzit de articolele mele:

„Cum, voi nu mai aveţi încredere în cele ce v-am spus că aceşti oameni nu vor ocupa posturi de conducere?"

În fapt însă efectele au început a se arăta. Un gol a început să se schiţeze în jurul criptostrăinilor. Multe cadre care altădată nu spuneau nimic şi erau prea reverenţioase cu aceste „vedete", au început să se apropie de noi şi să discute problema. Fără îndoială că printre aceştia erau şi elemente interesate.

Căpitanul poate a simţit acest lucru şi a început pentru menţinerea echilibrului să-i mai susţină, arătându-le aceeaşi încredere ca în trecut. Dar nu acesta era faptul cel mai important, ci faptul că a început să li se micşoreze baza proprie în care îşi înfiripaseră rădăcinile până atunci. În orice caz, să nu pătrundă mai departe.

Se temeau cu fetişismul ieşit mai mult din complex de inferioritate moştenit din starea de iobăgie, faţă de aceşti târgoveţi (ciocoi). Şi criptostrăinii au simţit acest lucru. De

aceea au încercat să acrediteze cât mai mult ideea că macedonenii au căzut în dizgrație, fapt care, deși nereal, va avea influență în prigonirea care a urmat.

Aceste antagonisme au început să se polarizeze în jurul celor două gazete considerate legionare de mare tiraj: *„Buna Vestire"* unde erau frații Manoilescu, Polihroniade, Virgil Ionescu, Vojen, Constant, Totu, Bănică Dobre etc. și *"Cuvântul"* unde era Nae Ionescu, ing. Clime, Belgea, Andrei Ionescu, Fănică Anastasescu, Vasile Cristescu, etc. și unde încerca să ne atragă și pe noi.

Atacuri directe n-au mai fost între criptostrăini și noi, afară de un incident pe care l-a avut Pihu cu Vojen la înmormântarea Generalului. Aceștia, după ce au crezut că pot să-l folosească, văzând că nu le servește la nimic, au început să-l desconsidere. Și Pihu dându-și seama de poziția greșită pe care s-a așezat, a căutat să și-o refacă luând și el atitudine ostilă. Faptul însă a trecut neobservat.

Față de mine au început adulări fățișe. La o conferință de presă pe care a avut-o Căpitanul cu niște ziariști americani și germani (interpret era Mânzatu), Polihroniade încerca prin priviri prietenești să intre în vorbă cu mine. M-am făcut că nu-l văd și el a înțeles. Totuși la conferința ținută la Casa Verde de Căpitan - la care nu m-am dus, a fost Polihroniade acela care susținea sus și tare, aducându-mi elogii să fiu pus cap de listă!

De asemeni, când a publicat ceva fragmente de Amintiri din prigoana 1933-1934 (Cazul Duca), le pomenea începând cu mine.

Toate aceste lucruri nu mă puteau determina să renunț la o problemă pe care o consideram vitală. Este adevărat că la intervenția Căpitanului, am încetat campania inițiată în „Legionarii", prin cele două articole. Am mai publicat un articol indirect „Lozinci de Luptă" în care puneam problema

ciocoilor ca armă revoluționară, și un altul prin care relevam tendințele Camarilei de captare a coloniștilor.

Când se ivea ocazia însă, o puneam direct. Astfel, după fixarea candidaturilor și încheierea pactului electoral de neagresiune între Mișcare și Partidul Național Țărănist și Liberal (Georgist), m-am dus la București. Am stat de vorbă cu Căpitanul. M-a întrebat de situația din Ialomița și de modul cum funcționează pactul de neagresiune cu Național Țărăniștii. I-am spus că situația se prezintă bine și pactul funcționează. Dar cu toate acestea s-a tot insinuat în discuții că Mișcarea Legionară, nouă și românească, vine cu elemente vechi ciocoiești și neromâni. Îmi spunea un fruntaș Național Țărănist: "Cum de ați găsit tocmai pe Polihroniade să-l puneți cap de listă la Ialomița și n-ați găsit un altul. Bunicul lui, unchiul și mi se pare chiar tatăl său au fost mari arendași în Comuna Mihai Viteazul și scoteau pe țărani cu biciul la munca câmpului. Din fanatism, își dădeau copiii la școala greacă, și cum nu era curs superior la Călărași, îi trimeteau la Brăila". Deși nu i-am spus nimic acestuia, totuși nu pot să nu recunosc că are dreptate. Aici se pune problema răspunderii solidare a generațiilor. Și țăranii iobagi asupriți au spus că nu vor uita din tată în fiu, și iată tocmai noi care astăzi jurăm că nu vom uita pe asupritorii noștri și nici pe fiii, nepoții și strănepoții lor, suntem puși în postura de a cere altora să uite.

Căpitanul înroșit la față mi-a spus cu un ton răstit și în același timp plictisit:

-Ce să fac, Domnule, cu el. Mi-a adus servicii și nu-l pot lăsa. Unde să-i pun canidatura? I-am pus-o la Râmnicu-Vâlcea. Au venit cei de acolo și mi-au spus: **«Nu este bine să fie pusă candidatura tocmai în Patria Pandurilor lui Tudor.»** Aceleași obiecții mi-au făcut Bucovinenii. Venise profesorul Țopa foarte alarmat că așa ceva (adică un grec să candideze în Bucovina) nu s-a întâmplat până acum. Același

lucru îmi spui şi d-ta acum. Ce să fac! Trebuie să-l pun undeva!

I-am spus:

- *Căpitane, ştiu că în această chestiune sunt bănuit de subiectivism, dar acest lucru nu trebuie să mă împiedice de a spune adevărul.*

Totuşi Căpitanul şi-a dat complet seama asupra dispoziţiei noastre sufleteşti în raport cu criptostrăinii şi a caracterizat-o plastic în următoarea împrejurare. După alegerile din 1937 la începutul lui ianuarie 1938 mă aflam cu Căpitanul în biroul său de la Casa Verde. Pe când vorbeam cu Căpitanul, venise „un macedonean" să aducă cadou o puşcă de vânătoare. Era un tânăr din provincie pe care nu-l cunoşteam. După numele său, Peaha şi din relaţiile ce mi le-a dat, am aflat chiar că îmi este compatriot din partea mamei lui care era originară din oraşul Veria.

Căpitanul l-a întrebat:

„D-ta eşti grec?" Dintr-odată tânărul s-a transfigurat şi într-o ţinută dârză, dacă nu chiar înfuriată, a replicat prompt:

„Nu Căpitane, sunt român macedonean, cum pot să fiu grec!"

Căpitanul a simţit toată indignarea tânărului şi, întorcându-se către mine, mi-a spus:

-"A reacţionat aşa cum aş reacţiona eu dacă venind pe la voi prin Pind, m-ar întreba cineva de sunt jidan!" Sunt lucruri profunde care determină această stare sufletească. Şi întorcându-se către tânăr i-a spus:

- „Ştiu, aşa te-am încercat." Iar mie mi-a spus:

-*„ De la greci m-aş fi ferit să primesc un cadou şi mai ales o puşcă!"*

- Fără îndoială, Polihroniade este un om inteligent, pregătit în domeniul politic şi poate şi un bun parlamentar. Dar cu toate aceste calităţi, el nu va apăra cauza legionară, fiindcă poziţia lui este falsă.

Este suficient să se ridice un Mihalache sau şi un alt ţărănist mai mediocru, şi să-i impute cele ce v-am spus mai înainte.

Ce va putea răspunde el, care se află pe poziţia naţionalismului integral! Teamă îmi este că din motive de solidaritate, toţi ceilalţi parlamentari legionari, vor trebui să se pună într-o poziţie defensivă în loc de una ofensivă. Vor evita să atace pe chestiuni naţionale, pentru a nu li se releva poziţia falsă a lor, cu colegul sau colegii care sunt alături. Se va repeta în stil mai mare cazul de la *„Buna Vestire"*.

N-am mai continuat şi discuţia a rămas suspendată, fiindcă intraseră persoane străine în birou.

Ghiţea care era cu mine, era îngrijorat că iar se naşte conflictul, abia aplanat.

Dar eu nu puteam renunţa la punerea unei probleme care era vitală. Din spusele Căpitanului însă, am dedus că problema criptostrăinilor se adânceşte în cadre şi cu toată mâhnirea pe care am încercat-o, făcând sânge rău Căpitanului, eram satisfăcut că instinctul românesc nu se dovedea atât de amorţit pe cât îl crezusem.

Invocarea pandurilor lui Tudor, mi s-a părut plină de semnificaţie. Poate la acest lucru să fi contribuit cu ceva şi articolele noastre. Era clar deci că acestea încep să-şi ducă existenţa prin încrederea Căpitanului, acordată cum am spus, din motivul de a arăta că nu lucrează sub presiune, şi din sentimentul de recunoştinţă pentru oricine i-ar fi făcut un bine, oricât de mic, care era foarte înrădăcinat în Căpitan.

Aceasta nu-i împiedica pe criptostrăini să-şi continue lucrăturile. Mai târziu am aflat cum a fost lucrat de pildă prof. Nae Ionescu. I-a fost pusă candidatura la Râmnicu Sărat. Dar tot pe neaşteptate înlocuit cu Andronescu. Aristotel Gheorghiu spunea în lagăr (1938) că a întrebat pe Căpitan asupra acestui lucru, iar Căpitanul i-a spus că nu ştie cum s-a produs această

încurcătură. Asemenea încurcături se făceau pentru a promova elementele care făceau parte din aceeaşi lume incertă (Cazul Vergatti). Sub o formă nesinceră şi insinuantă, Totu încercă să surprindă buna credinţă a Căpitanului pentru a-i pune candidatura.

Cu tot avertismentul, Căpitanul n-a reuşit să se degaje de această plasă ţesută în ultimii ani în jurul său.

Ei participau la diferitele întrevederi pe care le-a avut Căpitanul cu diferiţi oameni politici (Argetoianu, Maniu, etc.)

Dar tocmai cu această lume incertă, îngrămădită pe la sediul Central, Camarila a reuşit să menţină până la arestarea Căpitanului o atmosferă falsă în care prosperau toate manevrele, diversiunile şi împiedicau o orientare realistă. De multe ori această atmosferă nu era intenţionat creată, ci era o rezultantă naturală a mediului interlop în care se mişca această curioasă speţă de legionari. Abia când lucrurile au început să ia o întorsătură mai gravă, s-a produs o degajare, fără însă ca influenţa pe calea „ştirilor sigure" să fi încetat.

Când la 25 martie 1938 s-a ventilat ideea Lagărului de Concentrare din Insula Şerpilor, ne-am dus cu băieţii să-l vedem pe Căpitan. Era la Biserica Ilie Gorgani, fiind duminică. (dimineaţa).

Afară, în curtea bisericii şi pe scările care suie, o mulţime de legionari necunoscuţi (masa) aştepta să vadă pe Căpitan.

În biserică însă, Căpitanul era singur.

Toată acea lume care altădată se învârtea în jurul său, dispăruse ca prin minune. Prudenţa o făcea să nu se mai înghesuie. Numai într-un colţ al bisericii, fidela Nicoleta, cu un grup de legionare, veghea asupra Căpitanului.

Când s-a terminat slujba, Căpitanul a venit luminos spre noi.

Observase golul ce a început să se creeze în jurul său, şi era tare impresionat de prezenţa noastră, care devenise mai rară în timpul când îi mergea bine.

Nicoleta zbura de bucurie. Adesea mărturisea ea: *„Numai când îl văd pe Căpitan înconjurat de "macedoneni", îl simt în siguranţă".*

Căpitanul ne-a invitat să mergem cu el. Ne-am dus la restaurantul legionar *„La Berbec"* şi de acolo la cel de la Gutenberg. Am zăbovit ceva pe acolo. Era încă lume, dar printre ea se observa mulţimea de agenţi care mişuna. Parcă ostentativ Căpitanul a vrut să se plimbe cu noi.

Sub forma aceasta vrea să dezmintă versiunea pe care o acreditaseră criptostrăinii că *„macedonenii s-au rupt de Mişcare".*

Ne-am întors din nou la restaurantul *„Berbec"* de unde Căpitanul a luat ceva de ale mâncarii, şi de acolo am plecat cu maşina lui la Casa Verde, fiind invitaţi la masă de el. Aici am avut ultima mea conversaţie politică cu Căpitanul, pe care nu este cazul să o relev în acest cadru. Atunci l-am văzut pentru ultima oară pe Căpitan.

Atmosfera de dragoste şi înţelegere s-a restabilit complet.

Încrederea pe care mi-a acordat-o Căpitanul de a conduce Comandamentul după ce el a fost încarcerat şi condamnat, era o dovadă în plus..

Urmările luptei cu criptostrăinii n-au încetat nici în prigoană. În lagăr, criptostrăinii au fost de fapt izolaţi într-un grup care devenea din ce în ce mai mic.

Li se zicea *„Curlandişti"*, pentru că ar fi stat mereu cu popoul la soare, dar şi cu alte înţelesuri. Baza atitudinii o formau băieţii noştri, dar într-o formă demnă. Erau însă zeloşi ca Fănică Anastasescu, Aristotel Gheorghiu, Colonel Zăvoianu şi alţii care îi atacau făţiş, fără cruţare şi chiar trivial. Au început să se plângă de atmosfera ostilă ce li s-a creat şi să

simtă că le scapă terenul de sub picioare şi îşi pierd definitiv ascendentul asupra legionarilor.

Când însă prigoana s-a înteţit şi mai ales după moartea Căpitanului, au început să se izoleze ei şi să critice Mişcarea şi pe Căpitan.

La spitalul de la Braşov, unde se găseau izolaţi Nae Ionescu, Pihu etc., erau aduşi pentru un trai mai uşor şi Virgil Ionescu, Polihroniade, Budişteanu etc.

Deşi Căpitanul era mort de curând, totuşi ei se izolaseră şi petreceau ostentativ cu un ofiţer de jandarmi care era pus pe acolo să-i spioneze. Aceasta a provocat mai multe ieşiri violente ale lui Pihu.

Încă din lagăr s-a convins el de dreptatea pe care am avut-o eu când am dat alarma faţă de primejdia ce o prezintă această lume suspectă în Mişcare, şi şi-a cerut iertare de la băieţi, regretând foarte mult că nu-mi poate cere şi mie. Acum însă acest lucru era evident.

Cu câteva săptămâni înainte de a fi împuşcat - îi spunea lui Coli Chiacu - slăbit de boală şi simţind că i se apropie sfârşitul, a chemat câţiva băieţi de ai lui, printre care era şi cumnatul lui Pihu, Babu şi Chiacu şi le-a spus că atunci când el nu va mai fi, să asculte de Papanace.

Evenimentele însă au devenit din ce în ce mai sumbre.

La Râmnicu-Sărat spunea Ţâlnaru - printre cei care au luat atitudine împotriva Căpitanului au fost Virgil Ionescu, Bănică Dobre, Ion Totu etc. Polihroniade era în grupul acestora, dar nu s-a manifestat cu ostentaţie.

Atitudinea cea mai frumoasă a avut-o Tell, care a cerut să i se facă onoarea de a fi executat primul, atunci când maiorul de Jandarmi, ***evreul Rosen*** a mers cu plutonul să-i execute după asasinarea lui Călinescu.

De asemeni, atitudine bună au avut tot timpul: ing. Clime, I. Banea, Alexandru Cantacuzino, etc.

Moartea legionară însă, i-a înfrăţit pe toţi şi acest lucru ne face şi pe noi să uităm unele păcate omeneşti datorite neasimilării lor complete în substanţa etnică a neamului nostru şi să-i pomenim în rândul martirilor.

Dar acest lucru n-a rezolvat problema criptostrăinilor în Mişcare. Dezbaterea ei a continuat, [illegible].

În lagărele de la Rostock şi Buchenvald s-a pus cu mai multă tărie. Încurajaţi pentru considerente de partizanlâc de Sima şi oamenii săi fără nici un fel de credinţă - adică tocmai aceia care altădată se plângeau de invazia fanarioţilor în Mişcare, criptostrăinii au scos din nou capul. De la ei a pornit insinuarea că macedonenii prin setea lor de dominaţie, devin o primejdie pentru Mişcare şi pentru Neamul Românesc mai mare chiar decât aceea a jidanilor şi aşa zişilor fanarioţi, care nu mai există.

Acest lucru m-a făcut să pun în Forul Legionar de la Berkenbrück problema în plin, în vara anului 1942, făcând o amplă expunere doctrinară şi de fapte asupra „primejdiei infiltrării elementelor străine în cadrele de conducere ale Mişcării*. În felul acesta lupta continuă. Dar poate situaţia grea în care a intrat Mişcarea o va rezolva de la sine. Toţi aceşti criptostrăini care din oportunitate au îmbrăcat cămaşa verde ca şi cei lipsiţi de caracter sau de credinţă, vor căuta alte cămăşi, acum la modă, şi acest lucru a început să se producă. Informaţiile din ţară sunt contradictorii, unele arată compromiterea şi degradarea totală la care a ajuns Victor Vojen, pe de altă parte că ar fi fost dat afară din redacţia ziarului „Glasul Patriei", din cauza atitudinii lui demne, critice la adresa comunismului, în discuţiile avute cu directorul publicaţiei.

---

*Notă: Vezi colecţia „Orientări Legionare în al II-lea Exil".

Oricum, procesul decăderii era pronunțat, ajunsese muritor de foame și cerșea țigări de la prieteni. A sfârșit în mizerie. N-a fost nici „amantul" nici *„secretarul Anei Pauker".* Sunt calomnii puse în circulație de dușmanii lui și ai Mișcării, încă la scurt timp după 23 august 1944.

O fi avut el alte păcate omenești, dar secretar și amant al Anei Pauker, în mod absolut sigur, n-a fost!

Unii dintre acești *"fruntași"* legionari ca Nicolae Pătrașcu, Victor Vojen, Constant, ș.a. s-au pretat la grave compromisuri, dincolo de limitele bunului simț elementar care nu trebuie să lipsească chiar în situații extreme, de la nimeni, cu atât mai mult de la cei cu pretenții de exponenți principali.

Pete negre pentru Mișcare.

Desigur, acum sufletul Căpitanului îmi dă complectă dreptate.

Dar n-aș fi vrut să am această dreptate pentru ca el să poată avea pace.
Realitatea însă este aceasta oricât de tristă ar fi ea. Numai prin luptă dârză și ținând seamă de experiențele făcute, se va putea îndrepta Mișcarea pe drumul luminos trasat de Căpitan. Pe acest drum criptostrăinii nu vor putea merge, căci nu este pentru factura lor.

Făcând un bilanț al avantajelor și dezavantajelor avute cu admiterea elementelor burgheze de origine incertă în Mișcare, se poate constata că el se soldează în mod negativ. Inițial s-a crezut că prin aceste elemente nu numai că se va pătrunde în lumea aceea a burgheziei unde fii de români neaoși veniți de la țară nu prea aveau acces, dar i se va da iluzia acestei clase că își poate găsi întrebuințare și în noul cadru politic, pe care îl preconiza Mișcarea Legionară., dacă va face unele adaptări. În felul acesta nici rezistența ei pe pozițiile ocupate nu era să fie disperată. Calculul însă a fost prea optimist.

Era greu pentru oameni, mai ales de origine străină, obișnuiți cu o viață ușoară și parazitismul intrat în sânge, să se împace cu o morală austeră până la sânge. Cel mult s-ar fi găsit elemente ieșite din sânul său, care ar asimila aceste atitudini din setea de a avea compensații de ordin politic, adică care să satisfacă setea de putere.

Cu un cuvânt era principiul de adaptare al acestei clase, de a beneficia în orice conjunctură, dar puterea politică o vrea tocmai ca să nu renunțe la principiile sale. Când s-a văzut amenințată, în mod serios, în aceste privilegii, ea a reacționat cu brutalitate și mișelie pe care numai degenerescența sa o poate justifica. Și-a sacrificat fără nici un fel de scrupul, chiar elementele sale infiltrate, care i-au adus servicii, dar care căpătaseră unele aderențe cu noua Mișcare. În ultima analiză, prin forța lucrurilor aceste elemente au făcut jocul clasei parazitare de unde proveneau, decât Mișcării. Poate tactica ar fi dat rezultate pozitive, dacă vigilența față de aceste elemente ar fi fost mai activă și exercitată mai de timpuriu, înainte de a fi țesut întreaga plasă și creat atmosfera falsă sau complice care a derutat pe Căpitan, în ultimele momente decisive pe plan politic. Din toate aceste experiențe, Mișcarea trebuie să tragă învățăminte, căci numai așa se pot evita alte dezastre.

*

O altă urmare a fost în legătură cu prigoana. Zvonurile interesate lansate de criptostrăini, că macedonenii s-au răcit de Mișcare, au fost în mare parte crezute de conducătorii Poliției românești. Aceasta a făcut ca asupra elementului macedonean să nu se îndrepte vigilența și prigoana care se proiecta pentru evenimentele care se pregăteau și la care orice minte lucidă se aștepta. Poate, datorită în mare parte acestui fapt, eu n-am fost vizat, când s-au făcut arestările la 16 aprilie 1938 și n-am fost

reținut pentru a fi trimis în lagăr după arestarea din preajma lui 20 iulie a aceluiași an.

Din acest punct de vedere s-ar putea spune că, criptostrăinii ne-au făcut - fără să vrea - un bun serviciu.

Faptul însă că după aceea și mai ales după moartea Căpitanului, când atâția s-au împotmolit în smârcurile compromisului, sau în mlaștina deznădejdii, noi am fost aceia care am purtat steagul intransigenței legionare, a făcut pe unii - mai ales din cercurile poliției - să presupună că întreg așa-zisul conflict cu Căpitanul, pe chestia criptostrăinilor, a fost înadins provocat, pentru a se pune la adăpost o rezervă de elită în prigoana care se anunța. În mod conștient nu se poate spune că a fost vorba de așa ceva, dar de multe ori liniile destinului rămân învăluite, iar instinctul, în momente grele mai ales, acționează cu mai multă siguranță, pentru cauza care te animă.

UNELTIRI CRIPTOSTRĂINE PE LÂNGĂ MAREȘALUL ION ANTONESCU ÎN TIMPUL REGIMULUI LEGIONAR

(Discuții încordate avute cu el)

Lămurire

Pe mareșalul Antonescu nu l-am cunoscut înainte de guvernare.

Știam că, veneratul Căpitan - Corneliu Zelea Codreanu nu avea păreri excelente asupra caracterului său, cu toate că din motive tactice, a cultivat anumite raporturi cu ocazia taberelor de muncă de la Predeal. Comportarea lui în preajma formării guvernului Goga-Cuza în 1938, precum și rolul jucat la suspendarea Constituției de către Carol al II-lea, justificau pe deplin rezervele Căpitanului.

Totuși, în timpul comandamentului din prigoana toamnei 1938, am preconizat în triumviratul care îl formam - Vasile Cristescu, eu și Horia Sima - să-l acredităm pentru considerente tactice, ca șef al Mișcării. Scopul urmărit era să atragem preocupările lui Carol al II-lea spre un alt adversar al lui, degajându-l pe Căpitan.

În felul acesta poate am fi derutat și intențiile asasine ale lui Carol și Camarilei sale, făcând inutilă moartea Căpitanului, pentru ei, din moment ce un nou rival venea să-i moștenească Mișcarea.

Această tactică n-a putut fi pusă în aplicare din cauza insuficienţei preopinenţilor mei.

Desărcinarea lui Antonescu în timpul prigoanei, depoziţia lui la procesul Căpitanului şi comportarea mai binevoitoare faţă de legionari în timpul cât exercita comanda militară în Basarabia, i-a creeat în lumea legionară mai multe simpatii decât ar fi meritat.

În jocul forţelor oculte, nu poate să se aprecieze cât calcul intervenea pentru cultivarea acestor simpatii.

În vara lui 1940, când eram la Berlin, mi s-a cerut de către ministrul de externe german, printr-un om de legătură trimis prin Heydrich (dr. Otto Lies), să arăt, în calitate de Conducător al Comandamentului Legionar aflat în străinătate, care este punctul de vedere în legătură cu o colaborare cu mareşalul Prezan şi generalul Antonescu.

În nota dată (a se vedea copia acestei note) arătam în esenţă că mareşalul Prezan are aproape aceeaşi situaţie ca şi mareşalul Petain în Franţa.

Este un om prudent şi cu mult prestigiu, fapt care a făcut ca întotdeauna în momente de criză, numele lui să fie pus în circulaţie. Deşi n-a făcut nici un fel de politică, totuşi aderenţele lui erau mai vizibile în lumea liberală. Vârsta lui înaintată i-a diminuat energia, care eventual i-ar cere-o vremurile excepţionale.

Despre Antonescu am spus că este un general energic, ambiţios şi cu prestigiu în armată, şi simpatie în lumea legionară. Formaţia sa militară şi atitudinea anglo-filă cunoscută nu ar face din el un om cert pe poziţia Axei. Încadrat însă de legionari cu posturi în puterea executivă a Statului Român ar putea fi folositor.

Aceste relaţii se cereau cam prin timpul când venise la Berlin Veturia Goga, pentru a cere printr-un cunoscut de al meu, Schichidanz (Şeful Statului Major al Reichsleiterului Rosemberg), intervenţii pentru salvarea lui Antonescu destituit

din armată şi închis la o mănăstire de Carol al II-lea. Nu ştiu în ce măsură aceste relaţii au făcut pe nemţi să susţină formula Antonescu, dar o influenţă în mod sigur a avut.

Când după abdicarea lui Carol al II-lea m-am întors cu întreg grupul în ţară, Schichidanz - care la 1938 a înlesnit venirea la putere a lui Goga şi acum a influenţat în favoarea lui Antonescu, m-a rugat să-i transmit multe salutări din partea lui.

Ajuns în ţară, după depunerea jurământului de subsecretar de Stat, i-am transmis aceste salutări, şi Antonescu a rămas oarecum mirat că-l cunosc. La început mi-a făcut impresia că nu ştia aproape nimic de mine şi rolul pe care îl joc în Mişcare. La depunerea jurământului m-a primit foarte rece, şi câtva timp m-a chemat cu numele de ***„macedoneanul“***. Simţeam o rezervă fără să cunosc motivele. Acest lucru însă nu m-a intimidat. Înţelegeam să-mi exercit funcţiunea politică care mi s-a încredinţat în mod efectiv şi cu tot sentimentul de răspundere pe care îl comportă. Consiliile de Miniştri pe care le prezida Antonescu aveau un caracter particular. Vorbea mai totdeauna el, intimida prin întreruperi şi chiar repeziri pe vreunul care lua cuvântul şi ordona ca la cazarmă militarilor din guvern, iar aceştia se adresau cu "ordonaţi" şi "am înţeles". Mai lipsea *"poziţia de drepţi"*, cu ţăcănit de pinteni şi *cu "să trăiţi"*, pentru ca atmosfera să fie complect de cazarmă.

De la început nu m-am putut împăca cu acest lucru pe care îl consideram incompatibil cu funcţiunea încredinţată, şi păgubitor bunului mers al treburilor Statului Legionar, care era ***girat de jertfa Căpitanului şi a atâtor martiri legionari.***

Când am găsit necesar am luat cuvântul în Consiliile de Miniştri şi am susţinut cu toată tăria, dar şi cu argumentele ce le comportă puncte de vedere diferite şi chiar contrare celor preconizate de Antonescu, spre mirarea multor colegi şi uluirea militarilor. Acest lucru, care la început părea că displace lui Antonescu, a făcut ca în scurt timp să capăt un ascendent asupra lui. După nişte convorbiri pe care le-am avut cu el în

legătură cu chestiunile Balcanice şi elementul aromânesc precum şi unele expuneri făcute în sânul forului prezidat de el, distanţa iniţială se micşorase considerabil. Vizita oficială făcută la Roma, unde eu am mers ***în calitate de reprezentant al Mişcării Legionare*** şi apoi cea de la Berlin, când am avut prilejul să discutăm asupra multor probleme, care se iveau cu această ocazie, distanţa de care am vorbit aproape că a dispărut complet. Poate la aceasta a contribuit şi anumite informaţii şi aprecieri căpătate cu deosebire de la Berlin. La întoarcerea din capitala Germaniei, mi s-a fixat, contrar protocolului, mereu locul la masă în faţa lui Antonescu, şi atât Antonescu cât şi Fabritzius, care îl însoţea, căutau să se întreţină cu mine cât mai mult şi într-o formă cât mai lipsită de convenţional. Acest lucru a fost observat şi de alţii.

Nu puteam să-mi explic ce substrat are.

*

În general activitatea Ministerului de Finanţe a fost satisfăcătoare faţă de împrejurările în care am moştenit guvernarea. Spre deosebire de alte departamente, înţelegerea şi colaborarea cu titularul ministerului, Cretzeanu a fost leală şi armonioasă. Aceasta s-a datorat atât spiritului de înţelegere a situaţiei arătat de Cretzeanu cât şi ascendentului ce căpătasem asupra lui, mai ales că şi eu aduceam un spirit de pondere, care îl cereau în acele momente de descumpănire statală, finanţele publice. Sub acest raport deci nu s-a ivit nici un prilej de frecătură, care să mă pună în neînţelegere cu conducătorul Statului.

Au fost în schimb două probleme care deşi nu erau dependente de departamentul meu, totuşi mă simţeam strâns legat de ele, prin origine, educaţie şi un întreg trecut de luptă.

Acestea erau:

a) Evacuarea coloniştilor din Cadrilater - conform Convenţiei de la Craiova şi transplantarea lor în Dobrogea veche sau în restul regatului;

b) Persecuţiile dezlănuite asupra aromânilor din Grecia, după 28 octombrie 1940, adică după izbucnirea războiului cu Italia.

Prima aducea dificultăţi de ordin *intern,* cealaltă de ordin *extern.* Ambele însă aveau, prin spaţiul în care se exercita, de a face cu elementul grecesc, la care se adauga - prin forţa împrejurărilor - şi criptostrăinii.

Prima neînţelegere în această privinţă a fost când sesizat de internările, unele execuţii şi incendieri de sate făcute în Grecia, am pus foarte emoţionat, în forul legionar prezidat de Antonescu şi asistat de Horia Sima, problema măsurilor de represalii. La opunerea lor am spus: *„Dacă trăia Căpitanul, nu era să se vadă acest spectacol trist, ca o populaţie românească să fie exterminată atunci când la cârma statului Român se află un regim legionar. Eu nu mă pot împăca cu această situaţie atunci când ramura din care fac parte este nimicită“.*

Amândoi, atât Antonescu cât şi Sima, au sărit ca arşi. Antonescu însă s-a potolit când a văzut prin explicaţiile care le-am dat că vizez mai mult pe Sima, care cânta în struna lui Antonescu de a nu se lua măsuri. Acest lucru mărea revolta în rândurile aromânilor stabiliţi în ţară.

În timpul când eram în vizită la Berlin, cu o zi înainte de întoarcere, studenţii noştri în frunte cu Dodu, care făceau parte şi din poliţia legionară, au ridicat din Bucureşti şi Constanţa unii fruntaşi greci şi i-au . dus în destinaţii necunoscute, sechestrându-i.

Acest fapt a alarmat pe toţi grecii din ţară care prin toate infiltraţiile lor au început să facă presiuni asupra lui Antonescu.

Influența se exercita prin toată așa zisa protipendadă românească de origine dubioasă: Scanavie, (administratorul reginei Elisabeta), Negroponte, Lichiardopoli și alții de la Constanța, pe care îi cunoștea Marița, soția lui Antonescu, toți se ridicaseră împotriva macedonenilor.

Colectorul tuturor acestor atacuri era Rioșianu, subsecretar la Interne care, ca să aibă mai mult efect le combina și cu dezordinele coloniștilor din Cadrilater, care își fac de cap în țară.

La primul Consiliu de Miniștri restrâns - privitor la ordinea publică - care s-a ținut imediat după întoarcerea de la Berlin, am fost invitat și eu, deși Departamentul Finanțelor nu participa de obicei la acest consiliu.

Rioșianu - căruia i s-a dat cuvântul imediat - a început să înșire toate faptele săvârșite de macedoneni, în toate părțile. Am simțit atacul.

Când a terminat m-am sculat și am spus în esență următoarele: *„Mă surprinde faptul că domnul Rioșianu, care se arată atât de bine informat asupra ilegalităților făcute de macedoneni, nu pomenește nici un cuvânt de atrocitățile care le comit grecii d-sale împotriva populației românești din Grecia. Dacă nu pentru altceva, cel puțin pentru a găsi o explicație a ilegalităților care le semnalează în cazul când ele sunt juste. Eu nu cunosc nimic, fiindcă după cum știți, aseară ne-am întors din călătoria de la Berlin. Fără a aproba cele ce au făcut tinerii noștri, omenește găsesc o explicație. Nu se poate pretinde unor oameni care își văd părinții, frații și surorile internați, avutul distrus și satele incendiate, să aibă răbdare până la infinit, mai ales că până acum nu s-au luat nici un fel de măsuri de protecție eficace“.*

Antonescu: „Dar de unde știi că acolo se petrec cele ce spui?“

Eu: „Am sute de informații și din toate părțile în acest sens“.

Antonescu: „Și eu primesc informații, dar din 100, abia una dacă este justă!“

Eu: „Vă voi da un raport trimis de cineva de acolo cu date precise; cât privește grecii sechestrați aici, voi face toate diligențele să aflu cine a făcut această operație și să fie eliberați, dar, pentru aceasta, nu trebuie să se irite spiritele cu acuzații nedrepte“.

Cam în sensul acesta s-a desfășurat conversația în Consiliul de Miniștri sus menționat. În cartea ***„Pe Marginea Prăpastiei“***, ea a fost redată trucată și mutilată. Fie că stenograma a fost inițial ajustată, fie că trucajul s-a făcut la publicarea cărții. (A se vedea și replica lui din „Pe marginea Prăpastiei“ în legătură cu primejdia bombardării sondelor petrolifere).

După câteva zile, grecii sechestrați au fost eliberați. Nu vom arăta acum efectul ce l-a avut această sechestrare. Ceea ce vrem să menționăm este că și după eliberare, uneltirile criptostrăinilor pentru ponegrirea macedonenilor, au continuat pe lângă Antonescu.

Toate acestea aveau să ducă la conversația încordată, pe care mi-am propus să o redau.

*

Prin eliberarea grecilor sechestrați, se mai potolise această afacere. Asta însă mai mult aparent. În subteran criptostrăinii, în combinație cu reprezentantul Statului Grec, continuau să-l monteze pe Antonescu sub toate formele.

După întoarcerea din Germania, am declarat la o adunare de la Societatea de Cultură Macedo-Română, pe care am prezidat-o, spunând în esență că drepturile românești vor fi efectiv apărate în noua conjunctură creată de Axă, în Peninsula Balcanică. Aceasta este convingerea cu care m-am întors din cele două capitale ale Axei.

Libertatea elementului nostru din Macedonia şi Pind, va fi asigurată.

Această declaraţie a redat-o ziarul „Axa" într-o formă cum a înţeles-o redactorul acelei gazete, care era prezent la adunare.

Pentru cealaltă presă însă şi radio s-a dat într-o formă pe care o dictasem eu însumi. Acest lucru l-a făcut pe Collas - ministrul grec la Bucureşti, să facă demersuri pentru a cere precizări atât de la Antonescu, cât, mi se pare, şi de la legaţia Germană. Tot din cauza acestor uneltiri ale criptostrăinilor, generalul Petrovicescu, ministrul de interne, cu care eram în raporturi de prietenie, şocat mereu de Antoneşti, montaţi de Rioşianu, a deferit această problemă mie printr-o adresă oficială. Am răspuns tot în scris, punând chestiunea la punct, in special teza lui Antonescu cu izbucnirea unui conflict şi indispoziţia Axei, arătând că problema persecuţiilor din Grecia nu se poate compara cu aceea din Ungaria, întrucât Grecia nu face parte din sistemul Axei, ca Ungaria (Vezi adresa).

Pentru toate aceste chestiuni, am pus la curent şi membrii Consiliului de 35 al Societăţii de Cultură Macedo-Română pe care i-am convocat într-o şedinţă specială. Pentru demersurile pe care trebuiau să le facă ei, le-am dat spre orientare şi o copie cu răspunsul dat lui Petrovicescu.

*

Într-una din zile, mi se comunică de la Preşedinţie că domnul general Ion Antonescu vrea să aibă o conferinţă cu mine în chestia macedonenilor, şi mă roagă să chem la această conferinţă şi fruntaşii macedo-români, care cred eu de cuviinţă. Am anunţat pe Murnu, Batzaria, Petre Papacostea şi dr. Petraşincu. În ziua şi la ora anunţată (seara) am fost la Preşedinţie, în cabinetul conducătorului Statului.

Antonescu a venit oarecum preocupat, a dat mâna fără multă afabilitate, s-a aşezat jos, a poftit şi pe cei veniţi să ia loc

şi a spus, în esenţă, că faţă de nenumăratele plângeri pe care le primeşte din ţară, unde s-au dus colonişti macedoneni şi repetatele intervenţii făcute de ministrul Greciei la Bucureşti, domnul Collas, ne-a convocat să ne avertizeze că dacă aceste agitaţii nu încetează, va da ordin forţelor publice să ia măsurile in consecinţă. Şi ca să dovedească agitaţiile, a scos din sertar un exemplar din ziarul "Armatolii" în care era publicat un articol cu adjective tari la adresa grecilor.

S-a referit şi la declaraţiile făcute de mine, după întoarcerea de la Berlin, care - "l-au alarmat pe domnul Collas".

Acest lucru a produs o stupoare la toţi cei chemaţi.

Nimeni nu s-a aşteptat la aşa ceva. Mi-am dat imediat seama că această situaţie nu poate rămâne nepusă la punct, şi am crezut necesar să dau o replică viguroasă, chiar cu riscul de a trage toate consecinţele, deşi, cunoscând felul lui Antonescu, am căutat să o dozez pentru a fi totuşi suportabilă. În esenţă i-am spus:

Domnule General,

„Când mi s-a comunicat că doriţi să aveţi o conferinţă cu mine şi fruntaşi macedo-români, în chestia macedoneană, am fost plin de bucurie, că în sfârşit această problemă începe să preocupe forul cel mai înalt al Statului Român. Credeam că aveţi probleme înalte de discutat şi chiar speram că vreţi să ne aduceţi vreo veste bună în legătură cu această ramură românească, care continuă să sufere încă prigoane cumplite.

Cu această speranţă mi-am permis să deranjez de la preocupările lui culturale pe domnul George Murnu, membru al Academiei Române, despre care, desigur, cred că aţi auzit, pe domnul Nicolae Batzaria, un vechi luptător şi fost ministru, pe domnul Petre Papacostea, şi dr. Sterie Petraşincu.

Nicodată nu-mi putea trece prin gând că dvs. ne-aţi chemat ca urmare a unei reclamaţii a domnului Collas,

determinată de motivul pueril că un student macedonean, a cărui comună natală este incendiată de greci, avutul distrus, iar părinţii, purtaţi în lanţuri spre lagărele de concentrare, îşi varsă focul scriind într-o gazetă cu tiraj redus, un articol cu adjective tari. Este liber ca domnul Collas, în calitate de înfocat patriot grec, să aibă sensibilitatea cea mai ascuţită. Dar noi avem datoria să nu ne lăsăm turburaţi de această sensibilitate estetică a lui şi dacă vrem să ne preocupăm de problema macedoneană, atunci să ne ocupăm serios şi să ne deschidem urechile, să ascultăm nu tânguirile ipocrite şi cinice ale domnului Collas, ci gemetele românilor din lagărele şi închisorile greceşti.

V-amintiţi, domnule general, în drum spre Roma, v-am spus că o mare misiune istorică vă aşteaptă pe dvs. şi în ceea ce priveşte soarta elementului românesc răspândit în Balcani. De două mii de ani aceşti oameni suferă. Poate a sosit momentul ca acum să-şi primească răsplata suferinţelor şi libertatea mult aşteptată. N-am găsit toate condiţiile pe care le speram acolo, dar acţiunea este în curs şi aceste condiţii optime se pot naşte mâine.

Această credinţă în triumful dreptăţii cauzei noastre, am exprimat-o la o adunare a Societăţii de Cultură Macedo-Română şi domnul Collas şi toţi criptostrăinii care îl asistă se sesizează. Fără îndoială că este liber să se sesizeze, dar ceea ce mă surprinde, este cum îşi permite libertatea să sesizeze la orice oră din zi şi din noapte pe conducătorul unui stat care are atâtea probleme grele de rezolvat şi, mai ales, cum îi admite conducătorul acestui stat să fie deranjat pentru capriciile domnului Collas, care nu are nici măcar bunul simţ să vadă că ele sunt în totală disonanţă cu suferinţa elementului nostru din Grecia.

Asta cu atât mai mult cu cât dvs. ştiţi mai bine ca mine care este situaţia ministrului nostru la Atena, domnul V. Gane.

Este de mai bine de două luni la Atena şi până acum n-a reuşit să fie primit măcar o dată, în audienţă, de primul

ministru grec Metaxa, cu toate că avea atâtea lucruri grave de a-i aduce la cunoştinţă. Mereu a fost îndrumat spre un simplu subsecretar de Stat, de la externe, fost pe vremuri Şef de bandă de Antarţi.

Dacă nu pentru altceva, cel puţin pentru chestiune de prestigiu. Deranjurile ce vi le face domnul Collas, trebuie să înceteze. Prea au fost nărăviţi aceşti fanarioţi să huzurească ca la ei acasă, amestecându-se în treburile interne ale Statului Român. *Dacă în lumea putredă politicianistă, acest fapt putea găsi o explicaţie, în schimb nu găseşte niciuna acum când în fruntea acestui Stat se găseşte un ostaş care are simţul onoarei şi al demnităţii, iar la baza regimului său stă Mişcarea Legionară care a sângerat şi s-a jertfit, tocmai ca neamul românesc să trăiască în onoare.*

Nu ştiu ce veţi face dvs. cu deranjurile şi insolenţele domnului Collas. Eu v-aş spune ca să-l îndrumaţi la mine să-i amintesc domnului Collas, anumite lucruri ca să vie la realitate. Dar oricum, noi ca legionari şi macedoneni, nu vom tolera ca pe viitor să fim la cheremul fanarioţilor.

Eu mă străduiesc din răsputeri să potolesc legitima revoltă care a cuprins pe toţi ai noştri şi în special cei tineri, pentru tot ce se petrece în Grecia. Chiar articolele cu adjective tari le-am tolerat şi le-am găsit necesare ca să se mai descarce revolta verbală şi să fie o supapă de siguranţă. Dacă însă actuala situaţie va continua şi în plus se vor adăuga şi aţâţările insolente ale lui Collas, sau ale altor grecotei (Scanavie, etc.) care vă asaltează, nu mai pot garanta".

Antonescu: - „Dar ce, cu aceasta vrei să mă ameninţi?"

Eu: „Nu vă ameninţ, domnule general, dar vă aduc la cunoştinţă o realitate care există şi pe care, în calitatea dvs. de Conducător al Statului, trebuie să o cunoaşteţi?!"

Tensiunea ajunsese la maximum. Atmosfera era încărcată.

Antonescu a stat un moment şi apoi pe un ton schimbat a zis: „Să nu crezi că eu nu sunt sensibil la chestiuni de demnitate şi nu cunosc tot răul care l-au făcut ţării şi neamului românesc, toţi aceşti fanarioţi. *Şi-apoi trebuie să ştiţi, că şi eu sunt de origine macedonean"*.

Această mărturisire a folosit-o Batzaria, ca să intervină cu o glumă care a înseninat atmosfera: *„Ah! Apoi faţă în faţă, stau două butoaie de pulbere!"*

Toţi au râs. Antonescu, surâzând, a continuat:

„Măsurile care trebuiesc luate trebuie să fie în cadrul legilor, şi nu acte izolate şi arbitrare, cum a fost sechestrarea grecilor. Iată, vă promit, dacă grecii nu se astâmpără şi persecuţiile din Grecia vor continua, vom înfiinţa şi noi lagăre ca represalii, unde să fie închişi un număr mai mare de greci de câţi români sunt închişi în Grecia"...

Această declaraţie a entuziasmat pe academicianul George Murnu, care a încercat să-i facă un elogiu lui Antonescu pentru patriotismul său luminat şi apoi discuţia - la care au intervenit şi ceilalţi - a luat un curs din ce în ce mai cordial.

M-am despărţit de Antonescu ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Coborând pe scări, Petre Papacostea mi-a spus:

„Mă, prea tare ai fost. Aşa ceva nu putea admite - orice s-ar fi întâmplat - niciodată, mareşalul Averescu"...

I-am spus: „E chestiune de psihologie a omului. Îl cunosc pe Antonescu. Dacă am fi cedat cu un centimetru, cauza noastră era pierdută.

La el te impui când eşti ofensiv, dar şi rezonabil, fiind foarte sensibil la chestiuni cu «răspundere istorică». Poate aşa ceva n-ar fi tolerat mareşalul Averescu, dar aşa cum era temperamentul lui, cred că n-ar fi venit cu asemenea probleme, şi într-o formă ca aceasta".

Papacostea: „Bine! Dacă ai făcut totul cu un calcul. La început am crezut că este o ieşire".

Eu: „A fost şi una şi alta. Dar am simţit că aşa trebuie să fie".

*

Urmările acestui incident n-au fost de natură să micşoreze consideraţia lui Antonescu faţă de mine. Dimpotrivă, devenise mai atent şi mai complezent faţă de mine.

Acest lucru a făcut ca şi anturajul său să manifeste o atitudine mult mai atentă şi curtenitoare ca mai înainte.

În special Ică Antonescu care gira de fapt Ministerul de Externe, după demiterea lui Sturza, şi care viza să-i ia succesiunea, îmi arăta şi citea toate instrucţiunile pe care le dădea, la Athena pentru ca interesele româneşti să fie cu energie şi demnitate apărate. Nu ştiu dacă pentru acest lucru, adică ca să fiu la curent, nu-i dăduse instrucţiuni însuşi generalul Antonescu.

Dar poate în mare parte această atenţie deosebită să fi fost pornită şi dintr-un calcul de captare, dat fiind că ei erau informaţi prin organele Siguranţei infiltrate în rândurile anturajului lui Sima, *cât de porniţi erau aceştia împotriva mea, în care totdeauna au văzut un rival la şefia Mişcării.* Se vede că nutreau speranţe de utilizare, cu toate că incidentele avute pe chestiile semnalate mai sus, le-a demonstrat suficient de clar că n-aş putea fi un element docil.

Asta nu înseamnă că uneltirile criptostrăinilor au încetat.

Dimpotrivă, fel de fel de incidente căutau să se provoace, cum a fost acela de la Cogealac (judeţul Constanţa), unde am fost împreună cu Sima, pentru a mări tensiunea, şi acest lucru m-a făcut să demasc pe „criptostrăini" cu articolul "Desiudaizare, Desfanariotizare, Destiganizare", apărut în preajma anului nou.

Atenţiunile şi consideraţiile lui Antonescu, mai erau determinate şi de poziţia morală şi aprecierile elogioase de care mă bucuram în cercurile politice germane.

Când s-a întors de la Berlin după vizita făcută lui Hitler în ianuarie 1941, şi după incidentul diplomatic când Sima a refuzat să se ducă la Berlin, la invitaţia lui Hitler, a spus ca: „singurul dintre legionari care se bucură de prestigiu şi are poziţie bună este Papanace.” Asta mi-a spus-o Petre Papacostea de la generalul Steflea. Poate să fi fost o indicaţie de o nouă combinaţie de colaborare cu legiunea, fiindcă cea cu Sima, nu dădea rezultate (roade), constructive, din cauza în primul rând insuficienţei acestuia.

La izbucnirea conflictului (rebeliunei) de la 21 ianuarie 1941, zile de-a rândul maşina Preşedinţiei a staţionat în faţa casei pentru a mă aduce la Preşedinţie. Acest lucru l-am aflat mai târziu. *Probabil Antonescu urmărea vreo nouă formulă de colaborare cu Mişcarea.*

Eu însă am fost, din primul moment, căutat de Legaţia Germană secţia ***SS***, şi adus acolo. Nu este exclus ca aceasta să fi fost mai mult o sechestrare pentru a zădărnici o posibilitate a lui Antonescu de aranjare cu Mişcarea, decât o ofertă de azil. Făcea parte din planul lor. Aşa se explică de ce ei n-au înlesnit punerea în contact cu Antonescu, când acesta - după cum spunea contele de Meran care ne vizitase unde eram ascunşi la legaţie (clădirea de pe şoseaua Jianu) - ventila formula unei combinaţii cu mine.

Aceeaşi tendinţă de subminare a Gestapoului s-a văzut şi după ce am fost duşi (eu cu Iasinschi) în Germania, deşi sondau dacă sunt dispus să răspund la încercările lui Antonescu - spunea că a venit o telegramă în acest sens la legaţie - de a duce tratative cu Mişcarea - totuşi, sugerau să se evite. Şi în situaţia de prizonier în care ne găseam, posibilităţile Gestapoului de a zădărnici o asemenea înţelegere erau mari. Totuşi un agent principal de al lui, în chestiile româneşti, Von

Bolschwig, mi-a spus că la Viena la întrevederea care a vut-o cu Göring, Antonescu s-a exprimat foarte elogios de mine, spunând că: *„a fost singurul element serios pregătit şi cu vederi de om de stat“.*

După limpezimea situaţiei în favoarea lui Antonescu, Ică care îşi avea ambiţiile lui, de a ajunge vicepreşedinte de Consiliu, căuta să zădărnicească orice conlucrare cu Mişcarea care ar avea vechea compoziţie, în participarea Guvernului. Acestui calcul al lui Ică, se datoreşte mai mult implicarea mea în procesul rebeliunii.

Executarea colonelului Zăvoianu şi a celorlalţi legionari precum şi apariţia cărţilor ***“Pe marginea prăpastiei”*** şi ***“Asasinatele de la Jilava”*** în care se calomnia Căpitanul şi doctrina legionară, urmăreau acelaşi ţel de a zădărnici orice reluare a colaborării. La aceasta se mai adăugau şi interesele clasei conducătoare masonice şi în mare parte şi calculele Gestapoului, care, în miopia lui, credea că îşi poate face mai bine interesele cu România, ţinând un regim slab şi dependent, prin discordie şi şantaj.

Aprecierile elogioase ale Antoneştilor despre mine, au continuat şi mai târziu. Acest lucru îl mărturisea consilierul Legaţiei Rademacher, care era acreditatul Ministerului de Externe German pe lângă grupul de comandă al Mişcării de la Berckenbrück, care se întorsese în vara lui 1942 din Bucureşti. *„Atât generalul Antonescu cât şi Ică Antonescu mi-au vorbit foarte elogios de d-ta”*, mi-a spus el în faţa tuturor. I-am răspuns că: *„este un truc bizantin utilizat, pentru a putea denigra pe ceilalţi camarazi“.* Nu, mi-a replicat el, erau sinceri şi mi-au arătat probe pentru susţinerea aprecierilor lor.

*

Acestea au fost raporturile cu Antonescu în urma discuţiei încordate avute.

Dacă n-ar fi fost uneltirile criptostrăinilor şi deosebita mea slăbiciune pentru problemele care se leagă de originea mea de român macedonean, ascendentul asupra lui Antonescu era să fie desăvârşit şi din interior, de pe lângă el, aş fi influenţat mult pentru ca lucrurile în legătură cu Mişcarea să aibă o întorsătură cu totul alta şi mult mai constructivă pentru Mişcare.

La aceste slăbiciuni s-a mai adăugat una legionară, de a ţine mai mult ca orice la unitatea Mişcării, mai ales când vedem atâtea uneltiri ale lumii vechi judeo-masonice.

Pentru acest motiv, am optat pentru drumul pe care l-am ales.

- POSTFAŢĂ -

LA MOARTEA LUI CONSTANTIN PAPANACE

A murit Comandantul Legionar Constantin Papanace. A fost una dintre personalităţile Legiunii bine conturată, cu vederi clare. A fost fidel Căpitanului, fără limite. Ţelul vieţii lui a fost să-i aprofundeze învăţătura, să-i cunoască gândurile, sensul adevăratei învăţături a omului trimis de Dumnezeu, ca să ajungă să fixeze pentru Neamul Românesc bornele milenare ale românismului, pentru viitor.

Făuritor al unui nou şi aprig destin, Căpitanul, a aprins gând legionar în conştiinţa Neamului. *Tineretul românesc se va încinge cu spada în arcul voltaic dintre Pind şi Carpaţi şi se va arunca în vâltoarea aprinsă de omul providenţial.* Reprezentanţii fireşti ai acestui tineret din Sud se vor întâlni cu cei de la Nord şi împreună vor proceda la sudarea forţelor pe acelaşi drum de martiraj, pentru acelaşi ideal.

Soarta a făcut ca în anul 1930, cum povesteşte Căpitanul în *"Pentru Legionari"*, Constantin Papanace, pe când se afla într-o dubă în drum spre Văcăreşti, să se întâlnească cu Căpitanul. Constantin Papanace era însoţit de câţiva studenţi români macedoneni; Sterie Ciumetti, Iancu Caranica, Grigore Pihu, G. Ghitea, Mamali, etc. De atunci nu se vor mai despărţi. Constantin Papanace şi ceilalţi camarazi se vor arunca în luptă cu tot elanul şi dăruirea de sine.

Constantin Papanace a simţit chemarea omului trimis de Dumnezeu, ca prin propria jertfă să făurească imensa cetate a românismului, sub un cer, aşa cum o visa Ion Moţa. S-au aruncat în luptă flăcăii Neamului în frunte cu Nicadorii, în

lupta preventivă de stăvilire şi înlăturare a primelor obstacole, pentru un Neam expus destrămării în lupta contra coaliţiei răului.

Vor veni marile prigoane. Constantin Papanace, tot timpul a fost pe teren, atât în ţară cât şi în refugiu, în care a şi murit. Îi vom duce mare lipsă! Căpitanul a căutat tot timpul personalităţi de talia lui Constantin Papanace. Datoria noastră este să căutăm aceste personalităţi care nu sunt reduse la tăcere prin ameninţarea morţii, ci continuă lupta prin opera lor. De acestea avem nevoie. Indivizii fără ideal, se sting, neamurile însă trăiesc, când cred în Dumnezeu şi îşi respectă eroii. Imensele jertfe, în frunte cu aceea a Căpitanului, sunt suportul de siguranţă al existenţei noastre de durată.

În prigoana din 1938, Constantin Papanace se va întâlni cu Căpitanul pentru ultima oară. În ultima sa carte, *"Fără Căpitan"* e menţionată întâlnirea. Se poate observa în această carte, că au stat îndelung de vorbă. Căpitanul l-a ascultat fără să-l întrerupă. Poate că se gândea că unele soluţii ale lui Constantin Papanace pentru salvarea Căpitanului erau bine venite, dar Căpitanul poate că a crezut că Neamul Românesc are nevoie pentru a se salva şi de jertfa lui şi a atâtor camarazi. Căpitanul, poate că se gândea şi la faptul că oamenilor le plac victoriile şi uită pe cei învinşi.

Constantin Papanace era un camarad modest. Atât în prigoane cât şi în refugiu n-a urmărit scopul de a câştiga partizani.

Cred că a fost unul dintre camarazii care au interpretat la justa valoare ce a scris Căpitanul şi o seamă de camarazi de mare valoare, cum au fost Ion Moţa, Vasile Marin, Puiu Gârcineanu, Banea, Iordache Nicoară, Racoveanu, etc.

Manuscrisul cărţii *"Pentru Legionari"* a trecut şi prin mâinile lui Constantin Papanace, semn că era apreciat mult de Căpitan.

Era un adevărat maestru în a interpreta temele legionare, în general şi conjuncturile prin care ar fi putut naviga Legiunea.

Constantin Papanace, cum se spunea, n-a avut timp să revadă tot materialul adunat şi îşi exprima regretul că boala îl împiedică să lucreze mai departe...

S-a afirmat ca scriitor, dar şi ca om politic şi chiar economist.

Posteritatea se va ocupa în mod amplu de acest Comandant legionar care s-a străduit din răsputeri să convingă o lume care nu vedea cu ochii lăuntrici fenomenul legionar. S-a străduit să facă drum Legiunii în istoria Neamului Românesc.

Precum ştim, a arătat pricepere în materie de finanţe şi economie. Menţionez numai faptul că cele aproape 5 luni de guvernare Naţional-Legionară din sept. 1940 – ian. 1941, până şi străinătatea se interesa de activitatea fostului subsecretar de la Ministerul de Finanţe, care lăsase la acest minister cinci miliarde de franci ca activ, cu toate că ţara era amputată şi angajată cu rezolvarea gravei probleme a milioanelor de refugiaţi români.

Constantin Papanace a fost un gânditor corect şi obiectiv. A căutat să orienteze lumea legionară spre o adevărată ortodoxie legionară. De aceea, a scos "Orientări", care ani de zile, în acest refugiu, a servit de călăuză atât pentru legionari, cât şi simpatizanţi. Costel Nagacevschi şi Virgil Mihăilescu au contribuit în mod exemplar la redactare. Opera lui Constantin Papanace va dura şi va fi flacără nestinsă pe drumul României Legionare, călăuzită şi luminată de un nou crez.

Comandant legionar
Nicolae ŞEITAN

Sfârşit

CUPRINS

Tipar Tipografia Editurii ELISAVAROS
Tel: 223.84.60
Tehnoredactarea Elena SORA

Gând și faptă legionară

„Cine știe să moară, nu va fi rob niciodată“.

SENECA

COLECȚIA ISTORIE ŞI ADEVĂR
ISBN 973 - 98601 - 8 - 4